

DE ALTERATIONE, CONCOCTIONE, DIGE-stione, præparatione, ac purgatione, ex HIPPOCRATIS & GALENI sententia

METHODVS.

DONATO ANTONIO AB. Altomari Philosopho, ac Medico Neapolitano Authore.

VIRTVTE DVCE, COMITE FORTVNA.

VENETIIS Apud Ioan. Gryphium.
M D X L V I I.

DONATVS ANTONIVS ab Altomari Illustrissimo Vespasiano Consagæ Columnæ. S. P. D.

SCRIPSERAM Nuper Vesp. Illustrissime opusculum quoddam de re medica, Artis Medicæ studiosis non minus utile (ni fallor) quàm necessarium: quod cum in multorum reprehensiones, atque calumnias incursurum esse compertum haberem, nõ aliter, quàm puerum orphanum, qui in manus iniquissimorum hominum inciderit, nequaquam in lucem edendum constitueram. Veritus ne maleuolorum maledictis libellus hic proscinderetur, quibus ut nihil est gratum, nisi quod ipsi nugantur, ita aliorum honesto labori stultissimè detrahunt. scribere tamen paucorum illorũ causa agressus sum, qui ea, quæ dicũtur accipere rectè ac diiudicare possunt, atque ad eos præsens lucubratio pertinebit: præsertim cum in mentem reuocarem posse uigilias nostras tuo princeps opt. patrocinio uel tutissimas prodire. Quam ob rem consilium mutare non dubitaui, ac tibi dicatum opus imprimendum cura-

re, cum mihi constanter persuaderem te, pro tua singulari in omneis cliẽtes ac literatos humanitate, opus nostrum ab omnium calumniis facillimè uindicaturũ. Nam siue armis, ac manu res agenda sit, quis te promptius arma capiet? Siue ingenii uiribus, quis te felicius tuebitur? qui unus cũ græcis, tum latinis literis adeò ornatus es, ut non solùm eos, qui tibi ætate pares sunt uincas, sed etiam prouectiores longo post te interuallo relinquas. Qua de re Iuliæ Consagæ Amitæ tuæ fœminæ quidem lectißimæ gratias agas duntaxat, quæ in te undequaque ornando omnem operam, omnem laborẽ, omne studium fixit, & locauit: ut nihil tibi deesset ad perfectam summi principis laudem, ut unus inter tot Consagæ domus Heroas eniteres, unus ueterum memoriam Auorum factis illustrares. quæ mater amantißima in filium tot contulit unquam officia? Cui, præterquam quòd innumeris, cum animi, tum corporis uirtutibus pollet, Deus Opt. Max. inspirauit tam piam mentem, ut illi se iam pridem religiosißimè dicarit, contemptis diuitiis, ablegata ambitione, quæ plerosque omneis transuersos agit:

ſed ſtultus ego, qui maris arenas audeam enu-merare. Tu igitur Veſp. princeps partum noſtrũ manibus iſtis tuis fouendum atque tuendum ſu-ſcipe, nam & fides in te mea iure opt. poſtulat, & tua dignitas ac fortuna præſtare poteſt, atque debet. Illud interim te etiam atque etiam oro, ut ne quicquam de tuo in me amore abſens mi-nuas, quando ego te præſentem abſentémq;, ut Numen, colo & ueneror. Vale. Neapoli pridie Nonas Aprilis. M D XLVI.

DONATO ANTONIO AB AL=
tomari, philoſopho ac medico præclaro,
Marinus Spinellus medicus. S.

Ibellum tuum accepi Altimare clariſsime, in quo non minus arduas, quàm utiles medicæ artis materias, à te concinnatas inueni. Siquidem paßim hac tempeſtate, morbos è plenitudine ortos conſpicimus; ac medicos in eorum curis nihil aliud clamantes, quàm ut materiam alterent, concoquant, digerant, præparent, aut purgent, propriam (ut aiunt) uocem ignorantes. At tu inter primos Hippocrate, ac Galeno ducibus, huiusmodi hæc ita dilucidaſti, ac medullitus enucleaſti, ut non modò prouectis, ſed eius farinæ tironibus, omni caligine detecta, pateant, ac eluceſcant. Quòd uerò id multò felicius alijs conſequutus fueris, authoritatum copia, ac rationum claritate, omnibus eſt in confeſſo. Cæterùm quanto humano generi futurum ſit emolumento, ne longioribus agam, res ipſa monſtrabit. Sed cum his laudibus uir laudatiſsimus non indigeat, hic deſiſtam. libellum igitur non emendatum, ſed ſummopere commendatum remicto. Vale.

DE ALTERATIO-
NE, CONCOCTIONE, DIGE
ſtione, præparatione, ac purgatione ex Hippocratis & Galeni ſententia

METHODVS.

DONATO ANTONIO ab Altomari Authore.

HIPPOCRATES, quem primum omnium medicorũ ac philoſopho-rum, qui ad eius manus peruenerunt, Galenus ubique fatetur: non ab re Epicuri Leucippi atque Democriti opinionẽ, qui ex atomis, inſectilibus ac incompactilibus corpo-ra noſtra compaginata eſſe aſſerebant, libro de natu-ra humana primo hoc pacto deſtruere niſus eſt aſſe-rens, Mea uerò eſt ſententia, ſi unum ſit homo, nullo unquam dolore afficiatur. neque enim eſſet à quo do-leret, ubi unum tantùm foret: q, ſi doleret, etiam ne-ceſſariò unum quoque medicamentum eſſet. Quam Hip pocratis ſententiam Galenus libro de conſtitutione artis medicæ confirmauit; cum dixit, Nam unum immu tabile in aliud eſt, cum in quod transmutetur non ha-

bet. at immutabile, inalterabile est, atque impatibile. quod uerò est impatibile, id uacat dolore: ergo quod unum est, id impatibile esse necessariò sequitur. Qua de re, si unum specie est elementum, nihil in omnibus unquam dolebit: at uerò dolet: non est igitur elementum unum. Ad hæc libro primo de elementis dicebat, nulla atomus aut alterari, aut sentire natura apta est. si igitur ex atomis corpora nostra constarent, aut ex tali aliqua natura uniformi, non doleremus. atomi nanque omnes, corpora exigua sunt, qualitatis expertia. Pari ratione ab eodẽ Hippocrate eorũ opinio refellitur, qui unũ tãtũ, ex quatuor primis, elemẽtũ esse asserebãt, ex quo corpora nostra, et cætera oriri uolũt. quorũ quidã hominẽ, aerẽ esse, aut ignẽ: quidã aquã, aut terrã putabant. Nec minus idẽ ipse Hippocrates, eodẽ libro, nõnullis rationibus eorũ placita destruit, qui hominẽ unũ tãtũ succũ esse existimabãt. quorũ alii quisincerũ sanguinẽ, aliorũ succorũ expertẽ, utriusq; uidelicet bilis & pituitæ. quidam pituitã, aut bilem tantum esse dicebant. Quibus sic destructis, ac penitus euersis, ad alteram prauam hæresim diruendam accedit, quæ Empedoclis erat, his uerbis. Proinde qui uerisimile est, aliquid ab uno generari, cum nec à pluribus generentur, nisi mutuo temperamento conueniãt? Voluit enim Empedocles ipse corpora nostra ac cuncta alia ex quatuor elementis ficta esse, non tamen inter sese confusis, sed frustulatim compactis, & sese attingentibus. quæ sententia eisdem argumentis con=

uincitur, quibus ea conuincebatur, quæ ex insensilibus & impatilibus primis corporibus, corpora nostra sensilia gigni asserebant. quam etiam opinionem Galenus reprobauit, libro de constitutione artis medicæ. Quibus ita confutatis, Hippocrates ipse primus inter omnes, mox eodem libro de natura humana, statuit elementa quatuor esse, eaq; in mixto commisceri ac tẽperari (ubi ab Empedocle discrepat, qui elementa nec cõmisceri, nec cõfundi in generatione asserebat, ut diximus, sed frustulatim tantũ cõpaginari, ac sese attingere) ex quibus inquã elementis quatuor simul, modo et æquabilitate cõmixtis, corpora nostra generari decretũ reliquit. cũ, si alterũ alteri longè præstaret, & ualentius infirmiori, nihil generaretur. quatuor ergo supradicta prima, omniũ corporũ quæ generãtur & intereunt, simul cõmixta, ac inter sese mutuò tẽperata, nedum hominũ, elemẽta communia esse statuit, quæ summas ac sinceras qualitates habent primas. Et propterea quadã excellentia calida, frigida, sicca & humida appellata sunt. propriæ autẽ horũ substantiæ nomina sunt ignis, aqua, terra, et aer. summa caliditas igni, aeri humiditas, algor aquæ, ac siccitas terræ inest, ut testatur Galenus in cõmẽtario de natura humana primo. Nimirũ ergo, ut diximus, prædictas puersas opiniones Hippocrates destruxit, suãq; uerã statuit. cũ nec ab uno aliquid generari ualeat, nec à pluribus, nisi mutuo tẽperamẽto cõueniãt, ac cõmiscceãtur, modoq; et æquabilitate respondeant. Qua de re cũ omniũ cor

porum, quæ interitui ac generationi subiacēt, tum etiā hominis natura eiusmodi sit, necessarium est ipsum hominem non ex una re constare, immò non tantùm ex quatuor his elementis, uerum ex peculiaribus, quamuis non proprijs, sed omnibus sanguinem habentibus animalibus, communibus, sanguine uidelicet, pituita, flaua, tum atra bile constat. hæcq; illi sunt natura corporis, & propter hæc ægrotat & ualet. ualet quidem, cùm ea inter se uirtutem & copiam mediocriter habent temperatas, & potißimum si permixta sint: contrà laborat, cùm eorum quicquam fuerit minus ampliusve, aut in corpore secretum, neque cum omnibus confusum: prout decretum reliquit idem Hippocrates, eodem libro de natura humana. Et si omnes nostri corporis partes ex sanguine generantur, ut uoluit Galenus octauo de Hippocratis & Platonis decretis, & primo de natura humana: tamen non ex eo sincero atque impermixto, puro seu integro, & alijs humoribus non confuso, cùm hic nunquam utero gerentibus insit: sed ex eo, qui per excellentiam id nomen sortitus est, utriusque bilis & pituitæ participe, corpora nostra genita sunt, et demum edita in lucem, ex ipso incrementum & perfectionem accipiunt, ex quadam quasi materia, ut idem Galenus sentit eodem libro octauo de Hippocratis & Platonis decretis. Hinc patet quòd si ex supradictorum temperatura, sanitas in humano corpore efficitur: & contrà, ex horum intemperaturis, morbi accidunt: nec corpus no-

strum impatibile omnisq́; affectionis expers est,uelut adamas,aut quiduis id genus, teste Galeno primo de sanitate tuenda:utrum alteratur, corrumpitur & uertitur,neque eundem seruat prioris status tenorē, propterea auxilium desiderat. nam si impatibile atq; inalterabile esset humanum corpus,semper optima cō stitutio perduraret,neque artis præsidio indigeret, ut ait Galenus libro artis medicinalis. duabus autem transmutationibus cùm subijciatur , alterata simul ac fluente eius substantia : (alteratur enim refrigerata, calfacta,exiccata & humectata:fluit autem, & secundum sensibiles excretiones, ac per occultam transpirationem) duplici quoque eget restauratione , altera quæ excedentes temperet qualitates:reliqua,quæ locum repleat inanitum,ut uoluit Galenus primo de elementis. Atque hinc quarto de simplicium medicamentorum facultatibus,duplex innuit esse nostris corporibus iucundum,alterum quod impleat id quod euacuatum est,cuiusmodi est nutrimentum:alterum quod medeatur ei quod alteratum est,quod quidem est medicamentum. Nostra denique substantia cum impatibilis non sit,immò continuò oporteat per se totam alterari,illudq́; ratione primarum qualitatum effectricium elementorum,caliditatis uidelicet,frigiditatis, humiditatis & siccitatis,uicißim inter se agentium & patientium:necessum est ut corpora nostra præsidia desiderent,ac auxilijs indigeant:cùm si ex toto integrum illæsumq́; corpus duraret,taleq́; quale ipsum ab initio

creator fabricatũ reliquit, nequaquã correctore eguiſ ſet. at nunc cũ diffluat ſemper ac diſpereat, aliquo ob= ſeruatore indiget, qui & quod diſsipatur, quantũ qua leque ſit, cogniturus eſt: illicoq́; tale ac tantũ uiciſsim reponens, inſtaurabit, et ut ſemel dicam, quod diſcuti tur atque euaneſcit, ingeri paulatim atq; reponi opus eſt, ut ait Galenus libro, an tuenda ſanitas ſpectet ad medicũ uel ad gymnaſticum. uelut ſi eorũ ſubſtantia alteratur, indiget aliquo quod excedentes temperet qualitates, eodẽmet Galeno teſte libro primo de ele mentis: Quocirca ars quædã nõ ab re, quæ medicina nominatur, inuenta eſt, corporis humani gubernatrix: & licet à prima eius conſtituta parte denominetur, ut idẽ Galenus ait eodẽ libro ad Thraſybulum, tamẽ eamet ars, quæ una eſt relatione ad unũ intẽtum finẽ, qui ſanitas eſt, circa quẽ omnes artes uerſantur, cũ unũ in ſingulis artibus, isq́; bonus finis ſit, eodẽ authore eodẽ libro ad Thraſybulum: hanc inquam ſanitatẽ me dica ars perpetuò procurat, ſiue eam tueatur, ſiue per ditam recuperet in humanis corporibus, cum in ſanis ægrotisq́;, una hæc ars medica modo uno uitia emen= det, ea uidelicet corrigens. in nullo ſiquidem alio ea= dem uitia diſcrepantia, quàm ſecundum quantũ. At cũ ĩpſa perpetuò corporum uitia emendat ac corrigit, propterea correctrix ars appellatur. Quòd ſi exactẽ perfecteq́; ualentem hominem accipiat, in hocq́; gradu ipſum conſeruet, euecticen eam. i. boni habitus ſeruatri cem uocamus. Si uerò eos qui iam morbum euaſerunt

reficiat, analepticen seu refectricem uel instauratricē. Inter quas ea quoq; collocatur, quæ à medicis salubris propriè dicitur, ac cōseruatiua simul. Hæ quidem tres partes sub ea medicinæ parte cōnumerantur, quæ exigua uitia corrigit, inter se autem ratione maioris minorisq; dissentiunt. Estq; insuper quædam alia prædictæ artis pars, quæ à medicis propriè prophylactice uocatur. Cui succedit illa, quæ magna uitia tollit, quæ propriè curatiua dicitur. Cum ergo cunctæ hæ partes circa unum ac idem propositum finem uersentur, qui nil aliud est quàm sanitas, ut uoluit Galenus eodem libro ad Thrasybulum, sequitur quòd una tantum sit ars medica, per quam humani corporis uitia corriguntur, in nonnullas partes diuisa, prout magis & minus est uitium quod corrigitur: hæcq; præsidia atque auxilia quibus indigent porrigit, relatione tantum ad unum finem, qui ut diximus, sanitas est: corpori uidelicet, aut aliquid ut superuacuum detrahens: aut aliquid quod deficiat adijciens, naturalemq; modum ei comparans, qui nil aliud est quàm sanitas ipsa. Hinc rectè arbitror ab Hippocrate relatum fuisse, quòd medicina est appositio & detractio, appositio quidem deficientium, detractio autem redundantium. uerum sicut non unius artis est opus facere, & alterius uitiatum corrigere, sed eiusdem, ut ait Galenus libro, an tuenda sanitas spectet ad medicum uel ad gymnasticum: ita nec unius opificis est corpora nostra creare, alterius uerò eorum

dem corporum uitia corrigere. Atqui cum natura pri maria sit humani corporis opifex, nos autem ab initio animal creare non potuimus, nec primam eius formationem instituere: ipsaq́; iterum natura ægrotis sanitatem comparat, nec alia profecto ratione fœtui in præsentia in lucem edito alimentum suppeditat. quin etiam similiter nunc operatur, alit, digerit, excernit, omniaq́;, ut semel dicam, in præsentia ut prius eadem ratione ministrat. ars ergo primaria naturæ est. Qua de re ritè à priscis sapientibus dictum est, naturam in omnibus auxiliari, naturam morbos iudicare, naturam morborum esse medicatricem, medicū autē eiusdem esse ministrum: ut testatur Galenus eodem libro ad Thrasybulum, necnō libro primo de diebus decretorijs authoritate Hippocratis asserit, q̃ natura omnino sufficit: pariterq́; medicum ibi appellat naturæ ministrum, non pharmacopolam quendam ex triuio, sed re uera medicum. Cum denique naturæ morborum sunt medicatrices, ut ait Hippocrates libro sexto de morbis vulgaribus: ac ipsa natura corpus alit, digerit, excernit, & omnino sufficit, ut superius diximus ex Hippocratis & Galeni mente, eaque est artifex & animalibus consulit, ut idem Galenus testatur sexto de morbis uulgaribus: cum hoc commentariolo nil aliud dicendum proponam, quàm quot, & quibus medijs, ac quando poßit ipsi naturæ à reuera medico, ac ipsius ministro cum oporteat opitulari, præcipuè in curandis morbis: prius quid per naturam ipsam intelli=

gendum eſt, quidq́; ea ſit, ac quo pacto omnino ſuffi=
ciat, primum explanare licebit; deinde quomodo ea
pro quibusdam functionibus perfectius obeundis, ac
quibus medijs iuuanda ſit, dilucidare non grauabor.
At quoniam ad artem maximè neceſſaria ſunt, quæ hic
conſcribimus præſertim quia pro tironibus laborem
hunc ſuſcepimus: ſi qua ſæpius repetimus (cum hoc me
lius ſit authore Galeno in commento aphoriſmi uige
ſimiſecundi quarti libri) culpandi minime erimus.

De Natura.

VNiuerſam hominis naturam eſſe ſanguinē, pituitam, & bilem geminam, flauam uideli cet & atram ab Hippocrate, ut ſupra retu limus, primo de natura humana decretum eſt. nam li= cet, ut diximus, humana corpora ex ſanguine confor= mentur, non tamen ex eo ſincero, cum hic prægnanti= bus nunquam inſit, uerùm ut participe utriusque bilis & pituitæ. Hæc quis inficias ibit; corporis pleraſque partes ex ſemine gigni Galeno apertum eſſe? nam ſe= minis parua in uterum deiecta moles eſt, nutriturq́; & amplificatur ex ſanguine. Nec uero id incognitum eſt, ex ſanguine quoque ſemen genitum eſſe. qua de re qui ex ſanguine corpora humana generari aſſerunt, at non ex eo mero, & aliorum humorum experte, ſed ex eo qui per excellētiā id nomē ſortitus eſt utriusq; bilis & pituitæ participe, nihil Galeno pugnabit, ut

lucidè uidere licet apud eum libro primo de natura humana. Quam quidem hominum naturam duplicem quoque esse, uidelicet tum omnium cōmunem, tum cuiusque propriam, ab Hippocrate primo de morbis uulgaribus decretum est. qua de re, cum apud eundem ipsius naturæ essentia in quatuor elementorum temperatione posita sit, sequitur humani corporis naturam idem esse, q̃ temperamentum seu temperaturam quatuor elementorum, humidi, sicci, calidi, & frigidi, ut patet Galeno secundo de natura humana, & in commento aphorismi secundi libri. iij. et. 34. libri. ij. quæ quidem natura, licet quæ opus est efficiat, inerudita & indocta, ut ait Hippocrates sexto de morbis uulgaribus: tamen à Galeno ponitur eam esse artificem, animalibus consulere, ac uim quandam esse inhabitantem in ipsis corporibus, quæ ab ea reguntur eodem libro sexto de morbis uulgaribus, idq́; de mente Hippocratis. At quæ sit ipsius naturæ substātia, quæ nos & finxit, & gubernat, ipse Hippocrates non ausus est pronunciare, quāquam nostræ creationis auctorem naturam appellat, prout omnibus hominibus mos est teste Galeno, nono de Hippocratis & Platonis Decretis. et idem Galenus libro de temperamentis tertio, naturam ait esse uniuersam substantiam ac temperiem, quæ ex primis elementis conflatur, calido, frigido, humido, & sicco. Quòd autem hæc eadem natura, quæ humani corporis particulas effinxit, ac sensim ad auget, omnino per eas totas sit extensa, ut quæ totas

eas per

eas per totas nō tantùm extrinsecus fingat, nutriat, atque adaugeat, dilucidè idem met Galenus declarauit secūdo de naturalibus facultatibus. hāc cuiusq; hominis particularē naturā, ut dilucidius loquamur, subdiuidere licet in totius corporis tēperamentū, & cuiusque particulæ eiusdem corporis naturam seu proprium temperamentum, ipsam quidem gubernās. qua diuisione Galenus, utitur in plerisq; locis, præcipue libro primo de compositione medicamentorum secundum locos in principio. uerum ipsius primæ nostræ naturæ seu temperamenti tria sunt quæ substātiam complcuerunt, spiritus scilicet, sanguis, & seminalis humiditas, ut ait Galenus in commento aphorismi. 15. primi libri. Et libro undecimo methodi medendi fatetur, naturam ex tribus partibus constare, ex spiritus uidelicet, & ex solidarum partium substantia, quæ partes ex genitali semine conditæ sunt, & tertio ex carnosa substantia quæ ex sanguine gignitur. Et si superius relatum sit à nobis, cunctas nostri corporis partes ex sanguine, non tamen sincero, formari, idq́; Galeno minime pugnare: distinctius si loqui uelimus, partes quæ carnosæ magis sunt, ex sanguine: quæ uero solidiores in primo ortu, ex semine fieri atque formari fatebimur, prout patet ex Galeni mente libro primo de semine, idq́; aduersus Aristotelem concludit. His sic dilucidatis, cuilibet uel parum in arte medica exercitato patet, quid per naturam tum communem omnium hominum, tum cuiusq́; propriam, ac de=

mum singularum partium, ex Hippocratis & Galeni sententia intelligere debeamus. Verum quia superius relatum est, naturam ipsam ab initio fuisse animalis opificem, eiq́; demum alimentum suppeditare, digerere, excernere, ac omnino ipsi ministrare, ut patet Galeno ex Hippocratis mente libro nono de Hippocratis & Platonis Decretis, & libro num tuenda sanitas spectet ad medicum uel ad gymnasticum: nec minus apud Galenum sæpenumero reperimus, calidum innatum hæc eadem in animantibus perficere, ut patet in commento aphorismi. 15. primi libri sub his uerbis, Neque enim aliud quicquam animal ab initio afformauit, sic uti neque rursus adauxit, aut usque ad mortem enutriuit, præterquam iste calor innatus, de quo nunc habetur sermo. hic igitur est omnium operum naturalium causa. Verum quoniam in nonnullis locis, ut superius diximus, & pariter in commento aphorismi tertij primi libri asseruit semper naturam, coctionem, alimenti distributionem, sanguinis generationem, adiectionem, agglutinationem, atque assimilationem operari, uelut maximè necessarium, discutiendum uidetur num Hippocrati & Galeno, uelut natura & temperamentum, ut suprà retulimus, idem sunt: ita quoque calor innatus, & natura, an in aliquo discrepant. Et cũ ad amussim ostensum sit, quid per naturam sibi uelint, pari ratione succinctè quoad possumus, quid per calidum innatum ex eorum mente intelligendum sit dilucidabimus: quò fa=

cilius quisque discere ualeat, num natura & calor innatus idem sint, uel in aliquo discrepent.

De calido innato.

NE quis decipiatur, de calido innato, pro substantia ac corpore calido, non autem pro qualitate dißerere proponimus. appellatur autem hæc substantia innatum calidũ, ab efficacissima, quæ in eo est, qualitate: ut sentit Galenus in commentario aduersus Lycum. id autem nil aliud est quàm sanguis & semen, ut eodem loco ab eo aßeritur. necnon ab eodem authore in commento aphorismi. 15. primi libri, facultas nos gubernans, calor innatus appellatur: cuius essentia in spiritu unà cum sanguine, sanguineisq; uisceribus reposita est, ut idem Galenus quoque testatur sexto de morbis uulgaribus, & in commento. 15. aphorismi primi libri. Qua de re eius substantia aerea est, & aquea, seu in sanguine & pituita substitit: qualitate uerò est congruè, ex frigiditate & caliditate contemperatus, prout Galenus asserit octauo de Hippocratis & Platonis Decretis. Hinc Galenus ipse libro de palpitatione tremore, rigore, & conuulsione, ipsum calidum innatum, essentiam seipsam mouentem, semperq; mobilem esse fatetur. Et quia

semper mobilis est, non intra tantùm extra've moue-
tur. Sed alius alium motum semper excipit, quoniam
si intra solum moueretur, immobilis otius euaderet:
extrorsus uerò si tantum moueretur, dissiparetur &
periret. nunc autem modicè succensus, ac modice adau
ctus, perpetuo mouetur. Succenditur quidem ad ima
corporis lapsus, quo alatur appetens. obtinet enim et
ipse ex sanguine perseuerantiam, quemadmodum ex
lignis idoneis, qui in foco est ignis, eodem Galeno te
ste libro de curandi ratione per sanguinis missionem.
At auctus & expansus affatim, fermè extinguere-
tur quòd autem extrorsus exeat à principio proprio,
id obtinuit: quia calidum natura est. at interiorem &
infernum statum possidet, quòd frigoris alicuius sit
particeps: quandoquidem mixtum ex calido & frigi
do existit. prima itaq; caliditatis ratione, est sibimet
motor. Magnum uerò usum ei frigiditas adiungit. nā
nisi frigus obstaret, cum sursum ferri calor aptus na-
tus est, summa peteret, simulq; cum eo alimenta fer-
ret. hūc ergo motum caloris, ne longius protensus pe
reat, frigiditas ipsa impedit. dubium nanque esset, ne
sua leuitate, & ad superna impetu, corpora desere-
ret. quare detinet frigiditas, & impedit, & uehe-
mentis elationis impetum moratur. Verùm cum asse-
ruimus calorem hūc innatum semper mobilem esse, se
ipsumq; mouere duplici motu, tum ad intra ab extra,
tum ad extra ab intra: horum motuum quidam caloris
innati primus dicitur, teste Galeno libro tertio de

causis pulsuum, cum uidelicet mouetur foras & extra: secundus uerò eius motus est, cùm intro & in se ipsum mouetur. Nec ab re unus istorum motuum primus dicitur. nam à proprio principio, ut diximus, quia calidus natura est, obtinuit ut foras, sursum, & extra moueatur. Secundus autem motus, propterea secundus appellatur, quia intro & in se ipsum mouetur: non propter aliud, nisi propter alimentorum confectionem, & non quia calidus natura sit. quin immo in alimenta conficerentur, ipseq́; intus detineretur diu, ubi absolute succi confecti sunt, neque proprium suum motum primum quo fertur foras repeteret: intra firmus, immobilis ocius euaderet, cum utrinque esset ociosus: atque ita permanens nil aliud esset quàm uia ad mortem, ac eius extinctionem: substantiæ enim semper mobili mors est quies. Hinc patet calidum innatum, ex Hippocratis & Galeni sententia, nil aliud esse, quàm essentiam seipsam mouentem, semperq́; mobilem, ut supra retulimus: nec quicquam aliud esse naturam animalium, præter hoc calidum secundum Hippocratis opinionem, quam Galenus asserit in commento. 15. aphorismi primi libri, & commento aphorismi. 37. quarti libri, ex mente eiusdem Hippocratis asserit, quæ nostra corpora regit natura, nihil aliud est, quàm calor naturalis: qui etiam nil aliud est quàm sanguinea substantia, simulq́; aerea, seu seminalis, unà cum spiritu, ut idem Galenus ait quinto de simplicium medicamentorum fa-

cultatibus, quod iterum de natura ſuperius dictum eſt. Qua de re indubitanter, nil aliud eſſe calorem innatum concludamus, quàm naturam atque animam. immo natura atque anima, de mente Hippocratis, nihil præter ipſum eſt, ut Galenus aſſerit libro de tremore, rigore, palpitatione & cõuulſione. calidum ergo innatum, naturam, atque animam idem eſſe ex Hippocratis ſententia, ut ſupra oſtendimus, nemo aſſerere uereatur: uelut & corporis naturã, idem quod tẽperamentum, eodem Galeno authore libro de natura humana, & libro primo de uſu partium, nosq; de eorum intentione illud citra controuerſiam fatemur, & ſi ut Chriſti aſſecla, & ut rei ueritas eſt, aliud de noſtra anima ſentiam, quã incorruptibilem & immortalem firmiter teneo, licet Gal. de ratiocinatricis animæ eſſentia aſſertiuè loqui perpetuò ueritus ſit.

Quòd ars medica, ac medici neceſſarii ſint.

VErum cum ſupra relatum ſit, ex Hipocratis & Galeni mente, naturam in omnibus auxiliari, naturam morbos iudicare, naturã morborum eſſe medicatricem: & in ſumma, naturam ſumma quadam prouidentia corpori noſtro proſpicere, ac prorſus ſufficere: forſitan quiſpiam ex his

ſuſpicabitur, artem medicam, ac medicos ipſos, tanquã ſuperfluos, tolli debere, cum natura ipſa omnino ſuffi ciat, cuncta adminiſtrando ſeruandi animalis cauſa, cu ius quoq; primaria hæc eſt ars, ut diximus. At ſi quis uerba Galeni perlegerit ſexto de morbis uulgari= bus, dilucidè percipiet, non mendacem eſſe, qui aſſerit à medicis morbos curari: nec eum, qui artem medicam laborantium ſanatricem eſſe teſtatur: eadem ratione nec illum, qui naturam primum languoribus mederi exiſtimat. uerum ergo eſt dicere, naturam morbis me deri rectè quoque, & artem medicam, ac medicum: ue rè inſuper, & eius eſſe miniſtrum, ac auxilia ipſa con gruenti qualitate, copia, & tempore exhibita, cũ au= xilia in tempore ægrotis adhibere, ſolius medici ſit, isq́; author ac occaſionis inuentor, diſtinguẽs optimè per artem quã didicit, ſalubria atq; inſalubria. Quæ ergo primo languoribus medetur, omnia congruentia in animalium corporibus operans, alens quidem cum alimento opus eſt, ipſisq́; ſanguinem præparans, per quẽ egenas particulas nutriat, cibum in uentriculo cõ ficiens, iterũ ut ſanguis ipſe creari poßit: & in ſum= ma quæ quatuor facultatibus animal regens, omnia molitur ac perficit, non modo ſanum animal tuendo, ſed etiam ægroto ſanitatem reſtituendo, natura quidẽ eſt: dignitate antecellens cunctas alias ſanitatis effe= ctrices cauſas, cum omnes materiam ſibi parent ac ſuggerant. Poſt quam ſecundo loco dignitate ſucce= dit ars ipſa medica, per quam medici fiunt. cuius artis

ui medici ipsi utentes, morbos pellunt, ac auxilia ipsi naturæ parant & ministrant. Tertium locum medicus obtinet. nam ars ipsa medica medicis dignitate præstat, ut asserit Galenus eodem citato loco: et propterea dignitate ultimos esse eos qui medicis ministrant ad sanitatem comparandam, & eos qui materias præparant, quos herbarios uocant. Hinc concludamus, naturam omnium artium ac artificum ad medendum primariam, ac potissimam esse, postquam, ut diximus, sequitur ars ipsa medicatiua, quæ naturæ ministra est: succedit & medicus tertio loco, quem ubique tum naturæ tum ipsius artis ministrum Galenus appellat, præcipuè primo de morbis uulgaribus, & libro primo de diebus decretorijs: post quem sequuntur ipsorum medicorum ministri, materias atque instrumenta ipsis medicis parantes. hi uero sunt herbarij, unguentarij, coqui, uenam scindentes, clysteris immittentes, cataplasmata adhibentes, & similes alij. Qua de causa licet superius relatum sit, naturam omnino sufficere, eamq; morborum esse medicatricem, ac ipsius primariam eam esse artem, tamen quoniam ars ipsa medica in numero est earum, quæ effectrices nuncupantur, reparatricium tamẽ ac correptricium, in quibus duo præcipuè inspiciuntur, efficientis causæ uidelicet potentia & impotentia, & materiæ copia uel inopia, ut ait Galenus libro de cõstitutione artis medicæ: rarumq; est artem aliquam effectiuam inuenire nulla alia egentem, quæ aut instrumenta fabricetur

aut materiam operi idoneam reddat: hac de re, licet natura ipsa ut efficiens causa sanitatis tum conseruandæ tum recuperandæ, admodum potens esset cuncta perficere quantum ex se est, indigebat tamen & materiæ copia, quam extrinsecus suscipere debebat, cum in se non haberet. Huic non ab re ipsi naturæ succurrunt & alij ministri, præsertim cum quædam in humanis corporibus fiant, quæ ipsi quidē naturæ, non tamen eius ministris negata sunt: ut superfluæ carnis abscisio aut luxati articuli repositio. At cū inter eos, qui naturæ ministrant, quidā sint qui potius mediatē quā immediatè, ei ministrare uidentur (ut hi qui materias tantū, aut instrumenta parant, potius medicis ipsis immediatè quā ipsi naturæ ministrant.) quidam uerò sunt, qui non tantum instrumenta, aut materias: uerùm qualitatem, quantitatem, occasionem, & utendi modum ipsarum materiarum dignoscentes, ea ratione naturæ ministrant: ut potius auxiliorum ac occasionum inuentores sint, q̄ materiæ auxiliorū. tunc enim auxilia dicimus naturæ ministrare, cum auxiliorum materiæ in tempore atque ut decet, ab aliquibus humanis corporibus applicantur, Galeno teste undecimo methodi medendi. Hinc non ab re Galenus primo de diebus decretorijs, eum medicum appellat naturæ ministrum, qui re uera medicus est: & non qui pharmacopola ex triuio, cum hic tantum absit à iusta appellatione ministri naturæ, ut etiam maximè cōtrarium nomen ipsi cōueniat magis, iniquo uidelicet, et ipsius

naturæ & ægrotantium hoste iure appellato. Is ergo qui re uera medicus est, distinguereq; per artem didicit salubria ab insalubrib. quiq; ui eius artis ac auxilijs utens morbos pellere ualet, quamuis non primo ut natura ipsa, sed ueluti ipsius naturæ adminiculator atque minister: præterea nec ars ipsa medica, nec reuera medicus tolli debent pro humani corporis sanitate tum seruanda, tum recuperanda. q̃q̃ ars ipsa, ut diximus, per quam uerè medici fiunt, dignitate prior ipsis sit, ut ait Galenus sexto de morbis uulgaribus. Cuncti uerò alij, qui medicis ministrant, materias auxiliorum parantes, aut instrumenta idonea, potius medicorũ, quàm naturæ ministri appellãdi sunt: cùm nec qualitatem, nec quantitatem, aut occasionem, uel utendi modum cognoscant. Quare eis digniores sunt medici ipsi, uelut etiam & auxilijs: medicis uerò ars medicatiua: quæ rursus, ut retulimus, naturæ ministra est, eius uidelicet qui uel curatur, uel præseruatur, uel conseruatur. Tunc ergo naturæ medicus auxiliatur, ut sæpius diximus, cùm auxilia in tempore, atque ut decet, ei porrigit atque propinat: quòd si importunè oblata fuerint, non amplius salubres causæ, neque auxilia dicentur. Porrò cùm in his adhibendis nonnullos nostri temporis iuniores medicos hallucinari inspiciam: qui intempestiuè materias aliquas auxiliorum naturæ propinantes, ei opitulari se autumant, cùm potius eam impediant quàm ipsi ministrent, prauosq; errores committunt: non solùm quia

intempestiuè auxiliorũ materias naturæ propinant, uerum qui etiam cuncta confundunt. nam sæpe numero alterantia aut præparantia propinantes auxilia, se naturæ adminiculari in concoctione, uel in digestione opinantur: & contrà, coctioni uel digestioni, cum forte fortuna auxilientur, asserunt se parare expulsioni, aut præter præparationem tantùm alterare putant. rogantibus amicis, ut quando & quibus auxilijs naturæ opitulandum sit, præcipuè in propulsandis morbis, aut in sola alteratione perficienda, aut concoctione, simul cum ea alteratione, uel digestione, seu præparatione ac purgatione, dilucidare uellẽ, subij, ut eis gratificarer, libenter hoc onus: simulq́; ut ad propositam materiam stylum exercerem. Itaque de alteratione primò disserere decreui, tanquàm quodam communi genere ad cuncta alia. nam absque alteratione, nec cõcoctio, nec digestio, nec præparatio, aut purgatio fieri ualet.

De Alteratione.

VElut cùm corpus aliquod ab his, sub quibus antea fuit, in nullo est immutatum, quiescere id dicimus, ut Galenus asserit primo de naturalibus facultatibus: ita equidem si in aliquo ab ijs recesserit, secũdũ illud id moueri dicimus. & cùm nonnullis modis corpus à statu in quo erat, recedat:

pari ratione multis etiam modis moueri dicetur. At quoniam motum prioris esse habitus mutationẽ à Galeno asseritur, libro primo methodi medendi, ea uero immutatio dupliciter fit, eodem authore libro secundo methodi, & libro primo de locis affectis: quorum unus lationis, alter alterationis dicitur. atque ea mutatio quæ in loco agitur, latio appellatur: quæ uerò in qualitate, alteratio. Latio ergo prioris loci mutatio erit. at alteratio, à Galeno secundo methodi medendi, asseritur quòd est generatio qualitatis aut affectus, seu dispositio uel mutatio eius quod prius fuit. hæc autẽ fit, cum quæ prior in corpore qualitas erat, mutatur & nunc noua gignitur. erit ergo alteratio mutatio in qualitate, seu demutatio eius quæ prius fuit qualitatis, prout Galenus asseruit primo methodi medendi. hæ ergo sunt primæ duæ simplicesq́; motus differentiæ q̃q̃ enim lationis motus prior simpliciorq́; sit, cum auctio, diminutio, & generatio, licet in his quoque motibus prioris habitus sit immutatio, ueluti in predictis: tamen compositi sunt, & non simplices motus, ut ait Gal. i. de naturalibus facultatib. Verùm in quacunque re alterationes fuerint, in ipso fieri essentiam suam poßident: cum si quis ex albo niger, aut ex nigro fiat albus, is in colore mouetur: & si quid prius dulce; postea fiat austerum, uel ex austero dulce, eum in sapore motum esse dicimus, amboq́; in q̃litate moueri: ueluti qui ex calidiori, frigidior fit aut ex frigidiori, calidior: uel ex sicco, fiat humidus:

aut ex humido, ſiccus: eum quoq; moueri affirmamus, communeq́; his omnibus nomen alteratio eſt. Quoniam uerò corpora noſtra, uelut cuncta alia quæ ortui ac interitui obnoxia ſunt, ut ſuperius retulimus, duabus tranſmutationibus ſubiiciuntur: una fit cùm eorum ſubſtantia alteratur, quæ non niſi calfacta, refrigerata, exiccata, & humectata alteratur: nam ſolæ hæ qualitates totam tranſmutant per totam ſubſtantiam, teſte Galeno libro primo de elementis, & libro de conſtitutione artis medicæ: cuiuslibetq́; noſtri corporis propria ſubſtantia, in ſupradictarum primarum qualitatum quadam temperie eſt, ac proinde ſubſtantia facultatum, quibus ea reguntur, proprietas eſt temperamenti. prout Galenus aſſerit libro de multitudine. Altera uerò tranſmutatio efficitur, fluente eorum ſubſtantia, quæ non tantum per ſenſibiles excretiones fluit, uerum & ſecundum illam, quæ occulta nominatur tranſpiratio: nimirum ſi duplici quoque egeant reſtauratione, una quæ excedentes temperet qualitates: altera, quæ locum repleat exinanitum, ut ſuperius dictum eſt. Verum quæ excedentes qualitates temperat, ſeu exuperantiam deſtruit, contraria debet eſſe qualitas excidenti atque exuperanti: quæ uerò defectum ſupplet, non eſt quidem contraria, ſed magis ſimillima eſſe debet ſubſtantiæ prius euacuatæ. nam uicem illius in animalibus obtinere oportet. hoc uerò efficitur, cùm ex ſubſtantia deperditæ ſimili corpora enutriuntur. quam ſubſtantiam,

alimentum nominamus. licet hæc quoque quæ corpora nostra nutriunt, ea alterent atque mutent ferè omnia, ut ait Gal. tertio de temperamentis. hoc autem alimẽtũ à Gal. i. de simpli. medica. facultatibus, dicitur esse quicquid substãtiam nostri corporis augere potest. q̃q̃ authore Hippocrate, id tripliciter dicatur. nã nutrimentũ ipse appellat, qđ nutrit: nutrimentũ quoq;, qđ ueluti nutrimentum est: pariter & nutrimentũ, quod nutriturum est, ut ait Galenus primo de naturalibus facultatibus. Illud uerò, quod secundum solam qualitatem substantiam nostri corporis alterat, medicinã seu medicamentum appellamus. quod medicamentum à Galeno, primo de simplicium medicamentorum facultatibus, omne id dicitur, quod naturam nostram alterare potest, absque hoc quòd substantiam corporis augeat. &, ut uno uerbo dicam, ea quæ assimilantur, omnia nutrimenta uocantur: reliqua uerò omnia, medicamenta appellantur. Est porrò & horum medicamentorum natura duplex, teste Galeno tertio de tẽperamentis, quippè uel cuiusmodi sunt assumpta, eiusmodi etiam permanentia uincunt, ac corpus mutant. & hæc prorsus tum uenenosa, tum naturæ animalis corruptricia pharmaca sunt. Vel mutationis initium ab animalis corpore consequuta, postea corpus nostrum alterant: quæ multis modis dicuntur, ut patet Galeno eodem libro tertio de temperamentis. nos autem de prima medicamentorum natura penitus loqui non intendimus, nec de cunctis quæ in secunda medica=

mentorum natura continentur: uerùm ſecundam in duas ſpecies diuidentes, quarum una eſt, quæ ſecundum ſolam qualitatem ſubſtantiam alterans, enutrire tamen animal non ualet, ſeu ſubſtantiam augere, aut exinanitum locum replere, uelut de nutrimento diximus. Altera ſpecies eſt, quæ non tantum noſtri corporis ſubſtantiam alterat, cum hoc quòd neque exinanitum corpus replet, uerùm de corpore eam educit, per quamcunque uiam ſenſibiliter euacuans: quæ medicamenta purgantia à medicis nominari ſolent. redundant nanque in corpore quædam in quantitate, & quædam in qualitate, ut Galenus aſſerit undecimo methodi medendi. Cùm ergo de alteratione ac medicamentis alterantibus in hoc capitulo diſſerere propoſuimus, de eis loqui intendimus, quæ corpus alterare poſſunt abſque ſubſtantiæ diminutione aut augmento. nam licet nonnullæ aliæ alterationes dici poſſent: & ea quæ naturæ in ipſis actionibus opitulantur, alterantia quoque nominari, nomine generis: hic tamen de ea, quæ excedentes in corporibus temperat qualitates: abſq; hoc quod corporis ſubſtantiam augeat aut minuat, ſed eadem manente ac ſeruata. intelligendum eſt propriè ſumpta, pro mutatione tantùm eius qualitatis quæ prius fuerat in corpore, & generatione alterius contrariæ, abſque hoc quod aſſimilet, ſeu diſtribuat, diſſipet, atque ſubſtantiam euacuet. Hæc autem excedens qualitas erit, cùm noſtri corporis ſubſtantia alteratur, refrigerata, calfacta,

exiccata & humectata, aut cum ex harum qualitatum diuersis combinationibus afficiatur. quòd si unam ualeremus sine substantia qualitatem inuenire, ea sola uteremur, ac eam solam adhiberemus, ubi alterare necessitas urgeret: nunc uerò, cum nec una qualitas sine substantia inueniri possit, ut Galenus asserit libro primo de elementis, cogimur eas qualitates unà cum earum substantijs corporibus adhibere, ut contraria qualitas in ipsis exuperans ab eis destruatur. Et si quandoque exuperans ipsa qualitas in corporibus summa sit, corpora accipimus, in quibus contraria qualitas in summo reperiatur, precepto Galeni tertio de temperamentis. uelut si in corpore summa sit superabundans frigiditas, ignem adhibemus: quòd si superabundans qualitas summa sit caliditas, aquam afferimus. quo tempore elementis pro medicamentis utimur, usumq; ea medicinæ præbent, ut Galenus præcipit libro primo de elementis. Si uerò à summo paulum recedat, aut plus à summo absit ipsa superabundans præter naturam in corpore qualitas, non amplius ipsis elementis pro medicamentis utimur, sed mixtum aliquod ex eis eligimus, ueluti si calfacere intendimus, medicinam eligimus in qua maior sit portio ignis, quàm contrarij elementi: ubi uerò frigefacere uolumus, uice uersa medicinam eligimus, in qua maior sit portio aquæ quàm ipsius ignis, quæ à summo quidem paulum uel multum declinans sit ad portionem ipsius receßus, authoritate Galeni tertio de

tempe=

temperamentis, ſæpenumero uero contingit, quòd utriſque ſimul opus eſt, alterare uidelicet & enutrire, tuncq́; ſubſtantiam quærimus, quæ & alimenti & medicamenti afferat utilitatem. hæc autem ueluti medicamenta corpus noſtrum alterant, ac afficiunt toto eo tempore, quo concoquuntur: at ubi concocta ac aſsimilata ſunt, prorſus calorem naturalem augendo, ut alimenta omnia nutriunt, Galeno authore tertio de temperamentis. Cùm ergo duæ ſint primarum indicationum differentiæ, ut teſtis eſt Galenus tertio methodi medendi, quod ſecundum naturam ſe habet, uidelicet ſui cuſtodiam indicans, & propterea quæ ſibi ſimilia ſunt poſtulans: & quod præter naturam eſt, ſublationem ſui, eoq́; contraria requirens. perit enim quicquid in contrarium, & à contrario ut idem Galenus eodem loco, & libro undecimo eiuſdem. hinc nõ mirum, ſi ab Hippocrate hoc aureum æternæq́; ueritatis præceptum recepimus, nempe contraria contrariorum eſſe remedia. hoc etenim neglecto, omnem medendi methodum cõfundemus, ut eodem libro undecimo methodi medendi Galenus aſſerit. nam omnia quæ præter naturam ſunt, ab his quæ ipſis ſunt contraria curantur, ſiue morbi ſint, ſiue morborum cauſæ, ſiue ſymptomata morbi. q̃q̃ morbus, ſolus per ſe ſubſiſtens, ſolus quoque curationem propriam ſuſcipit, isq́; præcipuè contraria poſtulat remedia. At ne quis decipiatur, cum contraria contrariorum eſſe remedia dicimus: non tantùm ea, quæ poteſtate contraria

ſunt intelligi uolumus, uerùm etiam quæ actu aut ex accidentis ſunt talia: & hoc de intentione Galeni, undecimo methodi medendi; licet quod poteſtate ſeu ſecundum potentiam tale ſit, præcipuè à medicis audiatur. ueluti cùm febris dicimus perpetuò remedia eſſe frigida, eoq; ipſam ſanare, per frigidum intelligendum eſt, non tantùm aqua frigida, quæ talis eſt in actu, ſed alia quæ partim poteſtate, partim ex accidenti refrigerant, authore Galeno undecimo methodi. auferuntur ergo quæ præter naturam ſunt omnia à ſuis contrarijs, præcepto Hippocratis. uerum quoniam quæ præter naturam ſunt, cuncta immoderata dicuntur: quæ uerò ſecundum naturam, moderata: neceſſum eſt in omnibus immoderatis, à contrarijs immoderatis (ut diximus) ad commoderatum regreßionem moliri. nam ueluti uiam quandam ire quod præter naturam ſe habet, dum ad naturam redit, eandem quidem, ſed contrario itinere remeare oportet, ut ait Galenus libro de conſtitutione artis medicæ, & libro artis medicinalis, pariter libro primo de articulis dicebat, neceſſe autem eſt, ut qui in priſtinum ſtatum rediturus eſt, is eadem uia, unde eſt digreſſus, reuertatur. quod perindè eſt ac ſi dicamus, ut contrarium iter faciat. Eatenus uerò iubet Galenus contraria immoderatione uti, pro ſublatione eorum quæ præter naturam ſunt, ut tum primum deſinas ubi ad commoderatum perueneris. Hoc inſuper communißimum, ac generalißimum Hippo-

cratis præceptum, contrariorum contraria eße remedia, sempiternæ ueritatis est, in instrumentalium partium præter naturam affectibus, ut Galenus fatetur libro de constitutione artis medicæ. Verùm quoniam non licet ullius artis scientiam nancisci, nisi & methodum quandam habueris, per uniuersalia uocata theoremata, & in particularibus te exemplis exercueris, auctoritate Galeni nono methodi medendi (cum cuilibet particulari dispositioni præter naturam corporis contraria particularia inueniantur, quibus ea dispositio auferri debet, eodem Galeno teste libro de constitutione artis medicæ, loco præallegato, & libro artis medicinalis,) ut in particularibus exerceamur, relictis eis dispositionibus, quæ in instrumentalibus partibus eueniunt: de eis tantùm quæ in similaribus, uerba facientes, dicimus, quòd cùm calido affectui frigidum auxilium contrarium existat, frigido autem calidum, eodem modo sicco humectans, & humido exiccans. pariter calido simul ac sicco morbo, frigidum & humectans: ueluti frigido & húmido, calidum & exiccans contraria sunt. & eadem ratione de cæteris intemperaturis, quæ in uniuersum octo sunt, quibus simplicia corpora sunt obnoxia, ut patet ex Galeno libro nono & septimo methodi medendi, & primo de temperamentis. his utendũ esse censemus, pro eorũ affectuum curatione, quæ per alterantia propriè dicta perficitur. quem curationis modum Galenus docuit secundo de naturalibus facul=

tatibus & septimo methodi. At cùm duplex corpo-
rum intemperies sit, alia sanitatis uidelicet, & alia
morbi: sanitatis quidem, quæ paulùm à media tempe
rie: morbi uero, quæ longissimè abest ab ea, ut ait Ga
lenus secundo de temperamentis: nos de morbosa in
temperie, & non de ea quæ sanitatis est, hic uerba fa
cimus. Ea ergo alteratione bellissimè utimur, in eis
præter naturam affectibus, qui amplius ab aliqua cau-
sa nō fouentur. v. g. in hectica & diaria febre, quæ
tantùm contrariorum auxiliorum adhibitione curan-
tur. nam quæ contraria eis adhibentur, etiam si quali-
tatem seu qualitates excedentes transmutent in alias
qualitates contrarias, illud tamen perficiunt absq; ul
la alia concoctione, digestione, præparatione, seu pur
gatione. & hoc pacto natura ipsa, siue calor innatus,
à medico in hisce morbis adiuuandus est. quod auxi-
lium propriè alteratio dicitur. hanc autem alteratio-
nem per ea molimur, quæ uel tota substantia, uel qua-
litate una duabusúe contraria sunt, teste Galeno li-
bro de constitutione artis medicæ, & quinto de sim-
plicium medicamentorum facultatibus. Supradictas
quidem qualitates cum suis subiectis, non tantùm ut
materias præparando, ac ministrando, sed ut auxi-
lia, prout decet. Quicunque ergo iam facti sunt mor-
bi, & causa quæ hos creauit iam abijt, supradictam
simplicem primam curationis indicationem habent: ue
lut & illi, qui alteratis tantùm qualitatibus in parti-
bus morbi fiunt, nempe contrarium. Semper enim pro

eo quod exuperat inducendum eo usque contrarium est, quoad particulam in symmetriam & naturalem habitum uindicaueris, ut præcepit Galenus septimo methodi medendi. hac insuper alteratione, ac auxiliorum præparatione, sæpenumero utimur in febribus, quæ ex putrescentibus excitantur humoribus: quandoque frigidam adhibentes. nanque ipsius febris, prout febris est, aqua frigida pota perpetuò est remedium, ut Galenus undecimo methodi medendi asserit: præcipuè, cùm febris ipsa fuerit ardentißima, & magna, cunctæq; uires ægroti ualentes, ac concoctionis notæ planè euidentes sint. tunc nanque frigidam homini putrida febre laboranti tribuere audacter debemus, decreto eiusdem Galeni eodem loco, & Pauli secundo de arte medendi cap. 18. quinimmò id magis audebis, si frigidæ potioni insueuerit, nullaq; laborantis fuerit interna particula, princeps præsertim, inflammata aut imbecilla, præcepto eiusdem Galeni nono methodi. nam licet tria præcipuè sint, quæ in propositis febribus ob putredinem ortis, agendorum indicationem nobis præbeant: una, uidelicet febris ipsa: altera, effectrix eius causa: & tertia, uis ipsa naturalis, ut decimo methodi Galenus decretum reliquit. tamen si intolerabilis ægro magnitudo febris sit, relicta causa, à qua prima sumitur pro earum curatione indicatio (teste Galeno eodē decimo methodi medendi) ad frigidam exhibendam, febrisq; extinctionem acceleramus. quæ, nisi occurras, sui magnitudine præsentem

perniciem afferret. At ipse (cùm perpetuò in frigi-
dæ exhibitione cuncta quæ requiruntur haud facilè
sit in febricitantibus reperire) si febris magnitudo in
stet, tutius cũ oportet aqua hordei utendum esse cense
rem: cũ hæc nõ tantùm febribus ardentibus accommo
datißima sit, quia omni ex parte ei opponitur, refrige
rans & humectans: immo quia sitim magis q̃ aqua so
la extinguit, cũ citius digeratur, nõnullaq́; alia cõmo
da ipsam sequantur, ut patet ex Galeno lib. de ptisa-
na. est. n. ipsa aqua hordei, cõplicata quædã res ex hor
deo et aqua, cũ proba concoctione, uelut ptisana ipsa:
licet minus hordei q̃ ipsa ptisana, & plus aquæ assu-
mat. quã Hippocrates pro extinguenda siti summope
re siticulosis approbat, quarto de ratione uictus in
morbis acutis, & Gal. in eius cõmento. At cũ uniuer
si febriũ generis intemperies sit calor, ut Gal. asserit
undecimo methodi medendi, nimirũ si ea intemperies
per frigida sanabitur, nõ tantũ per ea quæ actu talia
sunt, uerùm per ea quoq; quæ potestate; & interdum,
per ea quæ ex accidenti refrigerant, aut etiã omnia si
mul cõmixta. Non ab re igitur febre ipsa indicante,
ut retulimus, quæ potestate refrigerant adhibentes,
eam curamus: quæ curatio, alteratio tantũ dici potest
quibusdam syrupis utẽtes, qui alterare ualent, ut sunt
uiolaceus, rosaceus, ex nimphæa, papauere, & eis qui
ex utroq; cichorio domestico uel agresti parantur. q̃q̃
hi extergendi quandã uim habeant. ac cõstringendi,
ut ait Gal. octauo de cõpositione medicamentorũ se-

cundũ locos. his ſiquidẽ ſolis, tum quibusdã eorũ ſimul textis, ac ſæpenumero quoq; frigidã permiſcentes, aut quorundã infrigidantiũ decoctum: quorũ ſylua ſatis admodũ apud medicos nota eſt; hac eadẽ alteratione interdum utimur, cũ aduerſus harũ febriũ cauſam pugnamus, à qua prima indicatio ſumitur, quã cauſam putredinem eſſe teſtatur Gal. libro decimo methodi medendi, & undecimo eiusdẽ, ait, humorũ putredinem antecedentem cauſam eſſe ipſius febris. Quare qui febrem curare uolet, neceſſe eſt putredinem inhibeat. ut autẽ cuilibet liquidò conſtet, quo pacto putredinem inhibeamus, aduerſus eam alteratione tantùm pugnantes: primò, de ipſius putredinis natura, ſecundò de eius ſpeciebus & cauſis diſſeremus. Quantùm attinet ad primum, relicta opinione Ariſtotelis, qui quarto meteororũ textu ſexto hoc pacto naturã putredinis exponit, inquiẽs, Putrefactio eſt corruptio quædã in unoquoq; humido, propriæ ſecũdũ naturã caliditatis, ab aliena caliditate. hæc autẽ eſt, quæ ambientis. ad eã, quæ à Gal. ponitur, definitionẽ ueniemus. ipſi nanq; tanq̃ medicorũ principi, paritérq; Hippocrati addicti ſumus. Gal. ergo. xi. methodi medendi, hoc pacto putredinis naturã deſcribit. nẽpè mutatio totius putreſcẽtis corporis ſubſtãtiæ ad corruptelã, à calido externo. nã cũ geminum, de intẽtione Hippocratis, ubiq; fateatur in corpore calidũ eſſe, alterũ, qđ ingenitũ ſeu innatũ uocatur, alterũ uero adſcititiũ ſeu non naturale et alienũ: à primo q̃dẽ coctiones fieri ubiq;

asserit, præcipuè sexto de morbis uulgaribus, & secundo de differentijs febrium. contrà uerò calor ipse alienus ac præter naturã, habet corrumpere, primùm quidem si in corporibus fuerit excitatus, succos ipsos propter humiditatem & putrefacit & corrumpit: spacio uerò tum adipem inuadit, tum etiam carnem, ut Galenus asserit undecimo methodi, nimirum si putredinem ab aliena ac externa caliditate oriri diximus: non autem à natiua, cuius munus est concoquere, & non corrumpere. hæc autem humorum putredo ut habetur à Galeno libro primo de differentijs febriũ, duorum generum est: licet ut ipse refert, ex horum duorum generum miscella alia tertia euariet, quæ quidem multiplex existit, quoniam & innumerabiles miscellæ modi reperiuntur, cum alterum genus maioris minorisq; ratione superet & superetur. Supradictorum autem duorum generum putredinis alterũ fit superante natura, alterum uerò superata & euicta: superante quidem, in inflammationibus & similibus collectioni tumoribus omnibus pus gignitur: in humoribus autem, qui in uenis aut arterijs continentur, quiddam, quod puri proportione respondet, subsidens in urinis. Verùm hæc putredo, non simpliciter putredo existit, sed aliquid in se continet coctionis. immò, ut dicemus de mente Galeni, potius concoctio q̃ putredo est appellanda; cùm sit putrescentis corporis substantiæ mutatio, potius ad perfectionem quandam, q̃ ad corruptelam. Alterum uerò genus putre-

dinis est, cùm uis concoquendi adeò imbecillis facta est, ut nullam amplius facere posit in putrescente superfluitate ad optimum transmutationem. in qua superfluitatis putredine, secundum substantiam efficitur permutatio, ac multis modis euariat illud quod putrescit. Tertium uerò genus putredinis est, quod uelut semiputridum appellatur: non quidem superante omnino natura ipsa, ut in primo genere, neque superata ut in secundo, sed utrisque adhuc cooperantibus, neutro tamen euicto. quod genus putredinis multiforme est, ac multiplex, innumerabilesq; differentiæ, pro eo quòd magis & minus concoctionem suscipit. Attamẽ in cõmento aphorismi. 17. secundi libri, Galenus duo tantùm genera dinumerat: unum quod potius secundum qualitatem transmutatio appellatur, parua scilicet alteratione, ab alieno calore in humoribus ipsis effecta, nondum tamen habente maxime effatu dignã euersionem, ad naturæ suæ contrarium. Aliud uerò genus est, quod tam effatu dignam habet eam quæ ad propriæ naturæ est contrarium euersionem, ut non posit iterum ex naturæ coctione ad primam eius redire bonitatem. adeo scilicet imbecilla facta concoquendi ui, ut nullam amplius posit facere transmutationem ad perfectionem. & hæc propriè corruptio ab eo appellatur. nanque non amplius ad habitum naturalem redit. At quoniam cuncta quæ putrescunt, ex calido & humido sic afficiuntur, teste Galeno quarto methodi medendi, ea quoque quæ putrescunt, tum

calida tum humida eſse debent, eodem authore nono methodi. & inſuper tertio de morbis uulgaribus, idẽ Galenus dicebat, putredinem ex materia gigni humida, ex cauſa uerò efficiente, extraneo & præter naturam calore: & propterea quæ omni ex parte ſunt ſicca putreſcere non uidemus, ut Aurum & argentum: diſſerendum planè eſt, quo pacto putredo ipſa, quæ cauſa antecedens eſt ipſius febris ut diximus, alterari ualeat ſimplici alteratione, absque hoc quòd concoquatur, digeratur, ſeu præparetur putreſcens ille ſuccus: hoc tamen prius pro certo habito, nos non de eo putredinis genere uelle loqui, quod uelut corruptela humorum eſt, ui concoquendi omnino euicta, ſeu adeò imbecilli, ut ab ea nulla mutatio ad benignum putreſcentis excrementi fieri posſit. nam talis putredo ſeu humorum corruptela, euacuanda potius q̃ alteranda eſt, ut præcipit Galenus nono methodi, & undecimo. nam quod corruptum iam eſt, id alienum à natura eſt. quod tale eſt, id ſe auferendum dictat: ac q̃ primum id educere tentandum eſt, cum nulla ratione fieri posſit ut naturæ gratiam recipiat, uelut idem Galenus aſſerit, quarto de ſanitate tuenda. uerùm de altero genere, in quo ueluti ſemiputreſcens ſeu ſemimalus humor eſt, & in quod adhuc tũ innatæ caliditatis tũ alienæ operatio efficitur, unius quidem concoquendo, alterius putrefaciendo & corrumpendo. hoc ergo genus putredinis, in quo humor ueluti ſemiputreſcens ſemimalusq; eſt, alterandum eſſe alteratione, quæ

alia à concoctione, digestione, seu præparatione sit, intrepidè asserimus. nam si putrescentes humores, ex quibus febris accenditur, duo hæc indicant immutationem eorum. uidelicet manente substãtia, & euacuationem, teste Galeno libro artis medicinalis: ab eo, qui has febres curare uolet, inhibenda prius putredo est, quæ antecedens causa earum febrium existit, ut diximus, hæc autem inhibitio, manente tamen humorũ substantia ut perpetuò loquimur, non nisi dupliciter fieri potest, aut adhibitis contrariis qualitatibus ipsius putredinis, aut per aliam immutationem ipsum putrescẽtem succum, non tantùm in contrarias qualitates alterando ac immutando, uerùm perficiendo quodam modo, ac aßimilando. quæ quidem immutatio seu alteratio, concoctio dicitur: & propterea Galenus xi. methodi decretum reliquit, in humorũ putredine, & excretionem, & refrigerationem, & uentilationẽ, & semiputridorum concoctionẽ ex aduerso respondere. Nunc uero, cùm de prima immutatione loquamur, dicimus, q̃ cùm quicunq; succus putrefit, de mẽte Gal. calidus præter naturã & humidus efficiatur, ac à calido & humido id ꝑpetiatur ut retulimus, neceßũ est (cõmunissimi Hipp. præcepti ꝑpetuò ueritate seruata, q̃ cõtrariorũ cõtraria sint remedia) tales succos semimalos seu putrescẽtes à medico ad cõtrarias q̃litates, manẽte eorũ substãtia, immutari. q̃ immutatio à frigidis ac siccis medicamẽtis ipsi naturæ paratis, et corporib. adhibitis optimè ꝑficitur. Hinc acetositatẽ citri, succũ

malorum punicorum acidorum, ac pomorum acidorũ limoncelij & limonum, omphacium atque acetum & ſimilia, pro ea immutatione perficienda, putredineq́; inhibenda, ac pro eius malæ qualitatis tranſmutatione facienda, eligimus ex dictis nonnulla medicamenta, ſeu ſyrupos parantes. quam alterationem, aliam à concoctione, Galenus præcepit, libro undecimo methodi medendi, cùm dixit, putreſcentia ſemimalaq́; ſanare poßunt, tum ea quæ alterare, tum ea quæ concoquere ualent: excitando ac firmando eius naturæ facultatem, qua naturaliter concoquit. Nec minus uidetur eundem Galenum, libro artis medicinalis, præ allegato loco, per alterationem, qua putredo inhibetur manente ſubſtantia, duo hæc uoluiſſe intelligere: & eam uidelicet, quæ propriè alteratio dicitur, & concoctionem, quam tanquàm magis utilem atque præcipuam immediate exponit, præſertim cum cunctæ aliæ, præter has alterationes, ſubſtantiã euacuent, ſiue digeſtiones fuerint, ſiue præparationes, ſeu purgationes ut infra declarabimus. Hinc patet nonnullos iuniores expoſitores in expoſitione ſupradictorũ Galeni uerborũ, fuiſſe hallucinatos. nanq; autumarũt, tantùm de ea alteratione, quæ concoctio appellatur, Galenum intellexiſſe. cùm ſi de ea ſola loquutus ibi fuiſſet, falſum pœnitus aſſereret, ſolam eam putredinẽ tollere manente ſubſtantia. nam hæc alteratio putreſcentis ſucci, quæ per contrarias qualitates putredinis efficitur, idem perficit, ac putredinem, quæ in ge=

neratione adhuc est substantia manente, inhibet. Insuper nec illud effugeret, quin de insufficientia damnaretur, aut pugnantia asereret. cum non tantùm putrescens succus concoctione & euacuatione curetur, immo alteratione alia ac infrigidatione, de qua libro undecimo methodi medendi uerba fecit, ut superius diximus & propterea ubi græcus codex habet ἀλλὰ τὸ μὲν εἰρημένον εἶδος τῆς ἀλλοιώσεως, πέψις ἐστὶν, quod latine sonat, sed dicta quidem alterationis species concoctio est, forte deprauatus existens, melius diceret, ἀλλὰ τὸ μὲν τῆς εἰρημένης ἀλλοιώσεως εἶδος πέψις ἐστίν. i. sed dictæ quidē alteratiōis species, concoctio existit. quod si uelint per alterationē solam concoctionē eo loco Galenū intellexisse, si ualeant, eum ab insufficientia aut pugnātia absoluant: quanquam neque hoc quicquam nostræ opinioni ac ueritati aduersetur, quæ Galeni authoritate, undecimo methodi medendi fulcita ac confirmata est. Quidam alij concoctionem cum prædicta alteratione confundentes, frigida & sicca propriè concoquentia eße aßerunt: cum ea putredinē inhibeant, contrarias qualitates putrescentibus humoribus inducendo. At quantùm isti à ueritate deuient cùm de concoctione tractabimus, liquidò ostendemus; frigida enim & sicca, & si putrescentis humoris qualitatibus opponantur, putredinemq; quodāmodo alterādo inhibeāt, cōcoquentia appellari haud possunt: nec concoctionē iuuare nisi quodammodo ex accidenti: immutatis uidelicet putredinis qualitatibus, ex quarum

immutatione concoctrix facultas forté ualentior red ditur. Hinc concludamus, putredinem, de qua modò lo quimur à medico alterari posse, per immutationẽ earum qualitatum, quæ ipsi putredini propriè insunt à contrarijs qualitatibus ut dictum est. ac per ea quæ dictas contrarias qualitates poßident, putredinem posse sisti ac inhiberi manente substantia in qua ea consistit, cum eis quæ superius conscripsimus. quæ alteratio alia est à concoctione, digestione, seu præparatione. Et si Galenus concoctiones interdũ alterationes appellat, & uim concoctricem alteratricem: nunq̃ tamen eas cum prædicta alteratione confundit, quinimmo secundo & tertio de naturalibus facultatibus, concoctionẽ per alterationem diffiniuit, tertio etiam artis medicinalis concoctionem alterationis speciẽ esse dixit. Sed mox obiiciet quispiam, si putredinis occasio una est transpirationis prohibitio, quo pacto ea putredo inhiberi poßit per frigida & sicca, cum ea causam putredinis meatus obstruendo adaugeantur. Cui responsum sit, primo, non immoderatum debere esse infrigidantium & exiccantium usum: secundo, quod ex his maius sequitur commodum q̃ incommodũ. Ad hæc quod eis uti debemus frigidis & siccis, quæ acidã qualitatẽ participant, tenuisq́; sint substantiæ, ac humiditatis multæ admixtionem habeant, qualia sunt ea quæ supra narrauimus. aut quæ acrimoniam possideant, ut acetum, & non eis quæ ualde adstringentia sunt, terrenæ ac crassæ corporis consistentiæ seu substantiæ.

Qua de re cũ acidus sapor potissimum gignatur, dum quid à calido mutatur incipiente concoquere, non tamẽ pfecte id superante, ut Galenus aßerit quarto de simplicium medicamentorũ facultatibus, acidãq; qualitatẽ frigidũ subtile efficiat, tenuiũq; partiũ sint acida, eodẽ authore eodẽ libro: sequitur, q, q̃ primum penetrãtia non obstruant, cũ hoc q, putredinem inhibentia, maximũ cõparent cõmodũ, ac ex pauca adstrictione uasa corroborentur, potiusq̃ propter osculorũ exiguitatẽ lædantur. Vlterius ea permisceri possunt cũ aliquo infrigidantiũ decocto, aut aliquo quod liberare obstructiones ualeat, quorũ copia magna penes medicæ artis authores reperitur: & hoc pacto ne dum putredinẽ nõ adaugent, ac transpirationẽ prohibebunt, uerũ & causam oppugnabũt, & febrẽ pariter extinguẽt, illud quod sine cũctatione agendũ est præcepto Gal. x. methodi medendi, q, si ea putredo p se sola subsistat, ut sæpius est uidere, ipsiusq; putredinis efficientes causæ non adsint, quid prohibeat prædictis auxilijs uti pro ea imuutanda? nihil sanè. & hæc de alteratione sint dicta satis.

De concoctione.

Vm tres in animalibus corporibus fiant alterationes, ut Galenus asserit li. v. de simplicium medicamẽtorũ facultatibus, quarũ una secundũ naturã est, cũ uidelicet in uentre cibus coquitur, aut in uisceribus et uasis qui inibi generatur succus,

unde pars unaquæque nutriatur: altera contrà planè præter naturam, nempe in putrescentibus omnibus ab aliena caliditate: tertia media est, ac ex utraque mixta, partim primæ particeps ac naturalis, partim huius contrariæ quæ est præter naturam. dictũq; satis in præcedentibus fuit, tam de ea alteratione quæ præter naturam est mutatio ab aliena caliditate superante ac uincente, q̃ de ea quæ ex utraque alteratione mixta est, quæ mutatio tam à calore ingenito q̃ ab alieno prouenit: restat modo disserere, cum de ea alteratione quæ secundum naturam est, & ab ingenito tantùm calore perficitur, quam alterationem concoctionem propriè dicimus: tum de alia alteratione: quæ ab ipso etiam calido innato, sed non omnino uincente, uerùm superante quodammodo efficitur, quam etiam alterationem concoctionem nominamus. nempè hæc quoque alteratio à calido innato superante in humoribus putrescentibus perficitur. & si putredinem eam dixerimus esse: ac inter putredinis species dinumerauerimus, cùm in ea actio quædã q̃uis modica alienæ sit caliditatis, tamẽ quia in ea alteratiõe naturalis caliditatis actio superat, cõcoctio potiusq̃ putredo appellari meretur, Galeno authore libro primo de differentijs febrium. Verum ut dilucidius loquamur, haud ignorandum est, primo illud quod græci pepsin, quidã abusiuè digestionem uocant, nos qui per digestionem aliud quoddam Galeno intelligi uolumus, clarioris doctrinæ gratia, pepsin quod græci dicunt, cõcoctionem

nem

nem appellabimus. quæ concoctio licet ab Aristotele quarto meteororum hoc pacto diffiniatur, concoctio est perfectio à naturali & proprio calido ex oppositis paßiuis. eaq; in tres species diuidatur, maturationem uidelicet, elixationem, & assationem: ac eis tres insuper species cruditatis seu in concoctionis contrarias tribuat. nos cum medici simus, Hippocrati ac Galeno adherentes, de ea uelut de cunctis alijs ad eorum mentem differemus. De duplici autem concoctione, quæ in corporibus nostris efficitur à calido innato, Galenum loqui reperi: quarum una est, quæ penes alimenta perficitur, similis quidem existens hepsesi seu elixationi, & propterea elixatio metaphoricè appellatur: altera uerò, quæ maturatio metaphoricè ab eo dicitur, similis existens pepansi seu ueræ maturationi. At de prima concoctione, quæ attenditur penes alimenta elixationi simili, Galenus tractauit libro tertio de naturalibus facultatibus, eamq; hoc pacto describit: quòd nihil aliud est, q̃ alteratio in propriã eius quod nutritur qualitatem. Verùm luce clarius, de intentione Hippocratis, ab eodem Galeno diffinitur, secundo de naturalibus facultatibus: ubi ait, concoctionem alterationem quandam esse, ac nutrientis in propriam qualitatem eius quod nutritur mutationem. De altera uerò concoctione, quæ maturationi similis est, Galenus uerba fecit, secundo de ratione uictus in morbis acutis, & libro de constitutione artis medicæ circa finem. Verùm cum utraque à calido in=

nato perficiatur, de utrisque simul loquutus est libro primo de morbis uulgaribus, his uerbis, Concoctio enim naturalis maturatio est morbi. hæc autem concoctio in concoquentis substantiam deductio quædam est, eius quod cõcoquitur. ergo ubi corpus bene habet, cumq́; ei quod concoquitur naturæ intercedit familiaritas cum concoquente, mutatio fit & alteratio totius concoquendæ materiæ, aut maximæ partis eius, minimumq́; superat semicocti. at uerò quando præter naturam affecta sunt (quod accidit ubi sint à natura immutantis & alterantis aliena) id quod aßimilatur paucum est, semicoctum uerò excrementum multum. Iam sicut in corporibus sanis, coctionem indicant excrementa: nõ secus in corporibus affectis indicabunt. in quibus uerbis, ut liquidò constat, uoluit Galenus, utriusque concoctionis conuenientiam ac differentiam propalare. Nos autem de ea alimentorum concoctione, quæ ab Aristotele quarto meteororum elixationi aßimilatur, & propterea metaphoricè elixatio dicitur, hic loqui non intendimus. At quòd hæc alimentorum concoctio similis sit elixationi, Galenus cum Aristotele concordat ut patet apud eum libro sexto de morbis uulgaribus, & tertio de naturalibus facultatibus. Verùm cùm de concoctione loquimur, de ea intelligere uolumus, quæ maturatio dicitur, metaphoricè, per similitudinem eius quam Græci pepansin dicunt, Latini propriè maturationem appellant: quæ in pericarpijs efficitur, ut patet

apud Aristotelem eodem libro quarto meteororum. hæc autem penes excrementa attenditur ac crudos succos, ex sententia Hippocratis lib. i. de morbis uulgaribus, & Galeni eodem loco. Hanc autem maturationem, metaphoricè sic appellatam, bifariam in humanis corporibus fieri posse Galenus asserit, secundo de ratione uictus in morbis acutis. nam aut qui concoquuntur redundantes succi in corpore, uerè crudi sunt, ut acida uel dulcis pituita; nec putrefactio in eis magna existit, immò quædam naturæ familiaritas cum concoquente. qui quidem crudi succi existentes, reliquum perfectionis à calore innato assequuti, ac prorsus concocti, & exquisitè aßimilati nutrire ualent: plus minus've, pro modo putrefactionis. cum nec ipsi nutrire ualeant quamuis concocti sint, si omnino præter naturam fuerint, seu à natura alieni, ut testis est Galenus tertio de causis symptomatum. Verùm harum duarum pituitæ specierum altera facilius concoquitur, ut quæ dulcis est, teste Galeno libro de constitutione artis medicæ. Itaque prædicti succi in bonum sanguinem uersi, demum in membrorum substantiam conuertuntur, in toto seu in parte. & hæc à Galeno propriè maturatio dicitur. natura enim semper nititur, suis uiribus utens, aßimilare partibus nutriendis quicquid fieri utile potest: excernere autem id, quod minimè istiusmodi est, eodem Galeno teste libro secundo de differentijs febrium. Aut quæ redundant excrementa alia à prædictis

succis, in corpore: præter naturam affecta sunt, ac à natura immutantis & alterantis aliena. quæ quidem, licet mutata atque à natura ipsa euicta sint (cum uidelicet ipsa eis fortior fuerit, ac suo robore ea permutauerit) mutari tamen in substantiam aliti non ualent, eoq; maximè, si magna in eis fuerit putrefactio. & si similia ad quendam modum fiant membris solidioribus, uerùm non adeò ut in substantiam conuertantur, cum non exquisitè aßimilari ualeant, uel quia ex eorum natura aßimilationi exactæ pugnant, ut bilis tum flaua tum atra: aut quia susceperunt putredinis qualitatem magnam ab aliena caliditate; Ergo cum putrefactio magna est in aliquibus succis, aut excrementum natura sua tale, ut aßimilari corpori humano exquisitè, ac conuerti in eius substantiam omnino nequeat: id quidem ad quendam modum ab ipso calido innato perficitur, immutatur, ac similis fit aliquo pacto solidioribus membris, uerum nõ adeò ut diximus, ut in eorum substantiam conuertatur, sed à natura ipsa superatum per talem concoctionem aptum redditur ut expellatur. & si non propterea ut expellatur ab ea promptius, aut à medico: id euincere, concoquere, ac aßimilare tentat: sed ut apponatur, ac nutriat. quod cum exactè perficere nequeat, uelut superfluum ac excrementosum secernit, & ad expellendum properat. quæ concoctio, licet etiam maturatio dici poßit, non tamen propriè, ut superius dicta, quæ penes crudos succos attenditur: sed generaliori ac uniuer=

ſaliori uocabulo concoctionis utentes. Talis denique naturæ ſunt utraque bilis, & qui Græcè ichores dicuntur, teſte Galeno ſecundo de ratione uictus in morbis acutis, in quo cauſam reddidit, cur neutra bilis in ſanguinis ſubſtantiam redire ualeat. eiusdem naturæ eſt pituita ſalſa, ex mente eiusdem Galeni libro de conſtitutione artis medicæ. Ob id Hippocrates cocta quidem conſueuit uocare huiusmodi excrementa, quæ à natura ipſa euicta ſunt: cruda uerò, quæ nō ſunt euicta. Pari ratione & pus in phlegmonis, quæ concoquuntur, fieri ait. q̃q̃ pars nulla ex pure alimoniam accipiat, ueluti accipit ex crudis iam dictis humoribus appellatis, cùm concocti ſunt. eadem ratione et urinas crudas concoqui dicimus, & ſi corpus ex coctis urinis ali non poſsit. Sputum quoque in pulmonis ſeu thoracis affectibus, lippitudines oculorum, & alia ſimilia excrementa, de quibus Galenus mentionem fecit libro de totius morbi temporibus. Concoctio ergo & pro generaliori ac uniuerſali ſignificato, ſeu propriè ſumpta, quam metaphoricè maturationē nos appellamus, ea eſt apud Galenum, ut diximus. Proinde cum hæ quoque concoctiones opus ſint naturæ, teſte Galeno primo de morbis uulgaribus, & quinto de ſimplicium medicamentorum facultatibus, necnon prædicti ſucci ſemiputridi ſeu excrementa talem maturationem à ſolidis corporibus conſequantur, ab ea ui naturæ quæ per ſolida corpora protenſa eſt, nimirum ſi aliquo pacto ea excrementa ſolidioribus quodammodo aſsimi-

lantur corporibus, cùm ab ipsa natura euicta sunt, & propterea concocta appellantur, licet ex eis corpus nutriri non ualeat: ut pus, ac quod puri similatur candidum sedimentum in urina, aliaq; nonnulla, ut diserte declarauit Galenus libro primo prognosticorum. At quoniam de hac concoctionis specie loquimur, quæ metaphoricè maturatio appellatur, siue propriè dicta, siue uniuersaliori significato sumpta, cum eam dixerimus esse quandam deductionem, mutationem, seu alterationem, ac quodammodo perfectionem: actionesq; omnes, pariterq; & alterationes, in quacunque re fuerint, in ipso fieri essentiam süam possideant, ut ait Galenus libro secundo methodi medendi nosq; perpetuo de ea, tanquam in fieri essentiam suam possidente, intelligamus, & non in alterationis seu in mutationis termino. his taliter suppositis, licet hæc mutatio seu alteratio, actio sit ipsius naturæ: quoniam in fieri essentiam suam possidet, ut diximus, uidendum est, an possit iuuari à medico, & si possit, cum quibus. At quòd concoctio, licet à calore innato præcipuè efficiatur, ab aliquo tamen exteriorum auxiliorum iuuari possit, satis dilucidè Aristoteles quarto meteororum demonstrauit, & Galenus in commento aphorismi. 22. quinti libri: uerum quòd una concoctionis species quæ propriè maturatio dicitur, tum ab ingenito calido, tum ab externo perficiatur, si tamen ipsorum naturæ conueniens ac familiare fuerit, ut caliditas

solis, penes omnes fructus, clarum est uidere apud Galenum libro quarto de simplicium medicamentorum facultatibus. At quòd tum naturales alterationes, quæ ab innato proueniunt calore, elixationi similes, cùm uidelicet in uentre cibus concoquitur, aut in uisceribus & uasis succus, ex quo rursum unaqueque pars nutritur; tum etiam & maturationes, quas metaphoricè sic appellari diximus, ut quæ uidelicet in mouendo pure efficiuntur, à simili extrinsecus calore, pro ea concoctione perficienda, iuuantur: ac naturæ medicus in hoc opituletur, cum his quæ modicè calfaciant, decretum reliquit Galenus libro quinto de simplicium medicamentorum facultatibus. & quarto de ratione uictus in morbis acutis, & libro de constitutione artis medicæ. Non uerendum est ergo, maturationes ex Aristotelis Galeniq; mente, extrinsecus à medico iuuari posse. Verùm quoniam concoctioni perpetuò calidum opitulatur ac confert, frigidum uerò renititur & aduersatur, teste Galeno tertio de ratione uictus in morbis acutis, differendum planè est, à quibus calidis natura ipsa extrinsecus in maturationibus iuuari poßit. Siue hæ fiant in dulci, uel acida pituita, siue in alijs excrementis: uel puris generatione. quod quidem insuper ipse met Galenus optimè nos docuit eodem libro quinto de simplicium medicamentorum facultatibus asserens, quòd

uelut uentris cõcoctioni cõferunt ea quæ copiam innatæ caliditatis cibos concoquentis adaugent, non tamẽ qualitatem: pariter illud quod ad mouendum pus adhibetur medicamentum, talem debet caliditatem possidere, qualis est in naturis temperatis calor natiuus. At si iusto calidior natura fuerit, in eo corpore medicamen quod pus mouebit, calidius sit oportet, tanto nimirum temperato calidius, quanto & natura eius temperatam in caliditate exuperat. Hinc concludit, cuiusque singulatim hominis suum proprium esse puris mouendi medicamentum, licet emplasticum quoque eius generis medicamentum esse debeat, eodem Galeno authore quinto de simplicium medicamẽtorum facultatibus. Qua de re, temperatura eorum auxiliorum, quæ naturam in maturationibus iuuant, commoderata, ac similis ei corpori cui admouetur, esse debet. Proinde non parum nostri temporis quidam chirurgici decipiuntur, qui cunctis corporibus, naturis, & ætatibus, ac particulis eisdem medicamentis, pro iuuanda natura circa puris generationem utuntur: iubente Galeno, quòd hæc medicamenta, quæ pus mouent, cuiusque singulatim hominis propria esse debent. At cùm nostra natura humida sit & calida, humida calidaq; medicamenta huiusmodi esse debent: non tamen corporis natura humidiora ac calidiora, immò cognatam ac simillimam corporibus nostris caliditatem ac humiditatem poßidentia. hinc tum cibos, tum fomenta ac cataplasmata

frictiones modicas: & balnea, quæ mediocriter calfaciant, maturationes efficere Galenus asserit primo de morbis uulgaribus. & libro de constitutione artis medicæ ait, perducunt autem ad concoctionem quies & calfactio moderata, boniq; succi modicorum esus ciborum, & modicè calefacientis uini potus: at caliditatem modicam efficere poßunt frictio mediocris, & commodi aquarum calidarum usus, cibariaq; & medicamenta quæ haud magnopere calfaciant. q̃q̃ eo loco de maturatione propriè dicta loquatur, quæ tum dulci tum acidæ pituitæ competit. & idem Galenus libro quarto de sanitate tuenda iussit, semicrudos humores tum uino, tum quiete ac somno concoquere, ac utiles reddere. & eodem libro, nihil esse asserit quod æquè concoquat ea quæ concoqui possunt, ut somnus à balneo. Proinde toto cælo hallucinati sunt, qui quibusdam nominatis syrupis, concoctioni opitulari asseruerunt: cùm tantum ea ad concoctionem conferant ac quodammodo adiuuent, quæ calorem naturalem uel fouent, uel in substantia augent. at cùm paucis aut ferè nullis hoc datum sit syrupis, sequitur ut pauci sint aut ferè nulli inter eos, quibus nostris temporibus utimur, qui possint calori naturali ex seipsis aliquod adminiculum ferre, pro concoctione seu maturatione perficienda. nisi fortè is, qui ex corticibus citri conficitur, cùm cortex citri concoctioni non nihil conferat, si ut medicamento eo quis utatur: licet ut alimentum coctioni renitatur, teste Galeno secundo de ali=

mentorum facultatibus. alij uero ſyrupi, cum quidam calidi ultra q̃ oportet, alij frigidi, alij humidi uel ſicci ſint: quidam eorum corpus alterare, quidam præparare, digerere, ſeu euacuare, aut per uentrem, aut per urinam, aut per cutis occultos meatus materiam educentes, ualent. q̃q̃ ex accidenti quidam ſint qui quodammodo coctioni deſeruiant, ut hi qui adſtringendi uim poſsident, aut hi quibus ſomnum conciliamus: per ſe autem ac uerè, intrepidè aſſerimus, tantum ea quæ calidum innatum uel fouent uel in ſubſtantia augent, ad concoctionem conducere: cùm hæc actio ſeu perfectio ſolius calidi innati ſit. & propterea ſola ea, quæ temperatè calida ſunt, ut diximus, per ſe ei opitulantur ac conferunt: uelut etiam, noſtris temporibus, ſunt inter alimenta gallinarum iuuenum, ſeu gallinaceorum pullorum carnes per elixationem liquefactæ, quod ius conſumatum medicorum uulgus appellat. aut fortiter contuſæ, alteratæ præcipuè ex hordeacea ptiſana ſimul permixta, ac cum eis decocta, magis & minus pro naturæ corporum ratione, ſecundum quam, ut diximus, concoquentia euariari debent, præcipuè cùm uires quodammodo imbecilles fuerint, & quæ redundant in corpore excrementa in ſubſtantiam concoquẽtis mutari nõ ualeant. Nec minus hallucinati ſunt, qui aſſeruerunt à frigidis concoctionem fieri, ſiue ſyrupi ſint, ut uiolaceus, roſaceus, ex nimphea, & utroque cichorio, & alij nonnulli ſimiles: ſiue aqua ipſa frigida. cum Galenus ipſe decreuerit, frigi=

dum perpetuò concoctioni aduersari, libro tertio de ratione uictus in morbis acutis, quin immò nec humor biliosus ab eisdem concoquitur ut aiunt, bene alteratur, at hæc alteratio nullo pacto nec concoctio, nec maturatio dici meretur. Verùm cùm suprà relatum sit, maturationem in acida uel dulci pituita, seu alijs putrescentibus humoribus, ab ea ui naturæ, quæ per solida corpora protensa est, perfici: ac proinde cùm maturantur solidis ipsis corporibus quodammodo assimilari, nunquid quodlibet, quod eo pacto maturatur, crassius reddatur, quæret quispiam? At cui dubium est Aristotelem quarto meteororum asserere, ex subtilibus semper crassiora fieri, pepansin hoc est maturationem passa omnia; Pariter & Alexander ait, uniuersaliter quæcunque pepansin passa, ex tenuibus crassiora reddantur. & Galenus libro primo de morbis uulgaribus ait, humores qui tenues sunt, omnes esse crudos: & ut concoquantur, robustam desiderare naturam. & libro de totius morbi temporibus asserit, tum saniem ipsam, tum urinam, tum sputum, lippitudinesue, quin etiam & humores, qui à crebro per palatum & nares defluunt, & deniq; cuncta excrementa in initio aquea tenuiaq; esse: cùm uerò quandam temporis processu concoctionem accipiunt, crassiora euadere, atque pauciora, potissimùm in his morbis, ex quibus ægri seruantur. & libro secundo prognosticorum ferè idem ait, quòd concoctio crassiorem reddit, non solùm urinã sed etiã

deiectionem, item screationem, atque etiam pituitam per distillationes & grauedines, necnon per lippitudinem, & pus quoque in ulceribus. Ex quibus omnibus infertur, quod quæcunq; maturationem suscipiunt, cùm quodammodo solidioribus membris aßimilentur, neceßariò crassiora ac pauciora euadunt: nõ tantum ex Aristotelis, & alexandri mente, uerùm etiam Hippocratis & Galeni. At non statim sequitur, cuncta quæ craßiora redduntur, ea esse concocta: cùm crassitudinis duæ sint causæ, authoritate Galeni secundo prognosticorum, calidũ uidelicet, & frigidum. calidum quidem, euaporando & frigidum, adstringendo cæterùm quæcunque à calido innato crassiora redduntur, ea concocta esse dicimus, & non quæ à frigido seu non naturali calore: quæ quidem ne dũ coctioni opitulantur, immò penitus aduersantur, pariter & ea, quæ ab ipso crassiora sunt reddita. At iterum obstrependo, insurget aduersarius, dicens, si cuncta quæ pepansin patiuntur, hoc est maturationem crassiora euadere necessum est, frustra pituita ipsa ac succus melancholicus maturantur, cùm crassiores per eam maturationem redditi, ad eorum expulsionem ualentius reniterentur atque aduersarentur. Cui respondemus, pituitam ipsam, siue dulcis siue acida fuerit, quibus propriè pepansis hoc est maturatio tribuitur, ex maturatione, craßiorem reddi: quoniam pepansin passa, in concoquentis substantiam transire ualet, et hoc pacto solidis membris aßimilata, nulli du=

bium, quod crassior redditur, præcipuè si in ea putrefactio non sit. Quòd si in ea aliqua putrefactio magna sit, aut salsa fuerit pituita, uel atra bilis, siue aliud excrementum, licet eis maturatio propriè non competat, tamen quia uniuersaliori uocabulo intelligentes ipsam maturationem, dicuntur quoq; hæc maturari, asserimus quod quodammodo pepansin passa à solidis ipsis particulis, licet ab earum natura sint aliena, cum nutrire non ualeant, tamen quodammodo eis assimilantur ac crassiora redduntur: quoniam talia cùm natura ipsa maturat, necessum est ut euincat cumq; euicta sunt, maturata uocare consueuimus. & cum concoctio omnia, ut diximus, cogat, & incrasset, teste Galeno quarto de ratione uictus in morbis acutis, necesse est ea quoque cùm concoquuntur ac uincuntur, cogi & incraßari: alia tamen ratione, cum à calido innato id perpetiantur, uerùm enimuero ne quis decipiatur magnam cum dico putrescentiam, non de ea intelligere uolo, quæ omnino aliena sit, ac nulla ratione posſit naturæ gratiam recipere (cum eam, ut suprà retulimus, q̃primum educere sit tentandum, teste Galeno quarto de sanitate tuenda.) uerùm de ea intelligimus, in qua natura ipsa adhuc non est euicta. Magnam autem & paruam nominamus, ratione maioris uel minoris operationis caliditatis alienæ: nunquàm tamen ipso calido innato euicto, immò semper cooperante ac demum uincente. Verùm si ea excrementa taliter alterata, ac crassiora reddita, ua=

lentius expulsioni repugnant, cùm ea in concoquentis substantiam transire non ualeant, ad quid natura seu medicus huic alterationi uacabit, non propter aliud dicimus, q̃ quòd concocta medicari iubet Hippocrates. nec ea crassitudo, quam à calido innato acquirunt, ineptitudinem eius parat expulsioni, uelut ea quæ à frigido seu calore immodico: quin immò taliter alterata ac euicta cum nutrire non ualeant, ocius secernuntur. nam ut Galenus asserit, in commento apho. 22. quarti libri, cum cruditas humorum adest, tunc aliquid bene euacuari est impossibile. Cuius rationem reddens ait, oportere medicum naturæ ministrum ipsam perpetuò imitari. Verùm cum ipsa non antè humores discernat quàm prius concoxerit, nec prius expellat quin prius discreuerit, eodem authore aphorismo 22. primi libri, opus est ut bona excrementorum euacuatio fiat, tũ ab ipsa natura quàm à medico, ut prius ea ab eadem natura secernantur ac separentur à bonis succis: quæ segregatio seu discretio exactè fieri non ualet, si concoctio ipsam non præeat. tunc nanque hoc est post coctionem, naturam ipsam habemus euacuationi adminiculantem: & cùm ipsi euicti sint, ac nutrire non ualeant, tanquàm excrementosos ac alienos ab eo quod familiare est segregans, expellere tentat. quod quidem prius, cùm permixti essent cum familiaribus, infœliciter tentaret. nec id esset naturæ sed casus ratione. nimirum deniq; si predicti succi seu excrementa, licet ut alieni

à natura immutantis ac alterantis, in eius substantiam uerti non ualeant: in ea tamen immutatione, cùm ab ea euicti sint, crassiores aliquo pacto redduntur, non enim ut crassiores reddat natura, ipsos immutat, ac alterat: nec medicus ipse, cum ei in hoc opitulatur: uerùm, ut superet ac euincat & deniq; assimilet, quibus superatis ac euictis cum nutrire non ualeant nec perfectè assimilari, promptius ac facilius à familiaribus succis eos segreget atque discernat, eisq́; segregatis commodius à natura seu à medico expellantur. quod quidem ægrius, & non absque magna ui ac noxa ipsius naturæ, perficeretur, si prius uidelicet quàm concocti ac euicti eßent ac segregati, tentarentur expelli: Simulq́; familiarium cum alienis expulsio fieret, ut liquidò quisque percipere ualet, de mente Hippocratis & Galeni in præallegatis locis. Ex quibus manifestè patet, quantum delirarunt, qui asseruerunt maturationem, seu ut ipsi dicunt abusiue loquentes, digestionem, in aliquo fieri poße, cum eius subtiliatione: cum perpetuò Hippocrate & Galeno cōstet cuncta quæ maturātur, crassiora euadere, ut diximus. Et si de salsa pituita, quam Galenus libro de constitutione artis medicæ purgare iubet, oppugnare quispiam, eam saltem concoqui non debere: Respondemus, Galenum eo loco de maturatione propriè dicta, quæ tum acidæ tum dulci pituitæ competit, uelle loqui. de qua insup maturatiōe propriè dicta uerba fecit quarto

de sanitate tuenda, cùm dixit: crudis & semicoctis humoribus qui ante sanguinis perfectionem fuerunt per coctionem, acribus uerò ac mordacibus, eductionem competere. at noluit eo loco de maturatione communiter dicta intelligere, quæ non tantum salsæ pituitæ, uerùm non penitus corruptæ ut idem met asserit quinto methodi medendi: uerùm & utræq; bili ac ichoribus ipsis tribuitur eo met authore secundo de ratione uictus in morbis acutis. De uitrea uerò pituita, licet frigidior sit acida, tamen quia acidæ qualitatis est particeps, acida quoque appellari potest, & propterea non est habenda alia ratio quàm de ipsa acida, licet difficilius concoquatur quia frgidior est, ut tantùm tria sint pituitæ genera, eodem Galeno teste, secundo de differentijs febrium, & quarto de ratione uictus in morbis acutis. At mox instabit, & non ab re, aduersarius, dicens, nunquid humores ipsi biliosi, qui cùm calidi & tenues sint, & ea de re paratissimi ad excretionem, ut Galenus asserit libro tertio prognosticorũ, concoctione prius egeant, quàm excernantur. Circa quod digladiantur nonnulli nostri temporis medici, quidam asserentes, concoctione nõ indigere. nam cùm mordaces sint, calidiores ac tenuiores, transfluunt ab una parte in aliam, ægrum grauiter infestant, ac quiescere non permittunt. cùm ergo ipsi per corpus moueantur, naturamq; ad eos expellendos proritent, priusquàm in aliquam partem decumbant, præcipuè principem, statim euacuandi

sunt,

ſunt, concoctione eorum non expectata, præcepto Hippocratis & Galeni aphorismo 22. primi libri, & ſexto de morbis uulgaribus. Vlterius, ſi craſſos atque tenaces humores fluxui paratos reddimus, eos tenuando, ac incidendo, meatusq́; reſerando, ut patet Galeno aphorismo 24. libri primi, & nono libri ſecundi, cur bilioſos humores tenues fluxuiq́; paratos exiſtentes, ac nullum lentorem participantes, priusquam purgemus concoquere tentabimus: cùm ex ea concoctione, craßiores reddantur. quibus rationibus concludunt bilioſos humores concoqui non debere. Quidam uerò authoritate Galeni primo de morbis uulgaribus, ubi ait, humores tenues omnes eſſe crudos, & ut concoquantur robuſtam deſiderare naturam, inter quos bilioſum ſuccum, tum Hippocrates tum Galenus dinumerat: nec non authoritate Hippocratis ſecundo de ratione uictus in morbis acutis, ubi bilioſa cruda apppellat: non ab re opinantur bilioſos ſuccos priusq̃ expurgentur concoqui debere, cum non mouere cruda idem Hippocrates iubeat aphorismo 22. libri primi. Hiſce rationibus quidam flauam, ſeu pallidam bilem, antequam è corpore excernatur, cõcoqui præcipiunt. Alij, concoctione non expectata, ſtatim circa initia purgare iubent, utrique ſuam fouentes opinionẽ Hippocratis & Galeni authoritatibus, prout ex prædictis apparet. Verùm ut tanti queſiti ueritas dilucidetur, attendenda nonnulla ſunt: primo, quòd flaua ſeu pallida bilis, aut in corpore redundans ex una in aliã

partem transfluit, nec sedem sibi adhuc firmam statuit: uel in quapiam parte firma decumbit. Secundo, cùm eam concoqui dicimus, triplici ratione posse intelligi: aut concoctione, qua familiaria alimenta in corpore concoquuntur, quam concoctionem, ut diximus Aristoteles & Galenus elixationi assimilant, ac hepsesis græce dicitur. aut de ea concoctione, quæ metaphoricè maturatio dicitur, Simili existente maturationi propriè dictæ, quæ in pericarpijs efficitur, eamq́; græci pepansin nominant. & cum hæc quoque duplex sit, quædam propriè dicta, quæ tantùm dulci seu acidæ pituitæ tribuitur, ut superius diximus: quædã uerò uniuersaliter dicta, quæ tum alijs succis seu excrementis, tum ichoribus ipsis tribuitur, pariter bifariam de ea loqui possumus. His prælibatis, asserimus flauam ipsam seu pallidam bilem, siue in aliquam partem decumbat, siue de una in aliam transfluat, seu turgeat, nullo pacto concoqui debere, concoctione quæ elixationi similis est: cùm ex ea alimenta conficiantur, ac in aliti substantiam conuertantur. pariter nec ullus alius succus seu excrementum tali concoctione in nostris corporibus concoquitur, præter alimenta ipsa, quæ à caliditate quæ in humido existit perficiuntur, ex intentione Aristotelis quarto meteororum. Propalamus insuper, flauam seu pallidam bilem in corpore redundantem, siue ex una parte in aliam ea transfluat, siue turgeat, siue in earum aliqua firmetur ac decumbat, nullo pacto concoctionem admittere, sumpta

concoctione pro maturatione metaphorica propriè di
cta: cùm ea ut sæpius retulimus, tantum compe=
tat his succis, qui mutati ac euicti à calido innato, re
liquumq; perfectionis assequuti & prorsus cocti, cor
pus nutrire ualent, ac in concoquentis substantiam
uerti: ut pituita ipsa dulcis, seu acida. ipsa autem bi=
lis, tum flaua tum atra, cùm una ex sanguine plus
calefacto, altera ex eodem assato atque adusto gigna
tur, sanguinis substantiam redire non ualent, pro
ut decretum reliquit Galenus secundo de ratione ui=
ctus in morbis acutis. qua de re talem maturationem
flaua ipsa seu pallida bilis nullo pacto admittit.
Quòd si de maturatione loquamur, generaliter
ac uniuersaliter dicta, secundum quam aliqua co=
cta seu maturata uocare consueuimus, cùm ab ip=
sa natura fuerint euicta, eaq; natura fuerit cau=
sis fortior, ac ipsas suo robore permutauerit, li=
cet permutata ac uicta nulla pars ex eis alimo=
niam ualeat accipere, tunc aut flaua seu pallida ip=
sa bilis, intra uasa aut in alium quempiam lo=
cum decumbit, sua acrimonia caliditate ac tenui=
tate naturam haud ita proritans ac impellens, ut
ex una parte in aliam expellatur ac transfluat: et tunc
asserimus eam, non tantùm concoqui posse, ue=
rùm etiam debere, præcipuè si superari ac euinci ab
ipsa natura posse existimabis, præcepto Hippocra=
tis aphorismo præallegato, & Galeni secundo de ra=
tione uictus in morbis acutis. quæ maturatio, eodem

teſte, eodem loco, nil aliud eſt, quàm eius à natura euictio. euincit autem, cùm eam permutauerit: quæ permutatio ex flaua acri & male olente, cùm cruda præexiſteret: cocta poſtmodum, pallidior & minimum male olens efficitur, & propterea, licet, quia tenuis, paratiſsima ad expulſionem ſit, quia tamen cruda & tenuis, & quilibet tenuis ſuccus crudus ſit, & ut concoquatur robuſtam naturam deſiderat, ut Galenus aſſerit primo de morbis uulgaribus, propterea concoquenda prius eſt, ut concocta facilius diſcernatur ac demum excernatur, uelut de pituita relatum eſt. quam ſententiam confirmauit Alexander Trallianus, libro primo, capite decimo ſexto, cuius hæc ſunt uerba, loquens de flaua bile: humor nanque officium faceſcens, dicta ratione diſpoſitus, coctus, & tanquam ſubactus ac domitus, minore negocio ab euacuante medicamento profligitur & exhauritur. Quòd ſi denuo aduerſarius oppugnabit, aſſerens flauam bilem ex tali concoctione craſsiorem euadere, & ſic ægrius expelli poſſe: ei reſponſum uolo, naturam non eò flauam bilem concoquere, ut craſsiorem reddat, immò propterea quòd à natura euincitur, ac quodammodo ſolidioribus corporibus aſsimilatur, craſsior euadit: nec propterea concoquitur, ut craſſior fiat, uerum cùm exactè aſſimilari nequeat poſt euictionem facilius ac tutius expellitur. cùm perpetuò uerum ſit, ut diximus, naturam ipſam ægrè expellere, ſi priusquam excernat, non diſcreuerit: ægriusq; diſcernere, ſi antea nõ

concoxerit. quod itidem confirmauit Galenus, eo commentario cui titulus est, Quos purgare conuenit quibus medicamentis & quando. concoquitur ergo tali concoctione flaua bilis, si in aliquam partem decumbat, q̃q̃ ea concoctione crassior euadat. nam non propterea concoquitur, ut talis efficiatur: nec propterea quòd talis efficitur non tutius & sine corporis noxa purgabitur, cùm à calido innato, & non ab immodico calore, seu à frigore eam crassitudinem adepta sit, et ea de re excretioni non aduersatur. Siqnidem oportet coctionem præire, subsequi uerò discretionem, & postea euacuationem, ut bona sit crisis, authoritate Galeni in commento aphorismi uigesimisecundi primi libri: asseruitq; humores qui sunt in aliqua corporis parte firmati, neque oportere aliquo mouere auxilio neque medicari ante coctionem. tunc enim naturam ipsam habemus euacuationi adminiculãtem. Hinc Hippocrates non ab re, libro primo de morbis uulgaribus, decretum reliquit, coctiones celeritatem iudicij portendere, securitatemq; salubrem easq; coctiones fieri testatur Galenus eodem loco, natura ipsa causas noxias superante. Patet itaque flauam bilem certam sedem habentem, ac in quapiam parte firmatam, inibiq; putrescentem, prædictam concoctionem, seu maturationem generaliter dictam admittere. At si ea turgeat, agitetur, et de loco ad locum moueatur, ac transfluat (quia turgere nil aliud à Galeno dicitur esse, nisi cùm humores uehementi motu agitantur, ac

ab uno loco ad alium confluunt, dolores & titillatio
nes afferendo, ægrum quiescere non permittentes, ut
scriptum reliquit eo commentario, cui titulus est quos
purgare conuenit &c. & in cõmento aphorismi uige
simisecundi primi libri:) eo casu aßerimus flauam bi
lem taliter constitutam, nullam concoctionis speciem
admittere: immo mox, circa initia, eam purgare con=
uenit. nam cùm in motu uehementiore sit, ægrum in=
festans, fastidiens, & quiescere non permittens, pri=
usquàm in aliqua sede, præcipue principi, decumbat,
naturæ ipsi in expellendo auxiliantes, purgante me=
dicamento utendum est. quod quidem non tantum Hip
pocrates & Galenus in superius allegato aphorismo
uigesimosecundo primi, & primo quarti libri nobis
præceperunt: uerùm hoc ipse met Galenus iubet, li=
bro quarto de ratione uictus in morbis acutis, sub his
uerbis: nam uel statim ab initio, priusq̃ in partem
aliquam confirmentur humores, medicandum: uel po
stea, cùm ad maturitatem perducti fuerint, præcipuè
si maturari ualent. pariter & commentario cui titu=
lus est, quos purgare conuenit. ait, in his autem qui
ægrotant, si diuturnus futurus est morbus, expectan
da semper erit contoctio: sin breui soluendus inter
initia, si modò à concitatis pendeat humoribus, pur=
gare licet. & paulò inferius, asseruit, hos ergo hu=
mores euacuare conuenit, in motu, agitatione, ac flu
xu positos. q uerò aliqua pte corporis cõsederũt neq;
ullo alio auxilio, nec medicamẽto prius mouẽdi sunt,

q̃ concocti fuerint. Ex quibus omnibus lucidè percipimus, Galenum ſæpenumero flauam bilem concoqui poſſe ac debere aſſeruiſſe, priusquàm purgetur, concoctione uidelicet generaliter ſeu uniuerſaliter dicta, prout uidere licet apud eum libro ſecundo de ratione uictus in morbis acutis, ut diximus: ac de ea flaua bile intellexiſſe, quæ in aliqua parte decumbit, ac ſedem propriam ſibi ſtatuit. Interdum autem compertum habemus, apud eũ calidos acres tenues've ſuccos turgentes, mox, circa initia, purgandos eſſe, cùm nullam propriam ac determinatam ſedem obſederint. qua de re flauam bilem ante concoctionem in his uerbis purgare iubet, prout ſuperius in nonnullis locis, quæ citauimus, inſtituit. nam cùm ſuperabundantes humores mouentur, & per totum corpus deferuntur, nondum in aliqua parte firmati: tunc ad eos expellendos natura incitatur, & aliquo indiget manum porrigente, & hunc humorum motum ad aluum deducente, prout patet in commento aphoriſmi primi libri quarti. Tantæ igitur controuerſiæ, his ſic dilucidatis, ueritas ſatis admodum liquet, ac ad mentem Hippocratis & Galeni determinata eſt, ac quid ad prædictas opiniones ſit reſpondẽdum liquidò conſtat. At rurſus aduerſarius inſtabit, ſi Galenus in commento aphoriſmi uigeſimiſecundi quarti libri aſſerit, quo in tempore natura à cauſis morbum facientibus grauatur, adeſt autem cruditas humorum, tunc aliquid bene euacuari eſt impoſſibile: & in fine eiuſ=

dem commenti, ait, cum in morbi principio semper sint signa cruditatis mala erit talium humorum euacuatio: cur flaua bilis ipsa, licet turgeat, in principio euacuari ante concoctionem debeat, aut quo pacto bene euacuari possit? Verùm nulli non patet, Galenum in præallegatis locis de euacuatione humorum, qui in aliqua parte firmati sunt loqui, & non de eis qui turgent: quibus cum natura incitetur, propter eorum motum, titillationem, ac mordacitatem, ad eos expellendum: cogimur nos quoque eam iuuando, purgationem accelerare, priusquam in aliqua principi sede decumbant, & si nulla concoctio, nec discretio præeat. turgentes enim humores ante concoctionem euacuare in aphorismo uigesimosecundo primi libri iussit Hippocrates. quare flauā bilem si turgeat circa initia prius quam in aliqua parte firmetur, nulla expectata concoctione, statim præcepto Hippocratis & Galeni, purgare quispiam non uereatur: uelut etiam interdum, etsi non turgeat, sed in quapiam parte firmetur, eam purgare cogimur, ut infrà disertissimè ostendemus, de mente eiusdem Hippocratis & Galeni.

De digestione.

ETsi nonnulli nostri temporis medici, ad pauca respicientes, nullam faciant inter concoctionem & digestionem differentiam: quantum tamen hi à ueritate deuiant, ac quo pacto

hallucinati sunt, ex Galeni aliorumq; bonorum artis medicæ authorum mente dilucidare decreui. cùm id non paruam rei medicæ tirunculis studiosis utilitatē afferat. sæpe enim quosdam medicos digestione pro concoctione ac concoctione pro digestione æquiuoca ratione utentes, ipsi cùm audiant, in prauos labuntur errores. At nos ueritatem inuestigantes dicimus, q̃ digestio propriè, idem sonat, quòd distributio, distinctio, seu compositio ordinata. hinc digerere proprie, idem est quòd ordinare, disponere, distribuere, uel distinguere. unde id quod apud Græcos diatatto seu dieutheto uel diacosmeo uel diacrino significat, id latine sonat ut retuli, ordino, distinguo, digero, distribuo, guberno, dispono, hinc diacosmisis, digestio, seu dispositio, & diacosmos digestio distinctio, seu ordinata compositio dicitur: & diacrisis separatio, diuisio seu discrimen. pariter quoque quod Græci anadosin dicunt, nos digestionem appellamus, & diadosin distributionem. At hæc digestio seu distributio, penes alimenta propriè attenditur, cum anadosin cibi distractionem à natiuo calore in proprium corpus propriè appellamus, uelut etiam & diadosin. q̃q̃ & hæc inter se quodammodo discrepant, ut patet apud Galenum libro secundo de naturalibus facultatibus. hæc autem digestio, aliud non est q̃ ordinata alimentorum distributio. Verum quòd hæc à concoctione discrepet, patet apud Galenum libro quarto de usu partium, ubi talia profert uerba, quòd autem animalium

uentriculi sed minime cohæserint, satis magno indicio est, aliud esse oportere coquendi alimenti instrumentum, aliud distribuendi. & parùm infrà asserit, satis igitur constat aliam quidem concoctionis, aliam autem anadoseos oportuisse esse particulam. & libro qui inscribitur quòd animi mores corporis temperaturam sequãtur, loquens de uino ait, nam re uera si commodè eo utaris, & concoctioni, & digestioni, & sanguinis generationi, & nutritioni confert abundè. & libro tertio de causis symptomatum, hanc anadosin, seu alimenti ex uentriculo in iecur & ex iocinore in totum corpus diductionem, aliam ab alimentorũ concoctione diserte confirmauit, licet eam inter naturalia opera dinumeret. Ex quibus cuilibet constat, apud Galenum alimentorum digestionem aliud à concoctione intelligi debere: & si per pepsin digestionem improprie interdum intelligere possumus, per anadosin tamen nunquam concoctionem significari compertum est. quin immò, hanc digestionem seu distributionem, ab alijs facultatibus perfici quàm à concoctrice, quia ab expultrice ac attractrice simul, ut patet Galeno secundo de naturalibus facultatibus: aliaq; esse medicamenta, quæ ad digestionem seu alimentorum distributionem faciunt, & alia quæ concoctioni præsidium afferunt, ac alio & alio tempore exhiberi debere decretum reliquit idem Galenus quarto de sanitate tuenda. Hæc autem digestio seu distributio hoc pacto libro definitionibus medicis describitur,

digestio est concocti ac confecti alimenti & in sangui nem conuersi in corporis particulas omnes attractio, quam natiuus calor molitur. De hac autem digestione alimentorum hic loqui non intendimus, sed de ea dige stione quæ circa humores seu excrementa, quæ præ= ter naturaliter in corpore, seu parte aliqua corporis detinentur, à calido innato perficitur. hæc autem bi= fariam fieri potest, una si quidem cum natura ipsa post concoctionem mouetur, pro digestione seu distinctio ne semiputridi seu semimali præter naturaliter de= tenti excrementi, & demum per sensibiles canales seu aquæ ductus sensibiliter expellit, per aluum uide licet, urinam, sudorem, &c. quæ digestio, segrega= tio, seu distinctio propriè appellari meretur: impro= priè autem distributio. nec minus ea à calido innato perficitur, uelut ea digestio quæ alimētorū est medijs naturalibus facultatibus, attractrici quidem ex una, ac ex altera expultrici, hæcq; insuper alia est à dictorū excremētorū cōcoctione, eiq; succedit ut dicemus quā fortè Græci diacrisin appellarēt. Altera est digestio, q̃ penes dicta excrementa præternaturaliter quoq; in corpore retenta, ab ipsa natura perficitur ac ea excre= menta non utiq; sensibiliter postea excernēs uelut in prædicta, sed ꝑ halitū digerēs, dispergēs, atq; ꝑ po= ros cutis insensibiliter discutiēs. q̃ quidē digestio dia phoresis propriè à græcis appellatur. hinc diaphoreti cè, idē qđ uis discussoria sonat, à uerbo diaphoro, qđ idē est latinè, qđ digero, discutio, seu dispergo; et ꝑꝑea

à quacunque causa corporis, etiam substantia propria insensibiliter dißipatur. hanc dißipationem per halitum digestionem appellamus. de qua etiam ueluti de ea quæ alimentorum est digestione, loqui pauca paramus. At de ea loquutus est Hippocrates libro sexto de morbis uulgaribus, cum dixit uigiliam edacem: & Galenus eodem loco ait, uigiliam edacem esse, quia corpus digerit ac dissoluit. & idem de uigilia duodecimo methodi medendi, uoluit quòd corpus digerat. Tantùm ergo de ea digestione, quæ à natiuo calore, aduersus excrementa præter naturaliter detenta seu putrescentia in corpore perficitur, tam si intra uasa quàm extra, tam si circa partes internas quàm externas uerba faciemus. Verùm attendendum primo est, quòd uelut ea digestio quæ circa alimenta, ab innato calido perficitur, ab eorum alimentorum concoctione discrepat: ac eam concoctionem, si rite cuncta à natura in cōficiendis alimentis perficiantur, subsequi debet: pari ratione ea digestio, quæ circa corporis excrementa seu putridos humores in corpore præter naturaliter detentos à natura ipsa seu calore naturali paratur, ab ea concoctione seu maturatione, quam circa ea excrementa molitur, ualde discrepat. Et uelut ea digestio, quæ alimentorum est, eorum concoctionem subsequi debet: eadem ratione hæc digestio, quæ excrementorum est, seu humorum putridorum, si per sensibiles uias expellendi sunt, eorum maturationem consequi debet. & propterea Galenus iußit, quòd ut bene ali=

quid euacuetur, oportet coctionem præire, subsequi uero discretionem, & postea euacuationem, in commento aphoris. uigesimi secundi quarti, & 22. primi libri. Perficitur uero hæc digestio, seu segregatio, seu distinctio, ab ipsa natura duabus eius facultatibus medijs: post tamen perfectam operationem ipsius concoctricis, attractrici uidelicet ex una, & expultrici ex altera, per primam siquidem quod familiare est ac trahens, at per excretricem id quod amplius in pristinã naturam redire non ualet, seu in alimentum transmutari, secernens ac distinguens ab eo quod familiare est, demum expellere tentat per sensibiles excretiones. quam expulsionem si perficere non ualeat, eo tẽpore, ut infrà dicemus, à medico natura ipsa iuuanda est, tum præparatione, tum etiam si opus fuerit purgatione. Verum eam digestionem excrementorum, quæ per halitum fit, natura ipsa confestim, nulla præcedente concoctione, sæpe molitur. quin immo prius perficere tentat, per halitum uidelicet digerere quòd si non ualeat, id concoquere procurat, & demum ea perfecta segregat ac distinguit, nec amplius per halitum digestionem æque aggreditur. nam per cõcoctionem craßiora, ut supra relatum est, excrementa reddita, non amplius utique per halitum facile digeri ualent, quæ concocta sunt, sed secerni, & demum sensibiliter excerni postulant. & hac de re Galenus libro de inæquali intemperie uoluit esse influxione duplex genus curationis: unum, quòd digeratur quicquid humo=

ris in particulam procubuit, alterum, quòd concoquatur. Verum digestio, dicebat, optanda maxime est, quoniam concoctionem hæc duo necessariò sequuntur, puris generatio, & eius in aliquod spacium abscessio. ex quibus uerbis palàm ostendit, digestionem per halitum excrementorum maturationem subsequi non debere, sed potissimum eam præcedere. hanc eandem per halitum digestionem, primò ante concoctionem exequendam iussit Hippocrates in cura pleuritidis secũdo de ratione uictus in morbis acutis, in principio. Differendum autem modò à nobis est, nunquid ea digestio excrementorum, quæ eorum cõcoctionem subsequitur, distinctio seu impropria distributio appellata, iuuari possit ab arte, & à medico; & si possit, cũ quibus. Pro primo asserendum planè est, ꝙ uelut alimentorũ digestioni quibusdã auxilijs medici opitulantur ut patet de mente Galeni. 4. de sanitate tuenda, & libro ꝙ animi mores corporis temperaturas sequantur, & primo de sanitate tuenda, ac secundo, & quinto eiusdẽ; pari modo natura ipsa à medico adiuuari potest, pro digestione redundantium excrementorum perficiẽda, cùm ea ex eadẽ natura perficiatur, eisdẽq; facultatibus medijs, ut supra relatum est. Quæ autem auxilia ac qualia paranda sunt ipsi naturæ à medico pro hac digestione iuuanda non admodum patet: nam interdum reperitur Galenũ asserere, idẽ posse & cõcoctioni & digestioni opem ferre, ut de uino enunciat, in libro ꝙ animi mores corporis temperaturas se

quantur, loco superius allegato, & sexto de morbis uulgaribus sæpe numero idemmet ait, quædam digestionem iuuare, quæ tamen concoctionem impediunt, uelut secundo de sanitate tuenda, de exercitatione disseruit. quæ cùm in corpus digestionem adiuuet, ministrari tamen non debet, nisi alimenta, seu succi qui in uentre aut uasis continentur, optime concocti sint: aliàs periculum esset, ne priusquam per maturam concoctionē utiles sint, in omnes animalis partes rapiantur. & libro quarto eiusdem dicebat, post cibum non esse sumenda medicamenta, quæ ad uehementiorem distributionem faciunt. nam tunc non distribui, sed concoqui, quæ sumpta sunt, est utilius. quare melius est eo tempore uti aliquo præsidio, ad concoctionem, præcipuè qui egent. ex quibus Galeni uerbis liquidò constat, interdum eisdem medicamentis posse & concoctionem & distributionem à medico iuuari, & sæpe numero diuersis auxilijs. Sed quò ueritas clarior fiat haud ignorandum est, concoctionem ipsam, ac distributionem, seu digestionē: uelut & alia naturalia opera, ab ipso calore innato perfici, ut patet Galeno in cōmento aphoris. decimiquinti primi libri, & in commēto aphoris. septimi secundi libri, qua de re nec quempiam præterire debet ea auxilia quæ concoctionem insimul et digestionē adiuuant, talia à medico paranda esse, ut calidū innatum seu naturā ipsam, roborēt atq; adaugeant, uel saltim non dissipent, sed seruent. nec minus sciendum est, aliquem succum seu excrementum

promptius ex sui natura posse & concoqui, & distri
bui, seu digeri: aliquem uerò, ægrius. His sic dilucida
tis, constat cuiq;, quòd ea excrementa, quæ in corpore
redundant, si facilioris sint maturationis ac digestio=
nis ex sua natura, uiribus ipsis non admodum imbecil
lioribus existentibus, potest à medico eisdem auxilijs
iuuari calidum innatum pro eorum concoctione seu di
gestione perficienda. & propterea Galenus libro de
constitutione artis medicæ, pro dulcis pituitæ ac aci=
dæ concoctione perficienda, modicè calefacientis uini
potum laudabat. de quo itidem uino, ut diximus, li=
bro quòd animi mores corporis sequantur temperatu
ram, sic scriptum reliquit, nam re uera si commodè uta
ris & concoctioni, & digestioni, & sanguinis gene
rationi, & nutritioni confert abundè. Pariter ergo
& ipsius dulcis seu acidæ pituitæ digestioni, uinum
ipsum opitulabitur: cùm eius concoctioni opem ferat.
quòd si uires ipsæ quodammodo imbecilliores fuerint
ac calor innatus non multus, simulq; excrementa ip=
sa redundantia, ex eorum natura ægre & concoctio=
ni seu maturationi & digestioni obsequentia: non ue
rendum esse, puto, alijs auxilijs digestionem iuuari,
& alijs concoctionem. nam cùm ea excrementa uehe=
mentiori egeant digestione, ac ipsa natura non admo
dum robusta existit, eis indigent medicamentis. quæ
ad uehementiorem digestionem faciant, ac calidum in=
natum roborent & augeant, hæc autem calidiora esse
debent, q̃ ea quæ concoctionem adiuuant. cuius gene=
ris sunt

ris sunt frigidior, ac propterea craßior pituita, & atra bilis. Ex quibus patet, quomodo Galeni uerba intelligi debeant, cùm ait, idem posse & concoctionem & digestionẽ iuuare. & quo pacto intelligi debeant eiusdem uerba, cum asserit, quædam digestionem iuuare, nõ autem concoctionem, immò eam impedire. Nec mirum est si ea, quæ corpus humanum excalfaciunt, calorem innatum augendo, aut saltem fouendo, uelut alimentorum digestionem seu distributionem, ita quoq; excrementorum, seu redundantium putridorum succorum digestionem seu secretionem procurent. nam teste Aristotele, pariter & Alexandro quarto meteororum, caloris natura est homogenea cogere, ac in unũ copulare, quæ uero heterogenea sunt secernere ac separare. cùm uerò redundans putridus succus partes habeat heterogeneas, post eius concoctionem innatus calor secernere tentat, quod familiare est attrahens, quod uero alienum excernens. ueluti in conficiendis alimentis in uentriculo, quicquid ueluti terra aut lapides in eis continetur, segregat: quod uero uelut palea & furfur in hepate exemplo peritorum præparandi tritici, qui si quid terræ aut lapidum aut siluestrium seminum admixtum sit, quæ perniciosa corporibus esse solent, aut paleæ et furfuris: utiliter purgant, prout Galenus asserit libro quarto de usu partium. Hæc autem operatio perficitur à calido innato, quatenus calidũ, innatũ est, et quatenus calidũ, et propterea à calidis medicamẽtis auxiliari potest, quæ tamẽ nõ ad modũ tẽperamẽtũ excedãt. quia si multũ excederẽt,

imbecillum reddentia innatum calorem, digestionem potius impedirent, q̃ iuuarent. nam licet cuiuslibet calidi sit heterogenea segregare, non tamen cuiuslibet est secernere putridum humorem à non putrido: sed tantùm hoc opus innati caloris est. possunt tamen ei opem ferre, & ea quæ ipsum calidum fouent, & quæ ipsum augent, siue in substantia, siue in qualitate. Verùm ea quæ in qualitate augent, sunt uehementius digerentia. qua de re eis utimur ubi uehementiori digestione opus est. q̃q̃ hæc quoque calida, non tantùm calfacere debeant, ut ipsum innatum calorem ualeant in igneam qualitatem transmutare. calor enim adauctus uehementius alterat, modo tamen non eo incrementi perueniat, ut iam colliquet. tunc nanque ad omnia est inutilis, authore Galeno tertio de causis symptomatum (& si hæc quoque caliditas ignea poßit extenuare ac dissoluere, ut patet Galeno in commento aphorismi uigesimi sexti secundi libri & aphorismi quinquagesimi septimi quarti libri.) Ex quibus patet, quo pacto auxilia iuuantia digestionem redundantium putridorum excrementorum, interdum ab eis quæ maturationem adiuuant, non discrepant, & sæpe numero calidiora q̃ ea quæ concoctionem adiuuant esse debeant, prout maiori uel minori digestione natura egeat pro digerendis succis prædictis semimalis. Insuper & quæ uehementius digerant, calidiora esse debent, q̃ quæ concoquunt. nam in digestione, uel secretione semimali succi, non una tantùm facultas operatur, ueluti in concoctione concoctrix, sed duæ natura=

les facultates eodem met tempore, attractrix ex una, ac expultrix ex alia. Cum autem cunctæ hæ à calido innato perficiantur, si temperate calida adhibeantur, admodum imbecilla erit earum facultatum operatio: cum non satis sit pro duabus facultatibus eo met tempore uehementer suam actionem perficientibus tanta caliditas, quanta soli concoctrici operanti abundans esset, uerum maiori indigent, ut supra retulimus. proinde segregatio absq; ualido calore peragi nequit ut Galenus testatur quinto de simpli. medicamẽ. facultatib. horum autem medicamentorum materiæ admodum medicis notæ sunt, ex quibus tum decocta, tum syrupos tum electuaria, tum alijs modis sibi talia auxilia præparant. Est ergo hæc digestio, seu secretio, opus duarum facultatum naturalium, et propterea à concoctione discrepat, quæ concoctricis tantum opus est: iuuaturq; ut plurimum ab alijs auxilijs, q̃ ab eis quæ concoctioni opem ferunt, præcipuè cùm uehementiori indigemus digestione. eaq; alio tẽpore adhibenda sunt, quia post concoctionem, si rite natura à talibus auxilijs, iuuanda sit, & præcipuè eo tempore quo seuiora cuncta symptomata apparent, ac ægri grauiter se habent, natura separante à bonis mala, & ad excernendum præparante, iuxta Hippocratis & Galeni sententiam, aphorismo. 13. secundi libri, si unica expulsione morbi causa pellenda sit. sin autem non, eis utendum est toto morbi tempore, quo concoctio apparet, ut eis adiuta natura, illud quod concoxit facilius secernat. Differt autẽ hæc digestio, quæ excremẽtorũ est,

ab ea quæ alimentorum: cùm in hac attractrix, non ita ut in illa operetur ualidius, ſed expultrix. De diaphoreſi autem, hoc eſt per halitum digeſtione, pauca admodum diſſeremus, cùm à nonnullis abundantiſsime ſcripta reperiatur, tum quia ex his, quæ ſupra retulimus, & quid ea ſit patet, & quibus auxilijs perficiatur, quia calidis: q̃q̃ & hæc tepentem calorem obtinere debeant, ut lini ſemen, ac chamæmelum, authore Galeno undecimo methodi medendi. nec minus à balneo ſomnus, malos ſuccos per halitum digerit, ut idem Galenus aſſerit, quarto de ſanitate tuenda, & eodem libro, oleum deſcribit, ex floribus populi quod ſine ulla morſione per halitum digerit. pariter & ex chamæmelo, & anetho medicamenta deſcribit, quæ per halitum digerere poſſunt. quæ cuncta tepentem calorem poſsident ut diximus, q̃q̃ & prædictis calidiora quoque reperiantur, quæ calfacere, extenuare, diſſoluere, ac ualenter digerere ualent. his denique ac ſimilibus utendum eſt pro hac digeſtione iuuanda, quæ per halitum dicitur. at quo tempore eis utendum ſit ſuperius relatum eſt. In quo uerò ab eis, quæ concoctioni opitulantur, diſcrepent, Galenus quinto de ſimpliciũ medicamentorum facultatibus, per belle declarauit. & hæc de digeſtione ſint dicta.

De Præparatione.

Vm ergo in hac excremẽtorum digeſtione, ſecretione, ſeu diſtinctione, quæ mala ſunt à bonis ſeparans, ad excernendum natura

præparat, ut ſentit Gal. in cõmento aphoris. decimi tertij ſecundi libri: conſentaneum eſt diſſerere, quo pacto medicorum ope poßit humorũ excernendorũ præparationi opitulari, & quibus auxilijs. ſæpe enim redundans uitioſus ſuccus, exiguis canalibus, per quos expelli debet, craßior ac uiſcoſior exiſtit: quare ab ipſa natura expelli nequit, ni canalium ſiue foraminum hoſtia, per quæ debet purgatio fieri, reſerentur, craſſities tenuetur, ac uiſcoſitas eius, quod debet euacuari, incidatur. Hinc corporis præparationem, teſte Galeno in cõmento aphoris. uigeſimi quarti primi libri, nil aliud eſſe affirmamus, q̃ aliquod corpus purgationi imparatum, paratum facere. hoc autem eſſe imparatum bifariam præcipuè fieri poteſt, aut ex parte ſuccorum redundantium, qui purgandi ſunt: aut ex parte uiarum, per quas redundantes ſucci expellendi ſunt, ac à pharmaco trahendi. ſi ex parte ſuccorum, erit aut eorum craßicies, uel tenacitas, ſiue lentor, uel utræq; ſimul. at ex parte foraminum ſeu meatuum, una tantũ cauſa eſſe poteſt, uidelicet eorũ obſtructio, quæ omnia purgationem impediunt, & propterea non immeritò eodem aphoriſmo. 24. primi libri, iusſit Hippocrates, raró in acutis paßionibus in principijs, medicinis purgantibus uti. nam cùm in ipſis morbis acutis, facultas nobis non detur circa eorum principia præparandi corpora: raro circa ipſorum initia purgationes in bonum uſum nobis uenientis. opus nãque eſt, ut purgatio omnibus rectè procedat, ſine torminibus, uertigine, faſtidio, difficultate, ſeu ægrorum diſſolutione, cor

pora quidem prius fluida facere, præcepto eiusdem Hippocratis aphorismo nono secundi libri. quod quoque paßim Galenus decretum reliquit eo commentario, qui inscribitur, Quos purgare conuenit &c. Verùm quòd medicorum auxilijs compluribus hoc perfici poßit, cunctis equidem patet. nã si nil aliud est corpora fluida facere, hoc est purgationi præparare, quã crassos succos tenuare, uiscidos incidere, ac foramina per quæ huiusmodi succi pertransire debent reserare, ut patet Galeno in commento supradicti aphorismi noni secundi libri, & sexto de morbis uulgaribus: nonnullaq; inter medicos comperta sint auxilia, quibus medijs possumus talia in corporibus, cùm opus sit operari, sequitur medicum humorum in corpore redundantium præparationi absque dubio opem posse ferre. qua de re, sexto de morbis uulgaribus, præcipit ante epotum ueratrum lauare, ac cibum sumere, ut celerius purgatio fiat. hanc eandem sententiam reliquit aphorismo decimotertio quarti libri. Et Gal. in commento aphorismi uigesimiquarti primi libri, non tantùm hanc facultatem præparandi medicis tribuit: immo nonnulla ibi dinumerat, ex quibus ipsi medici occasionem arripere possunt, pro prædicta præparatione facienda. & insuper eodem commento, postquã declarauit quibus indiget, is qui purgandus est, asserit, quia oportet eius humores q̃ maxime fieri potest esse fluxui paratos, hoc est tenues, nullum lentorem participantes, & aperta esse foramina, (nam & nos ista antea paramus cum quempiam sumus purgaturi.) &

ut uno uerbo dicam, hæc præparatio contrario modo se habet cum concoctione, seu digestione. nam illa, ex natura præcipue & non ab arte fit, hæc uero ab arte potius, q̃ ab ipsa natura. præparationi ergo ars medica, & medicus opitulatur, nemine contrarium sentiente, siue per uomitum, siue per alui subductionem purgare uelis. immò huius præparationis author, præcipue medicus est, ipsi naturæ auxilia pro ea perficienda porrigens, sine quibus ipsa fortè perpetuo omnino non assequeretur: at cum quibus, nondum liquet. Verùm si præparatio penes redundantes succos, crassos, et tenaces attendatur, eis quæ tenuant ac incidunt utẽdum est. de quibus libro de attenuante uictus ratione, talem protulit sententiam: si quid igitur olfactui, aut gustui, aut utriq; simul acre, & mordicans, & calidum apparebit: scito id facultatem habere tenuandi, ac incidendi. pariter & quæ eidem olfactui odorem bonum inferunt, & gustui aromatis speciem representant. & demum subdit, incidunt præterea & quæ saporem habent quendam nitrosum, aut salsum. nec minus his amara, tenuandi facultate sunt prædita. at eorum facultas aceto & melle intenditur. Ex quibus colligo, tum acria, tum salsa, nitrosa, tum etiã & amara, facultatem habere crassos humores ac uiscidos tenuandi ac incidendi, de mente Galeni. quorũ si quis uelit catalogum inspicere, tum olerum, tum seminum, tũ ipsarum arborum, germinum, ac aliorũ, supradictum Galeni librum de attenuãte uictus ratione perlegat. Quædam uerò summatim in commento .24. pri-

mi libri annotauit, ut in melicrato decoctum hyssopi, origini, tragorigani, thymi, uel pulegij. Et octauo methodi medendi, nonnulla quoq; dinumerat, tum in alimentorũ tum in pharmacorum ratione, ut ptisanam, mulsam, calaminthum, hyssopum, origanum, serpillum apium, pariter in mulsa incocta. Verùm inter omnia, præcipue in febribus, ut quod nec febrem accẽdat oxymel summopere extollit. q̃q̃ & hæc pariter obstructiones liberent. & libro undecimo eiusdem, summopere ptisanam, aquam mulsam, ac oxymel approbauit. In immodica tamen febris caliditate, omnibus relictis, confugit ad ptisanæ cremorẽ. quam ptisanam & detergere, et dissecare, ac resoluere decretũ reliquit quarto de sanitate tuenda, et primo de ratione uictus in morbis acutis: & in eo commentario quem de ptisana compilauit, talia de ptisana uerba retulit, sanè ne ullum quidem alterum datur inuentu, quod siue ut medicamẽtũ, seu tanq̃ nutrimẽtũ exhibeatur, quod horum amborum compos sit præter ptisanam, incisionis uidelicet & humectationis. præterea eodem commẽtario dicebat, febribus ardentibus ptisanam esse accommodatißimam: incidit enim ac detergit, cum hoc q, frigida sit & humida. Hac ergo consulo ut medici in ardentissimis febribus utantur, cùm redundantiũ succorum præparatione egent, nec minus tãquã præcipuo medicamẽto rogo utantur oxysaccharo ipso: secũdo loco, oxymelite, uel aqua mulsa, præcipuè febre nõ existẽte ualida: tertio loco supradictorũ aliquo decocto, aut solo, aut cũ ptisana, mulsáve, prout morbus requi

rit, ac eius causa. et si eorũ facultas intẽdi uelit, acetũ addatur & mel, præcepto eiusdem Galeni libro de attenuante uictus ratione, loco supra allegato. hæc quo ad præparationem, quæ penes redundantes purgandos succos attenditur, dicta sufficiant. Reliquum est de eis medicamentis, quæ præcipuè detergunt, poros repurgant, ac infractu liberant, & hoc pacto foramina, uias, uasorumq́; oscula reserant, dißeramus. quæ à Galeno quinto de simplicium medicamentorum facultatibus bifariam considerantur. quædam nanque poros repurgantia medicamenta appellantur ab eo, ut patet eodem libro. & hæc in duo subdiuidit, genere quidem substantiæ minime diuersa, uerùm ratione maioris minorisq́; discrepantia sunt. nam utraque calida sunt, tenuium partium, nitrosa, ac amara. Horum autem medicamentorum, quædam in superficie sordem auferunt: quæ extergentia siue rhyptica nominantur quædã uero abstergendo ẽt poros repurgant, quæ quidem supradictis subtiliorum sunt partium, emplasticis contraria. proinde hæc phractica & cathartica quasi expurgantia & farctu liberantia dicas, appellantur. Quæcunque ergo nitrosa, amaraq́; sunt, ea ad purgandos meatus omnes ualere noueris: quæ uero ulcerum sordes, ac cutis uniuersæ extergunt, non tantùm hæc, sed et uiribus minora auferre poßunt, ut dulcia tenuium partium puta mel, ex cerealibus faba, ex fructibus amigdalæ, quæ edendo sunt. qnædam uerò, licet meatus intus aßumpta purgare ualeant, porosq́; extergere, cuti tamen adposita, quia eis quædam ad

strictio adiuncta est, repurgare non possunt: nam composita sunt ex amara acerbaq; facultate, ac occluditur meatuum exiguitas ab eorum adstrictione, priusq̃ in altum abstergens substantia recipiatur, ac probè meatus expurgentur, ut absinthium: at quædam sunt quæ utrunq; perficiunt, & intus sumpta, & foris imposita, ut erui ac lupinorum farina, si amara fuerint, amigdalæ amaræ, urticæ semen, scylla, & iris &c. quædam uero huius generis medicamenta, præterquam q̃ detergunt, ac infarctu liberant, uim quoq; habent extenuandi ac incidendi crassos lentosq; humores ut, seriphon & abrotanum. quorum medicamentorum poros purgantium, ac abstergentium, & ea de re obstructiones soluentium, ac infarctu liberantium, mentionem fecit Galenus octauo methodi medendi: quo loco asserit uniuersale documentum, q̃ quæ detersoriam habẽt facultatem tũ intus sumpta tum foris admota, obstructiones soluunt. q̃q̃ & ibi quoq; nonnulla dinumeret, quæ cum hoc q̃ obstructiones soluunt, tenuant ac incidunt crassos ac lentos humores. de quibus suprà mentionem fecimus: nec minus & quinto de simpliciũ medicamentorum facultatibus, loco superius allegato. innumeraq; talia comperiuntur apud alios artis medicæ authores, quare particulatim ut ea hic dinumerẽ non est necesse: Quædam autem poros, foramina, seu meatus reserãtia à Galeno appellantur, quæ pariter: in duplici sunt differentia. nam quædam cutis meatus reserant, quæ rarefacientia seu areotica nuncupantur quædam uero uasorum oscula reserant, quæ aperientia

ſeu anaſtomotica appellantur. quorũ medicamentorum contraria, diuerſam ẽt ſortiuntur appellationem. nam quæ poros contrahunt, condenſantia: quæ uerò uaſorũ oſcula occludunt, occludentia, conſtringentia, contrahentia, ſeu obſtruentia appellantur. differtq; rarefacientium natura, ab ea quæ eſt aperientium. nam rare facientiũ natura, & modice calida eſt, tũ minime deſiccans, tenuiũq; partiũ: aperientium uerò tũ craſſariũ partiũ, tũ acris ac mordax natura eſt. Hæc uero cũcta licet quodãmodo prædictis (q̃ extergere, incidere, obſtructionesq; delere diximus) uicina ſint: non tamen undiquaque ſimilia ſunt, ut cuilibet ex eis quæ retulimus patere poteſt. uerùm rarafacientis quidẽ naturæ ſunt, chamæmelũ, ſemẽ lini, althea, et alia huiusmodi: aperientis uero facultatis ſunt, quæ acria, ſimulq; terrena exiſtũt, ut cyclaminus, allia, cæpe, et huiusmodi. quæ omnia à Gal. v. de ſimpl. medic. facultatibus facilius eſt uidere cũ hic uniuerſalẽ quãdã methodũ inueniẽdorũ medicamẽtorũ, ac alimẽtorũ, quibus naturæ in prædictis auxilia præbeamus, ſcribere intẽdimus, & non cuncta particulatim; & ſi qua deſcripſimus, gratia exempli habeantur. Præter autem hos præparationis modos, alter ab Hippocrate ponitur, qui laxantibus ac mollius corpus reddentibus, humoresq; fundentibus ꝑficitur, quem præparationis modũ, decretũ reliquit ſexto de morbis uulgaribus: et aphoriſmo decimotertio quarti libri. quibus locis iusſit, ante epotũ ueratrũ, ut facilius ac celerius fiat purgatio, corpora præhumectãda eẽ cibis, ac balneis, et ꝗete. uerũ

quoniam laxantium remediorum non ſimpliciter una eſt ſpecies, ut patet Galeno quinto de ſimplicium medicamentorum facultatibus, ea breuitatis cauſa relinquo: ſufficiat tamen, authore Hippocrate, prædictis poſse uti, ut corpora idonea ad purgationem reddantur (præcipue ſi uiolentisſimo medicamento utendum ſit, ut ueratrum eſt, de quo Hippocrates utrisq; locis mentionem fecit.) in reliquis uero, ſi humores purgandi, crasſi ac tenaces fuerint antedictis attenuantibus, & incidentibus, uel ſimilibus utendum eſt. Meatus uero (per quos ipſi purgandi ſunt, ac humores tranſmittuntur, & à medicamentis trahuntur, quæ uim purgatoriam habent) repurgandi ac reſerandi ſunt, cum his quæ hanc facultatem posſident, quorum methodum ſuperius demonſtrauimus, ac ita purgatio in cunctis rectè procedet. Ex quibus patet, in quo differant ea, quæ præparandi facultatem obtinent, ab eis quæ concoctioni aut digeſtioni opem ferre poſsunt. Sed mox quæret quispiam, nunquid in flauæ bilis redundantia, ſaltem ſi ea non turgeat, præparatio ante eius purgationem competat, ut ea citius ac facilius, è corpore educatur. Iuniores quidam in arte medica, ac in Hippocratis & Galeni doctrina oppidò quàm eruditisſimi atq; exercitatisſimi, reſpõdent, q̃ cũ flauæ bilis uacuatio facilis ſit, pituitæ uerò, ac potisſimum eius, quæ crasſior & glutinoſior eſt, itemq; nigræ bilis difficilior authore Galeno decimoquarto methodi medendi, ea de re præparatione haudquaquam indiget. Inſuper eorum opinio corroborari poteſt alia

Galeni authoritate tertio prognost. quo loco asserit, humores corporis calidiores, tenuioresq́; paratissimos eẽ ad excretionẽ, cuius naturæ sunt biliosi succi, qua de re præparatione non egent. Verùm pace tantorum uirorum dixerim, ipse ex Hippocratis & Galeni mẽte aliter sentio. ea de re, non quidem contradicendi studio, sed ut ueritas patefiat, quæ mihi uidentur, de ea re proferre non grauabor. Bifariam, ut diximus, corpus potest fluidum reddi, ex mente Galeni, (Illud quod Hippocrates iussit, ubi quispiam corpus purgare uoluerit,) aut humoribus extenuatis incisis ac abstersis, uel omnibus meatibus reseratis. cùm ergo incisio ac extenuatio, succis crassis ac glutinosis seu lentis competat, ut patet Galeno undecimo methodi medendi, & in commento aphorismi noni secundi libri, ac plerisq; alijs locis: biliosus autem succus haud talis sit naturæ seu essentiæ, cõsequẽs est, ut talis præparatio ei præberi non debeat. At cum ipse Galenus iubeat, in commento prædicti aphorismi noni secundi libri, & undecimo methodi medendi, singularum particularũ meatus, qui his ad superuacuorum emissionẽ sunt proprij, fluxiles reddere ut intestino uentriculo mesenterio, & concauis iocinoris, intestinum rectũ: renibus, uesicæ, iocinoris gibis; uenæ cauæ, arteriæ magnæ, & omnibus quæ in lumbis habentur, eum qui urinis ast delegatus: pulmonibus & pectori, ipsam asperam arteriam & fauces: cerebro & eius inuolucris, eum qui per palatum & nares descendit: consonum erit, hanc saltem fluxibilitatem foraminum, ac

meatuũ .reſerationem in ipſa flauæ bilis redundantia, ubi non turgeat, ſaltem medicum parare poße ac debere. At hæc Galenus in commento aphoriſmi uigeſimi quarti primi libri, in acutis morbis, cùm materia turget, non negat aliquem medicum poſſe arripere occaſionem in primis diebus dicta corpora præparandi, priusquàm uſurus ſit medicamento purgante. in quibus quidem morbis, propter temporis anguſtiam, ac morborum prauitatem, ſaltem hæc facultas præparandi nobis non datur, immò nec concoquendi, ut iuſſit Hippocrates aphoriſmo uigeſimoſecundo eiuſdem primi libri. ergo à fortiori, non negabitur nobis hæc facultas præparandi in his morbis acutis, in quibus ipſa flaua bilis non turget. Vlterius, ſi in inſtrumentali morbo, qui obſtructio eſt, contraria eſt reclusio, ſeu reſeratio, ut patet Galeno undecimo methodi medendi, quodlibetq́; præter naturam ſuo mediceтur contrario, cùm pariant obſtructionem, ut Galenus aßerit octauo methodi medendi, & undecimo: tum humorum crasſitudo, tum lentitia, tum præter hæc & abundantia: ſequitur redundantiam flauæ bilis obſtructionem parientem, uiarum recluſione ſeu reſeratione indigere pro eius purgatione. ſed hæc una eſt præparationis ſpecies, ut ſuperius oſtendimus. Quare nemo eſt, qui eam eo caſu negabit, præcipuè ſi ea flauæ bilis multitudo, non ad tantam peruenerit magnitudinem, ut ſtatim circa initia medicum ipſam euacuare cogat, ut infra dicemus. Rurſus, ſi ea non turgente, iußerunt Hippocrates & Galenus ante eius pur

gationem concoqui debere, saltem concoctione generaliter dicta, ut patet secundo de ratione uictus in morbis acutis (nam ea euicta ac permutata à calido innato facilius educitur.) quanto fortius negandum non sit, uias ac meatus, per quos transmittenda est, ac à medicamento trahenda, recludendos ac reserandos esse, præcipuè cum Hippocrates uniuersaliter iubeat, aphorismo nono secundi libri, quæ purgantur corpora cuncta prius fluida fieri debere priusq̃ purgentur. at non ita iussit concoctionem, cùm perpetuo turgentiam materiæ ab ea exclusit. Verum ut cunctis ueritas hæc pateat placuit uerba Galeni octauo methodi portare, quæ talia sunt: cernimus enim aliquando etiam quod multum est, cùm simul totum confluit, obstruendo hærere infigiq́;, non minus q̃ ea quæ glutinosa sunt & craßa. quòd si per meatus angustos est transitus, multo profectò magis retineri. Si denique q̃ multũ est, præter id q̃ glutinosum sit, ac craßum obstruit, hæret, infigitur, ac in uiis retinetur: quis adeo erit insulsus, ut pro eius faciliori purgatione seu euacuatiõe repurgatõe ac reseratiõe eorũ meatuũ, p quos purgari debet prius nõ utatur, ẽt si flauæ bilis fuerit talis redũdãtia. nec minus placuit, ut q̃ proposuimus ex Galeni mẽte ueritas pateat, eiusdẽ uerba in libro de purgãtiũ medicamẽtorũ facultatibus in mediũ afferre, q̃ talia sũt: Ducat aliqs ad me quẽpiã sine febre cui in uniuersum corpus amara bili redundauerit, spectetq́; post aliquos dies, cum hominẽ præparauero. mihiq́; iã tẽpus instare uisũ fuerit exhibẽdi medicamẽti

alicuius, quod bilem expurget, quo pacto naturalem corporis habitum eiusmodi potione ipsi restituam. In quibus uerbis disertè Galenus, in flauæ bilis redundantia, præparatione usus est ante purgationem. hanc quoque sententiam confirmauit libro primo de sanitate tuenda circa finem cum dixit, quòd si uel crassitudinis, uel abundantiæ, uel lentoris excrementorum uitio obstructi meatus sunt: tenuatoria uictus ratio his apta erit. & paulo ante dicebat: at flaua bile retenta, si quidem obstructionis culpa id accidat: eo qui extenuat uictu utendum. præcipit ergo Galenus his quæ hic aßerit uerbis, tenuatoriam uictus rationem si flaua bilis propter obstructionem præternaturaliter detineatur: quo uictu præparationem molimur ut diximus. ultimò, quis negabit eam præparationem, quã Hippocrates commendat in præallegatis locis, corporum uidelicet præ humectationem ac laxationem, quæ quiete, alimentis humectantibus, ac dulcis aquæ balneis perficitur, ut facilior ueniat purgatio ac rectè procedat. nemo inquàm, qui mentis sit compos. Redundante deniq; flaua bile, modò non turgeat, sed obstruendo aliqua corporis parte hæreat, ac retineatur, siue per uniuersum corpus: liquet ex Galeni sententia, ut facilius purgetur, ac à medicamento trahatur, eam præparationem parari debere à medicis. quæ se tenet ex parte meatuum, seu foraminum, per quæ transmittenda est, ea quidem recludere, reserare, seu extergendo repurgare. nec minus & purgandi corporis præ humectatione, ac laxatione, Hippocratis

pocratis decreto, maximum ei comparatur commodũ. Ad eã autem authoritatem Galeni, quàm afferunt decimoquarto methodi medendi, facilis est responsio. ait enim. flauæ bilis uacuationem, facilem esse, relatione ad pituitam, et nigram bilem: nec propterea ante euacuationem præparationem interdicit, immò si ea præeat, facilior fiat uacuatio: aut ex sua natura, quia substantiæ ac essentiæ tenuis est, facile quidem uacuatur, nec ea ratione incisione seu attenuatione indiget. at quoniam sua multitudine ualet obstruere, hæret, ac infigitur, & in uiis retinetur: ea præparatione indigebit, quæ penes meatuum reserationem ac repurgationem se tenet (si ea multitudo uinci ac superari ab ipsa natura ualeat). Et eadem ratione alteri Galeni authoritati respondetur cùm ait tertio prognosticorum, humores corporis calidiores paratissimos esse ad excretionem. nam licet flaua bilis ex sui natura, cùm calidior ac tenuior sit, paratissima ad excretionem fiat: tamen, quia sui redundantia, ut diximus, obstruit, & in uiis retinetur, hac de re priusq̃ purgetur, prædicta præparatione indiget. & propterea ad purgationem ineptos non tantum eos qui multa cruditate laborant, aut ilia extenta habent, censet Galenus in cõmento 24. aphorismi primi libri: uerum & quibus ignea ac supra modum calida existunt: nec paratos tantum existimat ubi humores fuerint tenuati ac incisi, uerum etiam ubi aperta sint foramina ac nullam habeant obstructionem per quæ purgatio fieri debet. Verum statim quæret aduersarius, quibus medi=

camentis talem præparationem in flauæ bilis redundantia parare ualeamus, cum ferè cuncta quæ talem facultatem obtinent, ut suprà annotauimus calida sint eoq; flauam bilem adaugeant? Cui responsum uolo quod licet quandoque calidis uti poßumus Gal. decreto, in commento apho. 24. primi libri: tamen ut unius id exequamur nonnulla in arte medica reperiri, quæ quidem facultatem habent extenuandi, & abstergendi uias, seu poros repurgandi, ac reserandi, & citra calorem obstructiones liberandi. nam quæ detersoriã facultatem obtinent, obstructiones soluunt, teste Galeno octauo methodi medendi: inter quæ primo in alimentorum genere, ptisana est, ut patet Galeno suprà allegatis locis. at inter medicamenta, utranque est cichorium, quod à Galeno octauo de compositione medicamentorũ secundum locos, summopere extollitur, pro extersione ac reclusione osculorum, uenarum præcipue quæ circa hepar, siue syrupi, siue decocta, siue quouis alio modo ex eis medicamenta parentur. et nõ est mirum, nam amaram qualitatem participant, cum hoc quod frigida sunt, dictumq; est authoritate eiusdem Galeni, quinto de simplicium medicamentorum facultatibus, quæcunque reperiuntur tum nitrosa, tum amara, ad purgandos meatus omnes ualere. & septimo de simplicium medicamentorum facultatibus, decretũ reliquit, cũcta ferè amara abstergentia esse, ac expurgantia in iocinore prouenientes obstructiones. Et pariter eodem libro octauo de compositione pharmacorum secundum locos, ac iocinoris expurgationem, &

meatuum operationem, citra manifestam calfactionem aut refrigerationẽ, ueluti optimũ pharmacũ, felicem laudauit, tanq̃ prædominantẽ qualitatẽ habentẽ amarã qualitẽ. Ad hæc à Dioscoride libro secundo. cap. 123. pariter à Galeno libro secundo de alimentorũ facultatibus, & octauo de simplicium medicamentorum facultatibus, semina peponum ac cucumerum uim quandã habere extergẽdi, cuius beneficio urinã ciũt, ponuntur. Idem pariter sentit Paulus Ægineta libro primo de arte medendi cap. viij. communisq́; usus practicantiũ est, hodiernis tẽporibus, eis uti. Nec minus meo iudicio inter cuncta, quæ narrauimus, pro ea præparatione perficienda, eligendi sunt syrupi, tũ acetosus simplex, tum oxysaccharum, quod præ omnibus tũ syrupis, tum decoctis, tum aliorum generũ medicamentis, præferendũ censeo. Quòd si cutis meatus referandi sint, aquæ dulcis balneis, pariterq́; medicamentis rarefacientibus extergentibusq́; utendum est. quam uim moderate tum calida, tum & nonnulla frigida possidere, haud difficile est reperire, & apud Galenum & apud alios artis medicæ auctores. His deniq; auxilijs flaua bile redundante, si non turgeat, purgandi corporis præparatio à medicis paranda est, ut in eis purgatio recte procedat: cùm his, quæ non tantum præparant, quin immò & causæ aduersantur, pariterq́; et morbis ipsis, qui ex flaua bile gignũtur. hinc est quòd alterabunt & gestioni opem ferent, ac præparationi, ueluti & nonnulla quæ superius annotauimus alterationi & præparationi præstant

auxilium, insimulq́; nutriunt ac concoquunt ut ptisana. Quædam concoctioni, digestioni, & præparationi insimul opitulantur, ut uinum modice calfaciens moderate bibitum: ad hæc nutrit, sudorem, urinamq́; promouet, ac somnũ conciliat, teste Galeno 4. de sanitate tuenda. non tamen si craßum sit & nigrũ. Alia alterant, digerunt, & præparant, cum extenuatione & incisione, ac excretionem promouent, ut aqua mulsa, & oxymel: eoq́; magis, si in eis & præcipue in mulsa concoquantur hysopus, aut calaminta, origanũ apium, serpillum aut iris. Verùm perpetuo menti tenendum, priusquàm obstructionibus liberandis uacaueris, cum his quæ uehementer aperiunt aut detergunt, studeas uacuare redundantis succi maiorem partem: ac demum ualenter aperientibus uel detergentibus utaris, alioquin ipsas magis impingens, præcepto Galeni octauo methodi medendi, & si febris adsit, præsertim ualida, pro liberandis obstructionibus utaris his quæ citra calorẽ liberare obstructiones ualent, eiusdem Galeni præcepto undecimo methodi medendi. At quo tempore, pro expellendis excremẽtis ac redundantibus succis præparatione utendum sit, nondum liquet ex dictis. uerùm hoc perpetuo obseruandum est, si ante concoctionem purgandi sunt, ut si turgeant, quocunque tempore medicus potest, eam occasionem arripere ac exequi præcepto Galeni in commento Aphorismi 24. primi libri. quod si concoctione prius egeant, quàm expurgentur, illud perficere, priusquàm concoctionis inditia appareant, mi-

nime tentandum est. nam nec natura ipsa, nisi post con coctionem, secernens à bonis mala, ad excernendum præparat. authoritate Galeni in commento 13. aphorismi secundi libri supra allegati. & hæc de præparatione satis sint.

De Purgatione.

HActenus quo pacto ante purgationem paranda sint corpora, ut eis facilius ueniant, ac recte purgationes procedant, uerba fecimus: restat modo de purgatione ac purgantibus medicamentis disserere, ut eis quoque recte uti ualeatis. Quàm necessariæ autem ac perutiles sint quibusdam corporibus purgationes, purgantiaq; medicamenta cũctis liquet: at quo pacto à uenæ sectione discrepent, bellissime à Galeno in eo commentario quem aduersus Iulianum cõpilauit, authoritate Chrysippi, Theo phrasti, Hippocratis, Platonis, ac Aristotelis demonstrauit. Insuper libro de purgantium medicamentorum facultatibus, nec minus ab eodem Hippocrate aphorismo secundo primi libri, & secundo & tertio quarti libri qui uis percipere potest. Galenus quoque eodem libro de purgantium medicamentorum facultatibus asserit, quàm admiranda opera à purgantibus medicamentis absolui. quare de eorum medicamentorum necessitate, ac utilitate, scribere non me intromitto. Verùm primo de eis disserendum est, cur purgantia dicantur medicamenta. quod quidem non

propter aliud, ut Galenus aßerit libro de purgantium medicamentorum facultatibus quàm quòd sanguinem à redundantibus in eo humoribus seu excrementis, purum constituant, quouis modo illa excrementa expurgent, ut patet quinto de simplicium medicamentorum facultatibus: & propterea in commento aphorismi secundi primi & quarti libri, purgationem, esse humorum qui sua qualitate molestant euacuationem asserit. Qua de re cunctarum euacuationum, quæ per pharmaca purgatoria fiunt, unam esse communem intentionem retulit: ut humor uidelicet redundans euacuetur. hinc Hippocrates eis, qui salubritatem corporis habent, omnino medicationes seu purgationes prohibiuit, aphorismis. 36. & 37. secundi libri. nam purgans medicamentum proprium attrahere humorum appetens, cùm is non adsit, sanguinem ac carnes colliquat, ut ex ipsis proprium attrahat humorem. & propterea Galenus in commento aphorismi 15. tertij libri decretum reliquit, purgantia pharmaca, non nisi ualde indigentibus, & ex longis interuallis utilia esse. Verùm liquet, Hippocratem & Galenum in aphorismo 47. sexti libri, corporibus paratis incidere in morbos, quamuis nondum in eos inciderint, redundantis succi purgationem præcipere, præcipue in uere, uelut & uenæ sectionem his, qui plenitudinis passionibus subiiciuntur. insuper & hoc idem ostendit Galenus in eo commentario qui inscribitur, Quos purgare conueniat, quibus medicamentis, & quando, & libro de curandi ratione per san=

guinis missionem, in quibus locis, ex uobis met ipsis potestis inspicere, quibus corporibus paratis in morbos incidere, ineunte uere: & quibus in fine ueris, purgatio uel uenæ sectio adhibenda sit, ut ab eis morbis præseruentur, in quos incidere parati sunt. nam non cuncti, qui ab aliquibus præter naturam affectibus uere præseruantur, eodem tempore purgandi sunt, aut eis uena incidenda est, ut quidam iuniores nostri temporis medici ad pauca respicientes indifferenter præcipiunt, ac non parum in hac re hallucinãtur. His ergo corporibus paratis in morbos incurrere, pro ratione redundantis succi, priusq̃ actu ægrotent, purgantibus medicamentis utendum est, si aliquid aliud non prohibeat. Quæ uero purgationes prohibeant, satis dilucide à Galeno presertim libro nono methodi medendi, & libro primo de arte curatiua ad Glauconem ostensa sunt. quare eadem hic enarrare superfluũ est. Insuper quòd ægris corporibus sæpe numero aliquo redundantes succo seu putrescẽte purgationes quoque competant, patet apud Hippocratem libro secundo de ratione uictus in morbis acutis, & quarto eiusdẽ & aphorismo 29. secundi libri. 2. primi & 18. quarti ac nonnullis alij in locis. patet etiam Galeno in commentariis prædictorum aphorismorum, & libro de purgantium medicamentorum facultatibus, & eo commentario qui inscribitur, quos purgare conueniat &c. ac in libro aduersus Iulianum, & sexcentis alijs in locis. Qualitas autem medicamenti eligenda est, pro ratione redũdãtis succi, ut si flaua uel pallida bi-

lis redundet, quæ flauam uel pallidam bilem purgãt adhibenda sunt pharmaca: si pituita, quæ pituitam. pariter de serosis humoribus, succo melancholico uel atra bile dicendum erit. Quòd uero quibusdam purgãtibus pharmacis facultas quædam attractrix insit: qua media quemlibet sibi proprium ac familiarem eligunt succum, & attrahunt, licet aliquibus, ut Erasistrato ac Asclepiadi, incognitum fuerit, satis perlucidè à Galeno libro de purgantium medicamentorum facultatibus, & libro tertio & quinto de simpliciũ medicamentorum facultatibus, & ab eodem Galeno simulet Hippocrate libro primo de natura humana ostensum est. At perpetuo, quoad fieri possit, purgans eligendum est medieamentum, quod præter id q; redundantem eliciat humorem, alijs quæ præter naturam sunt aduersetur. illud quod Galenus præcipit primo de arte curatiua ad Glauconem capite de cura tertianæ his uerbis, Semper enim oportet contrarias qualitates opponere his quæ præter naturam inualuerint cùm hoc multo melius sit, q̃ quomodolibet euacuare. & libro decimo methodi medendi, loquens de febriũ putridarum curatione, ita retulit, Ac siquidem in idẽ consentiant, & quæ febrem extinguunt, & quæ causam oppugnant, in quod utraque conspirant cum unum sit, sine cunctatione agendum est. Illud quod perpetuo in omnibus morbis ipse (uelut in febrib. iubet Galenus) quoad fieri possit exequẽdũ censeo. nã contrariorũ perpetuo contraria esse auxilia omniũ quæ præter naturã sunt præceptũ cõe est, ut sexcẽtis in locis

de mēte Hippocratis apud Galenum compertum est. præcipue undecimo methodi medendi, & commento aphorismi. 22. secundi libri. Nec minus purgantia medicamenta, quoad fieri ualet, eligenda sunt, quæ malæ qualitatis sint expertia: quorum ampla sylua apud Græcos, Arabes, ac Latinos, facilè reperitur: præsertim apud iuniores, quibus in notitiam deuenere nonnulla purgantia medicamenta prauæ qualitatis expertia, quæ quidem apud antiquos penitus incognita fuere, ut myrabolanorum plura genera, caßia fistula, tamarindi, rhabarbarum, & fortè manna, nonnullaq́; alia quæ breuitatis causa relinquo. Quòd uero magni etiam momenti sit, si purgantis medicamenti quantitas bona coniectura uiribus accommodetur, patet ex Hippocrate aphorismo. 3. ac. 23. primi libri. nihil enim æq́; artem medicam in agendo coniecturalē efficit, uti cuiusq́; remedij quantitas. nam quòd laboranti præbendum sit medicamentum, aut bilem flauam, uel atram, pituitam, aut serosum excrementum euacuans, exactè quidem nouimus: Cæterum quantum præberi debet nescimus, teste Galeno libro de curandi ratione per sanguinis mißionem: at intentio quantitatis euacuationis, non solum humorem respicit superabundantem, sed & hominis uires qui euacuari debet, qualis enim fuerit eius natura qui debet perferre purgationem, ad hoc ducere conuenit. & interdum usque ad animi defectionem, si æger tolerare poßit, eodē Hippocrate authore aphorismo eodem uigesimotertio primi libri, in his præcipue præter naturam affectibus,

qui à Galeno narrantur in commento prædicti apho riismi . & hoc non tantum in uenæ sectione, uerùm in purgatione seruare oportet licet tutius in uenæ sectione quàm purgatione illud exequamur: pro inde præter eos præter naturam affectus, qui ualde urgent, ut uidelicet adurentem febrem, uehementissimum dolorem ac maximam inflammationem aut similes: perpetuò suaderem si purgans medicamentum competat potius secundo & tertio repetere, quàm semel euacuare, priori purgatione minus uacuando quàm humor redundans, ac ægroti uires postulant. uelut de uenæ sectione, nisi quid urgeat, iussit Galenus eodem libro de curandi ratione per sanguinis missionem, loco superius annotato, & in his quoque raro exquisitissima uterer purgatione. nam quod semel in uentrem deuoratum est medicamentum, quo minus omne deuoratum non sit, fieri non potest. Neque possibile est, ubi plusquam cõ ueniat iam purgetur homo, partem ablati auferre, adeo ut propter id incorrigibilis sequeretur error, ut uitare non poßis aut eius qui purgatur maximum detrimentum, aut interitum. illud quod non tantum non comparatur, ex paulo minoris quantitatis, quàm redundans humor ac uires exigant, euacuatione, uerùm maximum uiribus eius qui euacuatur accedit commodum. nam minore iam facta materia, natura facilius suprà reliquum aggreditur, quod concoquendum est con coquens: quod uero excernendum excernens: at si id perficere non ualeat repetenda purgatio est, quo mo=

do tutius curabitur. id quod fieri à medicis debere iussit Galenus decimoquarto methodi medendi & secundo de ratione uictus in morbis acutis. q̃q̃ si quis etiam propter ætatem uel timiditatem permittere se medio ad sanguinem ullo modo detrahendum nolit, huic quoq; deiiciẽda largiùs aluus est, si id quoq; suspectum nõ habeat authoritate Galeni. quarto de sanitate tuenda. Artificiosa denique coniectura quãtitas purgantis medicamenti cognoscitur, uelut singulorum aliorum præsidiorum. Verum eius uiri est, de quantitate præsidiorum optime coniicere, qui uires omnium quæ in arte sunt didicerit, memoriæ mandauerit, atque diligentia omni adhibita sese in operibus artis exercuerit, ut Galenus præcipit secundo de ratione uictus in morbis acutis. & propterea idemmet Galenus, eodem secundo libro de ratione uictus in morbis acutis, de quantitate purgationis in pleuritide ita asseruit: Quibus igitur dare medicamentum purgans quadrabit, his medicamenti tantum propina, quantum in plurimis mediocriter uacuari tum nouisti, tum sis expertus. Quo pacto ergo quis quantitatem purgantium medicamentorum optime conijcere possit planè ostendimus: restat modo de tempore pauca disserere, quia ad recte medendum plurimum temporis occasio confert, teste Galeno primo de arte curatiua ad Glauconem, circa principium. Verùm cùm præ omnibus cognitu sit difficillima, uides plerunque medicos, non uulgares modo, sed præexcellentes

aberrare. hanc enim præcipitem apud Hippocratem esse constat, ac uelut quantitas cuilibet est propria. Sed cùm nihil proprium poßit sermone explicari, de communi tum quantitate, tum temporis occasione scribere tentaui: cum ad recte medendum plurimum conferre uideantur. adeò enim ut diximus de mente Hippocratis occasio non tantum purgantium medicamentorum, uerùm omnium ferè medicorum operationum, penes corpora humana momentanea, ac admodum præceps est, et angustißima, ut ob id difficulter sit cognoscibilis, nec quisquam eam agnoscere ualet, nisi qui diu fuerit in hoc exercitatus. nam materia, circa quam ars medica uersatur, dico corpus humanum, continue fluit mutationibus, ac alterationibus, seu momentaneis, ut ita dicam, transmutationibus obnoxium, faciliterq; non ab extrinsecis modò, uerùm etiam ab intrinsecis causis alteratur: at ut uos iuuenes studiosi plus aliquid, q̃ qui arte carent, de temporis occasione assequi ualeatis, ad ea quæ communia sunt scribenda confugimus, erit autem opportunum purgantis medicamenti tempus, quo recte eo uti possumus, si materia turgeat confestim circa initia, pro ut decretum reliquit Hippocrates decimo aphorismo quarti libri. nam cùm superabundantes humores mouentur, & per totum corpus deferuntur, nondum in aliqua parte firmati, natura ad eos expellendos irritatur. quare indiget aliquo auxilio, quo medio natura ipsa ualeat hunc humorum motum ad aluum deducere, ac eos foras propellere. Vt autem hoc rite perficiatur, nullum aliud præstan=

tius est, q̃ purgans medicamentum propinare: aliàs aut robur uirium dissoluetur, uel febris caliditas augebitur, aut timor adest, ne in aliquod princeps membrum decumbant hi qui per corpus uagantur humores. Sunt itaque mox à principio turgentes humores medicamento purgante educendi, si natura eos non ualeat foras propellere. Quòd si non turgeant, sed aliqua in parte sint humores firmati, non opus erit circa initia purgante medicamento uti. Si quidem quæ Hippocrates dinumerat incommoda quarto de ratione uictus in morbis acutis necessario euenient, ut qui crudi sint purgationibus non cedant. hac de re idem Hippocrates iussit, eos medicari non debere ante concoctionem, si euinci ac superari ab ipsa natura posse cogitabis: tunc enim præter id quòd purgationi cedunt redundantes succi, naturam ipsam habemus euacuationi adminiculantem. Siquidem ea uidetur post concoctionem humores discernere, & demum eos expellere, ut superius diximus. Quòd si ubique locorum tum apud Hippocratem & Galenum, cunctosq́; alios artis medicæ authores liquet, ipsius naturæ medicum imitatorem esse debere: liquidò constat, eo tempore, quo natura superfluitates utiliter expellit, si imperfecte ipsa moueatur, purgante medicamento medicum uti debere, ac id quod deficit supplere medicando, ut ex utroque, noxij humoris euacuatio recte fiat: natura quidem expellente, medicamento uero attrahente, prout Galenus asserit in commento aphorismi uigesimisecundi primi libri: Hinc patet, quòd cùm raro hu

mores ab una parte ad aliam transfluant, ſeu turgeãt frequentiusq́; quietem habeant, ac in aliqua parte con ſiſtant, in qua toto morbi tempore concoquuntur, rarò in principijs utendum eſſe purgantibus medicamentis (præcipuè ſi redundans ſuccus ualeat ab ipſa natura concoqui ac euinci) at ſæpe numero et frequentius poſt concoctionem. Eſt ergo princeps ſcopus, qui penes tẽ poris occaſionem purgantium medicamentorum per= pendendus eſt, ipſius morbi concoctio, ſi eius cauſa nõ turgeat, aut quid uis aliud non urgeat. Aliud inſuper æque præcipuum eodem Hippocrate authore apho= riſmo nono ſecundi libri eſt, purgandi corporis præ= paratio, propter quod uerebatur ipſe etiam in acutis pasſionibus medicinis purgãtibus in earum principijs uti, quia non dabatur medico facultas iſta præparandi corpora aphoriſmo uigeſimoquarto primi libri: aliàs præparatione ipſa neglecta, ſiquis alui ſubductionem procurauerit, difficiles non ſine torminibus, uertigi= ne, faſtidio, diſſolutione ac difficultate purgationes uenient. Quo autem pacto ac cum quibus purgando= rum corporum præparatio procuranda ſit, ſuprà re= tulimus. Hæ ergo duæ præcipue communiter penes tempus purgationum conditiones penſitandæ ſunt, tam in præſeruatione quàm in curatione ſi materia non turgeat, aut quiduis aliud non urgeat, ut infrà dicemus: at particularia, quæ medicum perpendere oportet, longè plura ſunt. quæ cum à Galeno nono & undecimo methodi medendi, & eo commenta= rio qui inſcribitur quos purgare oportet &c. &

libro de arte curatiua ad Glauconem primo, alijsq; plerisq; locis fusissime tractentur, ea prætermittere uisum est.

Quæstio, an in principiis morborum materia non turgente purgante medicamento utendum sit.

QVæret autem quispiam, an perpetuò seruandum sit, quòd materia non turgente ea medicanda non sit, neque in principijs, nisi post concoctionem, ac corporum præparationem. Iuniores quidam artis medicæ, inq; Galeni ac Hippocratis doctrina admodum eruditi ex eorum intentione, in plerisq; locis, tueri conantur, nullo pacto ante concoctionem, ni materia turgeat, utendum eße, in morborum principijs, purgante medicamento: etiam eo, ex quo materia diminuitur, quod quidem hodiernis temporibus minoratiuum, medicamentum appellant. illudq; cum authoritatibus tum rationibus contendere non desinunt. At ipse, nonnullis Hippocratis & Galeni authoritatibus, rationibusq; impulsus, contra sentire cogor. Verùm ut dilucidius rei quæsitæ ueritas pateat, primò quid sententiam propalabo: secundo rationibus ac authoritatibus, quæ à supra dictis in contrarium ducuntur, responsiones tribuere conabor. Quantum ad primum attinet, cum Hippocrate uigesimoquarto aphorismo primi li=

bri dico, in morborum principijs si utendum sit medicamentis purgantibus, illud cum præmeditatione faciendum esse, diligenti uidelicet examinatione presertim siue ægroti præparatione, siue recti iudicij expectatione, quibusdam eorum, uel omnibus simul apprime perpensis, prout Galenus in commento eiusdem aphorismi declaratum reliquit. non enim periculum minimum est, uti purgante medicamento in principijs acutorum morborum. sunt enim purgantia medicamenta, ut plurimùm, potentia calida, febremq; augent, ut idem Galenus eodem commento optime declarauit. & propterea quarto de ratione uictus in morbis acutis iußit, rem istam secundum aphorismorum mentem definiri oportere, scrutariq; quando in principijs purgatione utendum sit, & quando morbi concoctio expectanda. hinc Hippocrates aphorismo uigesimonono secundi libri decretum reliquit, cum morbi inchoant, si quid uidetur mouendum, moue: cùm uerò consistunt ac uigent, melius est quietem habere. diligens ergo examinatio in morborum initijs à medico facienda est, si debeat eo tempore uti purgante medicamento, aut non. quam diligentem examinationem, summatim per capita in cunctis morbis faciendam præcepit Paulus, secundo de arte medica, capite secundo. nam si morbus ipse ex toto genere exitialis fuerit, nihil nec eo tempore, nec alio mouere oportet. deplorati enim curandi non sunt, sed eis morbi finem prænunciare licet. in quo enim desperata omnino salus est, imprudentis consilij fuerit, apud uulgum infamare præsidia, quæ

dia, quæ

dia, quæ multis fuere causa saluti: quam sententiam reliquit Galenus undecimo methodi medendi: asseritq; ibi tempora, præsidiaq; his quos saluari spes est, scribere. Et insuper, si diligenti examinatione cunctorum, quæ oportet, rectum ac perfectum iudicium in morbo aliquo acuto expectatur, uiresq; morbo præualere, eumq; superare medicus minimè ueretur, absq; ullo eius auxilio, præterquàm conueniente ratione uictus instituta. abstinendum à medicamento purgante, in eorum morborum initijs censerem. nam frusta id tentaretur, cùm natura ex se absq; ullo alio auxilio sufficiat uincere. longe enim præstantiorem esse salubrem uictum uniuersum, quàm medicinam, author commentarij, quod præsagium experientia confirmatum inscribitur, circa finem scriptum reliquit: & libro de medicinis expertis compertum est, optime nos debere laudare uirum, qui curat per cibum, quàm illum qui curat per medicinam. si quis autem uelit huiusmodi causam discere, eodem loco reperiet. Pariter si morbus fuerit diutinus, nullo pacto in principio medicamento purgante utendum est. nam in longis morbis semper oportet expectare coctionem, ex sententia Galeni in commento prædicti aphorismi uigesimiquarti primi libri. Reliquum ergo est ut in his morbis acutis purgante medicamēto, circa eorum initia, utendum sit, qui & si haud periculo uacant, tamen non sunt ex toto genere perniciosi: uerùm spes est, quòd exonerata natura à purgante medicamento, quod relinquitur facilius poterit &

concoquere & expellere quod concoquendum ac ex pellendum erit. at id, non nisi in principijs perficiendum esse censent tum Hippocrates, tũ Galenus, priusq̃ robur corporis dißoluatur, uel febris caliditas augeatur, aut ad aliquod princeps membrum decumbant qui in corpore redundant humores: (præcipue si per corpus uagantur ac turgent) est enim eo tempore naturæ impetus, aut in toto corpore, uel saltem in partibus principalioribus, ad superfluorum excretionem. quare iuuandus erit hic motus naturæ medicamento purgante. age igitur Hippocrates propterea in quorundam morborum initijs præcepit, debere uti medicamento purgante. nam eo neglecto, timor eßet, ne ui morbi temporis processu robur corporis dissolueretur, uel febris caliditas augeretur, aut ad aliquod mẽbrum princeps redundantes decumbant humores, ut disertissime Galenus commento aphorismi decimiquarti libri declarauit. At quoniam in quibusdam morbis acutis, à diuersis causis hæc pericula impendunt, omnium uoluit Hippocrates proferre sententiam: & cum nouisset præcipuam causam, propter quam in prædictis morbis ea nocumenta timenda eßent, humorum turgentiam esse in his morbis, in quibus materia turget, illud primo ac præcipue decretum reliquit aphorismo uigesimosecundo & uigesimoquarto primi libri: pariter cum non ignorasset ex alijs causis, licet non æque ut ex prædictis, posse prædicto pericula in quibusdam alijs morbis imminere, ni in eorum principijs ægri purgentur, ne in neceßarijs

in arte deficeret immo eam totam exigeret, iussit aphorismo uigesimonono secundi libri, in reliquis acutis morbis, in quibus eadem pericula impendunt, circa eorum initia medicum debere uti aut uenæ sectione, aut purgatione, prout morbus, ac eius causa expostularent. uerùm cur illud in principio exequẽdum eße præcipiant aphorismo. 30. sequenti Hippocrates declarat. Galenus autem in commento prædicti aphorismi uigesiminoni, præter eam quam Hippocrates asignat, áliam addit causam, propter quam melius est circa quorundam morborum initia euacuare. nam minorem iam factam materiam, ait, facilius morbo consistẽte natura cõcoquere ualet, ut aũt coctio citius eueniat, bonũ est circa principia euacuare. Ex quibus Galeni uerbis, facile quilibet pcipere ualet, ex eius mente, Hippocratẽ eo aphorismo aliorũ morborũ sentẽtiã protulisse, q̃ eorũ quorũ materia turget: cùm turgens materia, nullo pacto, quoad turgeat. concoqui ab ipsa natura posſit. nã quæ cõcoquuntur, quieti per mittenda sunt, præcepto eiusdẽ Hippocrates ac Gal. libro secundo de ratione uictus in morbis acutis. si ergo turgens materia concoqui ab ipsa natura non ualet, & propterea statim medicanda circa initia est, præcepto eiusdem Hippocratis, tum aphorismo uigesimosecundo primi libri, tum decimo quarti libri, frustra Galenus retulisset, propterea circa principia euacuandum eße, quò minorem iam factam materiam facilius posſit natura concoquere, cùm concoqui ea non posſit nec ualeat. Ad hæc si sententia Hippo=

cratis eodem aphorismo uigesimonono, de turgente tantùm materia uerificaretur, superfluus siquidem fuißet aphorismus, cùm id præcepisset diserte uigesimosecundo aphorismo primi libri, & uigesimoquarto eiusdem ex Galeni mente, & decimo aphorismo quarti libri. Insuper si mens Hippocratis fuisset tantùm, cum materia turgeat, aphorismum ueritatem habere: cur nullam de turgentia mentionem fecit, prout in supradictis aphorismis, aut saltem, cur Galenus nec illud explicuit, prout disertissime explicuit in commento aphorismi uigesimiquarti primi libri, in quo Hippocrates ipse uerbum nullum de turgentia fecerat. cùm ergo nec Galenus de turgentia quicquã protulerint, audacter aßerendum est, de alijs morbis eos uoluisse intelligere in prædicto aphorismo 29. quàm de his in quibus materia turget. hi autem sunt, qui aut ex multitudine, aut praua humorum qualitate, aut in præcipua aliqua parte fiunt. consentaneum nanque erat, postquàm in his quoque uerendum est, ne robur uirium eis uigentibus dissoluatur, febrisq; caliditas augeatur, aut in aliqua parte principe decumbant redundantes succi, circa eorum morborum initia uacuandos eße, dico medicamento purgante, si morbus ex multitudine fiat, aut propter ætatem, uel timiditatem, aut quiduis aliud, permittere se medico ad sanguinem ullo modo detrahendum nolit aut ualeat, præcepto Galeni quarto de sanitate tuenda, & quinto eiusdem, uel si exuperans quantitas fuerit, quæ purgatione auferenda sit, cùm non om=

nis uenæ ſectione auferatur. eo nanque neglecto, circa initia talium morborum, quis nam mentis compos, non uerebitur in eius morbi incremento, aut ſummo uigore, uel uirium diſſolutionem, aut febris augmentum, uel in aliqua principe parte decubitum. Eadem quoque ratione ſi ex mala ſeu praua qualitate humorum redundantium morbi gignantur, & circa eorum initia quis purgante medicamento non utatur, paria ac forte maiora pericula impendunt, ex eaq; citius robur uirium diſſoluetur, ſpiritus quidem primo & humores: ſecundo loco pinguedinem & carnes: tertio ſolida membra corrumpendo: & propterea, Galenus nono methodi medendi, quod corruptum eſt, cùm id alienum à natura ſit, mox auferendum eſſe præcipit. & libro quarto de ſanitate tuenda aſſeruit, quod igitur omnino alienum eſt, nulla fieri ratione poteſt ut id naturæ ſuæ gratiam recipiat, ſed educere id quàm primum eſt tentandum. Idem efficiet, ſi abſq; nimia multitudine, aut praua qualitate aliquis ſuccus circa quampiam principem partem, aut in earum aliqua decumbat, quòd ſi hæc tria, aut duo ſimul, hominem infeſtarent, purgationem circa initia præcipere quis uereatur: & propterea in horum morborum initijs purgante medicamento (licet materia non turgeat) utendum eße cenſeo: uelut in eis in quibus turget, cùm eadem pericula impendant, aut forte in eorum aliquo longe maiora, & citius expectanda ſunt. quæ omnia inſpiciens Hippocrates in aphoriſmo 29. ſuperius allegato, purgationes circa initia præcipere

noluit, ſimul atque Galenus in eius commento. nam de turgentibus & prius loquuti erant, & poſterius mentionem facere debebant, aphoriſmo uidelicet deci mo quarti libri. Ad hæc ſi de morbis in quibus mate= ria turget, tantùm aphoriſmus ipſe intelligatur, ip= ſiusq; Hippocratis ac Galeni mens eſſet, in hiſce mor bis tantùm utiliter purgare, circa eorum initia præci= pere: pugnantia utiq; aſſereret Hippocrates. nanque ſecundo de ratione uictus in morbis acutis, decretum reliquit in pleuritide, cùm ſub ſepto tranſuerſo par= tes dolor infeſtat, uentrem uel nigro ueratro, uel pe= plio mollire, cum hæc dolorem ſedant. Sedant quoque & alia quæ expurgant medicamenta. At nemini du= bium eſt, cum Hippocrates pro pleuritidis cura ad ue næ ſectionem ſeu purgationem deuenit, prius fomen= tis uſum fuiſſe, pro materiæ eius in halitum digeſtio= ne: quibus ſi dolor non diminuatur, non propter aliud id effici Galenus declarauit, in commentario primi textus eiuſdem ſecundi libri de ratione uictus in mor bis acutis. niſi propter humorum redundantiam, quæ in toto corpore eſt: & propterea, corpus totum inſi gni aliqua euacuatione præuacuandum eſt. quæ in mor bis acutis ut ipſe aſſerit, aut per uentrem, aut per uenæ ſectionem fit. Ex quibus, tum Hippocratis tum Gale ni uerbis, liquet, in acutis morbis ex multitudine de= pendentibus, abſque hoc quòd materia turgeat, circa initia debere uti purganti medicamento, cùm timor adſit eorum, quæ ſuprà retulimus. uelut de pleuri= tide, in qua materia non turget, ſed ex multitudi=

ne, seu humorum redundantia gignitur, Hippocrates ipse decretum reliquit. At dicet quispiam, propterea Hippocratem purgationem præcipere nam & in ipsa pleuritide materia turgens est. cui responsum uolo, longe hoc ab Hippocratis Galeniq; mente abesse ac à ueritate. nam humores turgere Galenus appellat octauo de compositione medicamentorum secundum locos, eos qui non dum firmam aliquam inclinationem ac stationem ad unam partem habeant. & libro quos purgare conuenit, quibus medicamentis, et quando, ait, tunc humores turgere ac concitatos eße, cum motu uehementi agitantur, ac ab uno loco in alium confluentes, hominem uexant, doloresq; ac titillationem afferendo ægrum quiescere non permittunt. quod quidem secus esse in pleuritide, quis inquàm non lucide in spiciat? est enim ea inflammatio succingentis membranæ, in qua humor decumbit inclusus in uno loco, ac circum scriptus, non transfluens, ueluti in inguinum inflammatione Galenus asseruit libro primo de differentijs febrium, & secundo de arte curatiua ad Glauconem, circa principium, inflammationem fieri dixit sanguine ad particulam aliquam uniuersim fluente, atque ob multitudinem ibi conculcato, qua de re nemo audebit humores in aliqua corporis parte firmatos, conculcatos, ac præter naturam detentos, cùm ex eis aliqua determinata pars afficitur, asserere q, turgeant: quinimmo ipsis turgentibus de facto pugnant. Et si aphorismo uigesimoquarto primi libri, raro iuſ=

ſerit in principijs acutorum morborum medicinis pur gantibus uti, non propter aliud eſt, ut Galenus in eius commento decleravit, niſi quòd omnia id generis medicamenta ſunt potentia calida, febremq; augent. At noſtris temporibus, nonnulla eius generis reperiuntur, & remiſſe calida, & frgida, quæ febrem augere non ualent, ac ab Hippocrate, ſi ſuperſtes eſſet, minimè damnarentur. & propterea cum tale non afferant nocumentum in febribus, uitanda non ſunt, ubi eis uti oportet. Sunt præterea corpora adeo ingluuioſa, ac eo mala uictus ratione hiſce temporibus utuntur homines, ut ſi eos circa initia acutorum morborum, qui ex multitudine, ſeu praua qualitate aut in aliqua præcipua parte fiant, non purgabis, uerendum ſit, ut diximus, ne eorum uires ui morbi diſ ſoluantur, aut in aliqua parte principe, qui in eorum corporibus redundant ſucci, præcipue ſi uitioſi fuerint, protinus decumbant. Præterea idem Galenus in peſtilenti aeris ſtatu, corpora in quibus ſuperfluitates redundabant, ſanabat purgationibus, nulla quidem concoctione præcedente, ut ipſe teſtatur primo de differentijs febrium. & quinto methodi medendi aſſeruit, ex peſtilentia propterea fuiſſe quoſdam facile ſanatos, quod præexiccatum his repurgatumq; totum corpus fuerit, quippe cum & uomuerint ex his nonnulli, & omnibus uenter profluxerit. Qua de re non uerendum eſt, in eorundem morborum initijs utendum eſſe medicamento purgante, præcipuè cum ualde periculoſi ſint, atque admodum mortiferi: &

ni taliter eis circa initia succurratur, natura prorsus succumbet, prout optimè Galenus declarauit in commento 13. aphorismi secundi libri. Vtendum est ergo medicamento purgante in aliorum morborum initijs in quibus (& si materia non turgeat) aut multitudo, aut mala qualitas manifesta, seu occulta, ut in non nullis putridis febribus est, aut circa aliquod princeps membrum decumbit, prout Hippocratis & Galeni authoritatibus optimè, ac nonnullis rationibus superius demostrauimus. Et scilicet illud experientia comprobare, ipse, qui sexdecim ferè annos, medendis ægris uacaui, adeo nullum ex huiusmodi purgationibus in prædictis morbis, si quid aliud non prohibuit incommodum reperi, quòd maximum perpetuo commodum eis comparaui, præcipuè in putridis ac malignis febribus, quæ saltem citra inflammationem ex putredine ortum habent. Nec minus illud expertus sum, in maximis doloribus, nulla concoctione præcedente, præcipue uentriculi & intestinorum, adhibito prius diligenti examine, quòd purgatione & non sanguinis mißione indigebant, purgans propinando medicamentum, & si eius materia minime turgeret. ex quo maximam perpetuo utilitatem ægro adeptus sum: instructus si quidem à Galeno in commento 23. aphorismi primi libri. At quoniam in morborum initijs purgantia medicamenta adhibenda esse diximus, non de momentaneis, & absque latitudine eorum initijs, intelligendum esse uelim: sed de eis intelligendum est, quæ partes sunt totius morbi, præfiniunturq; à manife=

ctis ac perfectis signis concoctionis, de quibus Hippo crates intellexit aphorismo uigesimonono secundi libri, prout Galenus diserte exposuit libello de totius morbi temporibus. uel de principio intelligẽdum est, ut Galenus intellexit in commento aphorismi uigesimiquarti primi libri, ut se extendit ad primum, uel secundum diem. Illud quoque uel me tacente uos percipere uelim, cum hic de purgante medicamento mentionem fecimus, de eo quod per aluum seu inferiorem uentrem & non per alias corporis partes, quocunque modo redundantia excremẽta purgat; intelligendum est: quod quidem quid sit, supra definitum est. Restat modo cum ad authoritates quibus iuniores isti medici suam hæresim tueri conantur respondere: tum eorum rationes diluere.

Prima, quam in medium afferunt authoritatem, Hippocratis est libro de medicamentorũ. facultatib. ubi habet, quòd his qui ualidis ac magnis febribus corripiuntur, medicamenta purgantia danda non sunt. Cui responsum sit, me nunquam præcipere, ea medicamenta purgatoria, in morborum initijs, quæ usu erat tempore Hippocratis, erant nanque ea ualde calida, & propterea, non tantùm in magnis febribus, uerum & æstiuo tempore, sub cane & ante canem, ab Hippocrate erant interdicta. nam in febribus, præcipuè magnis, necessum erat ab ignea eorum caliditate eas augeri, uelut æstiuo tempore naturam ab hisce medicamentis purgantibus adeò lædi, ut non ualeret eorum acritudinẽ ferre, ut dilucidè Galenus declarauit

in commento uigesimiquarti aphorismi primi libri, & quinti quarti libri. Verùm ea approbo, quæ adeò aut remiße sunt calida aut frigida, & si calida sint adeo à frigidis, & cum frigidis sint quodammodo alterata, & permixta, ut febris caliditatẽ augere nõ ualeant. huiusmodi autẽ generis sunt manna, caßia fistula, tamarindi, succus rosarũ uel uiolarum, aut aqua in qua ea diluta seu infusa fuerint, myrabolanorũ nonnulla genera, rhabarbarum in aliqua frigida aqua infusum, ac cũ prædictorum aliquo permixtum. Quod quidem (licet ab aliquibus ualde improbetur) perpetuo ipse in morborum initijs, in quibus oportet, præcipue in putridis ac malignis febribus, utendũ censeo, ac consulo. est. n. purgans absque uiolentia, cuiuslibet magni excessus expers, nisi q; calidum est et siccũ: at mixtione & infusione aliorũ infrigidantium id corrigitur adeo, ut ab eo febris nõ augeatur. ab eoq; præter purgationẽ illud habetur, q; nec uentriculo, aut alicui alij principi mẽbro nocumentũ aliquod cõparatur, prout à quibusdã describitur, ac experientia cõpertum est: quin potius prædictæ partes ab eo roborantur, sua adstringendi ui qua pollet, nec eius purgandi uis ex infrigidantium mixtione labefactatur, aut imbecillior redditur, ut quidã male sentiunt. nã à tota substantia, et non quia calidum purgat, uelut nonnulla alia medicamenta purgantia. Insuper & trifera est, quã persicam nominamus, ac ipsum diacatholicon inter composita pharmaca. hæc sunt ea purgantia medicamẽta quæ aut frigida sunt, aut modice calida, præsertim si

cum frigidis misceantur, quibus cum febris ipsa non augeatur, ubi oportet, in morborum initijs salubriter purgare præcipimus: nec Hippocrates ipse, si nouisset ea, damnasset utique, cum ex eis febris ut diximus non augeatur. maximumq; ægris paretur cõmodum: nam si Hippocrates & Galenus sua tempestate in quorundam initijs morborum acutorum purgantia medicamenta quæ calida & acria sunt, propinabant, non uerentes quod febribus comparabatur detrimentum pro maiori utilitate percipienda ex humorum uidelicet noxiorum euacuatione: quanto magis quæ supra notauimus cùm tali periculo uacent, nõ prohibuissent, imò sæpius uti iussissent.

Secunda Hippocratis authoritas est quarto de ratione uictus in morbis acutis, quæ talis est. Quibus principio urinæ & nebulosæ & crassæ existunt, hos annuentibus ex cæteris purgare conuenit. quòd si urinæ inter initia tenues fuerint tales non purgabis, at si uideatur clysterem exhibebis. Cui responsum uolo, primò Hippocratem his uerbis uelle, cum urinæ tenues fuerint, inter initia, si quid aliud non urgeat, ac concoctio in futurum expectabitur, tales non purgabis, nec ego contrarium sentio: at si multitudo, mala qualitas, uel locus instet, hos purgare consulo. nam ex noxiorum humorum euacuatione, maior fiet utilitas, quàm id quod poßit ex purgante medicamento sequi detrimentum: de quibus morbis nequaquam Hippocrates ibi intelligere uoluit. Ad hæc eo loco per morborum initia noluit intelligere de eis, quæ totius morbi

ſunt pars una,quiq́; præfiniuntur à manifeſtis ac per fectis indicijs concoctionis.hoc autē eius uerba oſten dunt,cum dicat, Quibus principio urinæ & nebuloſæ & craſſæ exiſtunt:per quas urinas, eas Galenus in= telligit,quæ albas habent nebulas, quæ concoctionis notæ exiſtunt. hæ autem concoctionis notæ, ſeu al= bæ nebulæ,in morborum principijs apparere nō poſ= ſunt, ſumpto principio, prout unum eſt de quatuor morbi temporibus,ut patet Galeno tum in commen= to duodecimi aphoriſmi primi libri, tum libro primo de criſibus.pariter in commento uigeſimiſecundi apho riſmi quarti libri,circa finem,aſſerit ſemper in morbi principio eſſe ſigna cruditatis:ſed per principium pri mos dies ægritudinis intelligere uoluit, quos primus præfinit quaternarius. quòd autem principium poßit hoc modo ſummi,patet Galeno libro primo de criſi= bus. Iubet ergo Hippocrates, in primis morbi diebus eos purgari debere,quibus urinæ et nebuloſæ & craſ ſæ exiſtunt:tanquam tranſacto uniuerſali principio, ac concoctione præcedente.quibus autem circa primos dies tenues fuerint urinæ tanquam ſumme crudo exi= ſtente morbo, iubet non purgare : ſed concoctionem expectare,eorumq́; corpora quieti permittere, unge re,& æqualiter contegere,quo poßit natura facilius concoquere. Immò hæc ſententia atteſtatur ſententiæ ſecundæ partis aphoriſmi 29. ſecundi libri dicentis, cùm uerò conſiſtunt,ac uigent, melius eſt quietem ha bere.quo enim tempore natura concoquit, aut uacare concoctioni debet, ſuperfluum eſt euacuare:immo con

coctioni uacare debemus, & post concoctionem euacuare, si à natura non iudicentur, aut iudicata fuerint integre quæ concocta sunt. Et si cruditatis indicia in morborum initijs apparere poßint, immò perpetuò appareant, ut superius diximus, tamen Hippocrates in textu præallegato quarti de ratione uictus in morbis acutis, de principio non loquitur, ut est unum de quatuor morbi temporibus: aliàs, cum ipse asserat, quibus principio urinæ & nebulosæ & crassæ existunt &c. falsum esset, quod Galenus asserit, semper in morbi principio esse signa cruditatis: & quòd perfecti principij manifestum & firmum est signum, coctio manifesta, ut patet apud eum libro primo de crisibus. Nec consonum est, in uno eodemq; textu nos instruens, quando purgare conueniat, & quando non, diuersa ratione de principio loquutum fuisse. at ut ego sentio, talem Hippocrates uoluit proferre sententiam, in quibus circa initia, hoc est primos morbi dies, transacto tamen uniuersali principio, urinæ crassæ & nebulosæ existunt, (quoniam concoctionis notæ sunt.) cæteris annuentibus, purgans medicamentum propinandum est. quibus uerò circa primos morbi dies, urinæ fuerint tenues, quia cruditatem summam indicant, morbi hi purgandi non sunt, sed quieti permittendi &c. hoc est naturæ pro morbi concoctione auxiliandum est, si eum concoqui posse sperabis. ita quòd Hippocrates uelit interdicere purgationes, in primis diebus eius ægritu

dinis, in qua summa inest cruditas: cùm si eo tempore, quo natura uacare concoctioni debeat, purgans adhibebis medicamentum, præcipue si summe crudus sit morbus, præter id quòd ab eo æger non iuuabitur, maximo erit impedimento. nempe corpus uehementer mouens, ac humores agitans, concoctionem impedit. at si adiuuanda erit natura, aliquibus externis auxilijs, ea esse debent quæ coctioni opitulantur. & hoc modo Hippocratis authoritas erit extra propositum. Vel si forte eius authoritas de principio uniuersali morborum esset intelligenda, quod expresse negamus, dicendum erit, Hippocratem prohibere purgationem, quibus inter initia morborum urinæ fuerint tenues, hoc est in quibus summa inest cruditas: & hoc modo illud exponit Galenus in commento sequentis textus, in quibus morbis neque ipse in morborum principijs purgans medicamentum exhiberem. fiunt nanque hi ex craßis, frigidis, ac lentis humoribus: quales sunt suapte natura, pituita, & nigra bilis, in quibus semper oportet cocticnem expectare, uelut tenues si fuerint & aquosi, inter initia euacuandi sunt, decreto Galeni libro quos purgare conueniat &c. & si supra retulimus hos quoque concoquendos ac præparandos quodammodo esse, cùm in aliqua parte fuerint firmati: illud profecto intelligendum erit, ubi ipsa natura ualeat eos concoquere ac euincere, secus autem ubi non ualeat.

Tertia Hippocratis authoritas est, quarto de ratio-

ne uictus in morbis acutis, quæ talis est, quicunque au
tem ea quæ inflammantur, statim morborum inter ini
tia, medicamento soluere conantur, hi non solum ab in
tensa inflammataq; parte nihil adimunt, cùm non ce=
dat obsequaturq; quæ adhuc cruda est affectio, uerùm
quoque & quæ morbo aduersa & sana sunt, absumunt
contabefaciuntq; : ductoq; ad imbecillitatem corpore
morbus superior euadit, qui ubi morbus uicerit, reme
dium non habet. Cui authoritati, si quis piam Hippo
cratis & Galeni uerba in eodem textu ac præceden=
ti inspiciat facillimè respondere ualet. nam cùm Hip=
pocrates in præcedenti textu catalogum conscripsis=
set omnium præter naturam affectuum, pro quorum
curatione sanguinis mißione ac purgatione indige=
bant, uenæq; sectio purganti medicamento erat præ
ferenda: sancissetq;, post sanguinis mißionem, pur=
gans medicamentum porrigendum esse, mox in præal
legato textu subdit, quòd si quis relicta uenæ sectio=
ne purgatione inter initia eorum morborum utatur,
ea incommoda quæ ipse narrat, necessario expectabit.
nam in his priusquam sanguis mittatur, purgationes
interdicere oportet, prout optime Galenus in fine cō
menti illius textus declarat, hancq; fuisse Hippocra=
tis mentem in textu superius ducto asserit. Hinc in
expositione eiusdem textus recte ait, ad sanguinis
mißionem propius deuenire præcipit Hippocrates,
ubi uitiosi aliqui humores in partem aliquā confluant
atque in ea aceruentur: demum concludens asserit, in
tota dictione Hippocratem præcipere ad sanguinis
mißionem

mißionem esse ueniendum, deinde ad medicamentum, aliàs prædicta incõmoda quæ ab ipso narrantur absq; dubio ægris euenient. Erit ergo hæc Hippocratis authoritas extra chorum, cùm nos purgationes inter initia non his morbis adhibendas esse, quibus præferenda est uenæ sectio, ea neglecta, præcipimus: sed eis, quibus aut tantùm purgatio confert, aut si utrunque auxilium competit, ipsa uenæ sectio prius fuerit exhibita. non enim nos præterit, Hippocratem hoc loco, ac Galenum sexto de morbis uulgaribus, præcipere, quòd si utroque auxilio quispiam indigeat, à uenæ sectione incipiendum sit, idq; notißimum esse retulit. Quòd autem hæc fuerit mens Hippocratis, licet ex Galeni uerbis in eiusdem textus expositione admodum liqueat, si quis tamen rectè inspexerit eiusdem Hippocratis uerba, libro secundo eiusdem de ratione uictus in morbis acutis, facilè percipere ualet. nam pugnantia utique assereret, si hic uoluisset in cunctis inflammationibus inter initia medicamenta interdicere, cum ipse met dolore partes sub septo transuerso infestante in pleuritide, circa initia, purgationem & non uenæ sectionem præcipiat, eodem loco secundi de ratione uictus in morbis acutis. At si pleuritis ipsa, inflammatio est succingentis membranæ, cui uenerit in dubium, Hippocratem uno loco in inflammationum initijs purgantia medicamenta damnare, & alio loco tanquam utilia præcipere, et ita pugnantia assereret. Quòd si simpliciter de cunctis in-

flammationibus Hippocrates sermonem protulisset, damnassetq́; in earum initijs purgantia medicamenta (quod tamen pro falso habemus) quis nam negaret in eorum morborum initijs, qui aut à multitudine, aut à mala qualitate dependent, eorumq́; causa in aliquo loco citra phlegmonem aceruata ac firmata, & præsertim in quibusdam putridis ac malignis febribus, purgationes ipsas, cùm ex eis ea pericula quæ in inflammationibus ab Hippocrate narrantur nõ immineant, causa ipsa non adeò ualenter inclusa ac circunscripta, ut purgationibus omnino non assequatur, uelut in inflammationibus tenaciter non detinetur (de quibus Hippocratis sermo tantum ibi est, uidelicet de inflammationibus ipsis) quòd autem putridus humor in una quapiam parte citra phlegmonem contineri poßit, ac ueluti in foco quodam principium febris esse, patet Galeno libro undecimo methodi medendi.

Ad quartam Hippocratis authoritatem, quam in medium afferunt, & est aphorismus uigesimus secundus primi libri, concocta uidelicet medicari &c. ex his quæ supra retulimus, facilis est responsio. nam licet Hippocrates in ea sententia, purgationem præcipiat in initijs morborum, in quibus materia turget, tanquam in his in quibus præcipuè exhibenda sit non tamen negat, in initijs aliorum quoque morborum, in quibus medico mouere uidetur, seu purgare, purgatione uti. in quibus & si materia non turgeat, superari tamen ac euinci ab ipsa natura non ualet: immo ni me=

dicus ei circa initia opem ferat, prorsus superabitur. ut patet aphorismo uigesimonono secundi libri. nec dictæ sententiæ sibi ipsis aduersantur, immo ambæ ueritatem obtinent. nam eadem ratione, ut diximus, qua turgens materia in morborum initijs euacuanda est: in quibusdam alijs morbis, in quibus eadem pericula impendunt, uerificari debet. in his uidelicet, quos supra narrauimus, de quibus uoluit quoque Hippocrates ipse sententiam ferre eodem aphorismo uigesimo nono secundi libri: cùm ibi de turgentia uerbum nullum nec Hippocrates nec Galenus in commento faciat. non sunt ergo dictæ sententiæ una, nec sibi inuicem aduersantur, quare ambæ sempiternæ ueritatis. Parem similitudinem quoque in Hippocratis aphorismis est inuenire. nam in eodem aphorismo uigesimosecundo primi, concocta medicari præcipit: at aphorismo nono secundi libri iubet, ubi quispiam corpora purgare uoluerit, ea prius præparanda esse. non est idem concoctio & præparatio non sibi ipsis aphorismi isti aduersantur, quare ambæ sententiæ ueræ sunt. Ad hæc non est dicendum, Hippocratem prædicto aphorismo uigesimo secundo primi libri, quæ fieri non ualent, præcipere. Cum ergo nec in morbis, qui à multitudine fiunt, nec in his quæ à mala seu praua qualitate dependent, aut in ualde periculosis locis gignuntur, natura ipsa eorum causas concoquere ualeat, ni prius ab ea, qua premitur uelut sarcina quadam, purgante medicamē=

to leuetur, quin potius succumbet, nec prorsus eosdem morbos superare ualebit: cõsonum est, in eisdem mor bis aphorismum ueritatem non habere, cùm dixit con cocta medicari, nec de eisdem morbis Hippocratem uoluisse proferre sententiam, sed tantum de his, quo= rum materia à natura ipsa concoqui ac euinci poßit.

Insuper quandam afferunt Galeni authoritatem, quarto de sanitate tuenda, quæ incipit: at si in eodem homine reliqua eadem sint, cæterum in lapso corpore sanguis bonus exiguus sit, crudi humores plurimi, huic nec sanguis mittendus, nec alui deiectio &c. Cui responsum uolo, primo Galenum eo loco non de mor= borum curatione, sed spontanearum laßitudinum lo= qui, in quibus corpora nondum sensibiliter læsa sunt, nec à solitis munijs impedita: nos autem perpetuò de ipsorum morborum curatione uerba facimus. Secundo quis non percipiat, eam authoritatem extra proposi= tum esse: cùm Galenus supponat, in eodem homine sanguinem bonum exiguum esse, crudosq; humores plurimos. quo casu nec ipse sanguinem mittere, aut purgare auderem. immo præcepto eiusdem libro duo decimo methodi medendi, in crudorum humorum co= pia, præcipuè cum oris uentris offensione, nec sangui nis mißionem, nec purgationem præciperem, cùm eas non sustineant, nec ferant. tertio quis adeo imbecillis erit ingenij, ut non percipiat Galenum, per crudos hu mores plurimos pituitosos uoluisse intelligere: cum paulò superius dixisset, uno uocabulo appellare lice=

re, uel crudum ſuccum, uel pituitam, quæ ex nondum perfecto ſanguine gignitur. eiusq́; innumeræ ſunt particulares differentiæ, ut ipſe retulit. Cum ergo multa copia crudorum humorum, hoc eſt pituitoſorum, in aliquo reperiatur corpore, ſanguisq́; in eo bonus ac exiguus ſit: nulli in dubium ueniet, nec ſanguinem mittendum eſſe, nec aluum deijciendam. at ſi tenues & biliosi fuerint, inter initia euacuandi ſunt, eiusdem Galeni præcepto, libro quos purgare oportet &c. præcipue ſi eorum multitudine, aut praua qualitate, concoqui ac euinci ab ipſa natura non ualeant.

Alia authoritas eſt Galeni eodem libro, Quos purgare conuenit, quæ talis eſt: qui uerò humores aliqua parte corporis conſederunt, neque ullo alio auxilio, neque medicamento prius mouendi ſunt quàm concocti fuerint. cui breuiter dicamus, uerum eſſe quod Galenus præcipit, ſi humores qui in aliqua parte fixi ſunt, craßi, frigidi, ac uiſcidi fuerint: non autem, ſi tenues & bilioſi, eorum multitudine, ſeu mala qualitate, aut utroque modo infeſtantes. qui ueré crudi appellari non poßunt, uelut nec proprié cocti, cùm à natura fuerint euicti. Vel clarius dicendum eſt, Galeni ſententiam ueram eße, cùm medicus certò ſciat, naturam eos ſuccos, qui in aliqua parte fixi ſunt ac conſederunt, poße & ualere concoquere, ſeu euincere, hi enim neque ullo alio auxilio, neque medicamẽto prius mouendi ſunt, quàm concocti fuerint, ſegregati, ac præparati, ut ſupra, cùm de digeſtione, concoctione,

& præparatione uerba fecimus ostensum est. at si percipiat, artificiosa quadam coniectura, naturam ipsam prius succumbere, quàm eos succos concoquere possit, nullus equidem uerebitur, eos in morborum principio purgare, Hippocratis oraculo instructus, cùm morbi inchoant, si quid uidetur mouendum, moue. tales etenim purgationes, non tantùm ut isti asserunt, concoctionem non impediunt, immo ipsi opitulantur, ex Galeni mente in commento prædicti aphorismi uigesiminoni secundi libri. & si naturam eo tempore nõ admodum euacuationi adiutricem habemus, maius tamen ex hisce purgationibus, quibus & quando oportet, noxiorum humorum euacuatione ægris commodũ comparatur, (cùm ex hoc mortem euitemus) quàm incommodum, ex aliquorum fortè bonorum succorum simul eductione. & si Galenus libro primo de arte curatiua ad Glauconem, in exquisitæ tertianæ febris curatione, parum purgantia medicamenta probaret, licet & hæc quoque probet, non propterea dicendum erit, purgationes eas nõ esse probandas, in prædictorum à nobis morborum aliquo. hæc etenim febris ad summum in septem periodis præfiniri solet: causamq; eius natura ipsa, præsertim si à medico parum fuerit adiuta, facilè & concoquere, & separare, ac expellere potest. quorũ neutrum perficere ualet in prædictis morbis, si ea circa eorũ initia, cum oportet, purgante medicamento nõ exoneretur. At mox obijciunt dicentes, si nõ tãtum in morbis, in quibus materia turget,

uerùm & in his, qui ex multitudine, aut mala qualita te, aut loco aliquo satis periculoso fiunt, utendum sit circa initia medicinis purgantibus: non raró, ut Hippocrates præcipit aphorismo uigesimoquarto primi libri, sed crebrò eis uti deberemus, cum sæpissime hi morbi gignantur. Dicimus nos, raró, immo perquàm rarißimé, in principijs morborum acutorum eis medicamentis purgantibus uti debere, quæ tempore Hippocratis usu erant: cùm ea ualde calida existentia, propterea febrem augerent. hanc enim causam reddit Galenus in commento prædicti aphorismi, cur raró utendum sit in principijs acutorum morborum medicamentis purgantibus. At si talia reperiantur, ut præter id quòd febrem non augeant, fœliciter purgarent ut sunt nonnulla nostris temporibus approbata, ac experta, de quibus supra mentionem fecimus: nesciò cur eis utendum non sit, in his acutis morbis, quos supra narrauimus, cùm tale nocumentum non inferunt. uana est ergo hæc eorum ratio.

Alia ratio est, q̃ medicamẽtũ materiã diminuens, cùm imbecille admodũ sit, atq; adeo crudis humorib. ac copiosis existentibus, eis prævalere nõ poßit, aliàs à debiliori in fortius fieret actio, quod naturæ impossibile est, ideoq; illos tantùm mouet, & non educit. Cui dicendũ erit, nos nõ adeò imbecille medicamẽtũ purgans, in morborum initijs probare, ut aduersus copiosos humores præualere nõ poßit: uerũ adeo ualẽs

ſit, ut humoribus ipſis præualere poßit, ac eorum partem aliquam purgare. nec adeò crudis ac copioſis ſuccis exiſtentibus illud præcipimus, cùm hi ut diximus perpetuò, prius concoquendi & præparandi, ac demum purgandi ſunt: uerùm in his crudis ac copioſis humoribus, inter initia illa probamus, qui non uere crudi, ſed quia nondum euicti ab ipſa natura ſunt impropriè crudi appellari merentur, ut eſt ipſa flaua ſeu pallida bilis. nec dicendum erit aduerſus eos quoque, ſi copioſi ſint, medicamentum præualere non poße. nam ut aßeruimus, licet hoc medicamentum minoratiuum ac diminuens eße debeat, tamen artificioſa quadam coniectura tanta quantitas adhibenda erit, quanta poßit aduerſus eos humores præualere, ac eorum partem aliquam educere, eam uidelicet quam promptius & expeditius educere ualet, cùm non æqualiter, & eodem tempore in totam redundantis humoris molem agat. quod quidem medicamentum materiam diminuens, utero gerentibus ſi febre corripiantur ex uitioſis ſuccis, Galenus in commento aphorismi quinquageſimiquinti quinti libri approbare cuiq; liquet. Inſuper medicamentum ipſum purgans, efficacius ac ualentius eſt, ut trahat quàm trahatur, aptiora enim ac ad hoc efficaciora ſunt purgantia medicamenta authoritate Galeni tertio de ſimplicium medicamentorum facultatibus; & cum ait, eße impoßibile, ut à debiliori in fortius fiat actio. miror equidem tantum uirum, cum Galenus tertio de ſim-

plicium medicamentorum facultatibus uelit, quòd minus calidum à magis calido, calidius euadat: & quod magis calidum, à minus calido contra afficiatur. & libro tertio de temperamentis ait, acutissimum ferrum manifestè obtusius fieri, si toto die ac nocte mollissimam ceram incidas: ut quod patiatur ab ipsa cera. agit igitur id quod debilius est in id quod fortius, Galeno authore in prædictis locis.

Alia eorum ratio est, quòd si cum crudi adhuc sunt humores, eos purgatione dimouere tentes, nihil auxilij à natura expectes: cùm ipsa post concoctionē secernat, ac post secretionem excernat, ut patet Galeno in commento aphorismi uigesimisecundi primi, & quarti libri. Cui rationi ex prædictis responsio patet. nam licet parum admodum ipsam naturam adminiculantem habeamus, cum non nisi irritata à purgante medicamento auxilietur, tamen ex horum humorum purgatione, in prædictis morbis ubi oportet, maius sequitur commodum, cum mortem euitemus) quæ quidem ea neglecta euitari non poßet) quàm incommodum, quia à natura parum aut nihil auxilietur, seu quia quorundam forte bonorum humorum simul cum eis eductio fiat.

Insuper aßerunt, aliam noxam ad huiusmodi purgationes necessario sequi, cum iudicationes concoctionesq; ab eis impediantur, cæteraq; naturæ auxilia tollantur: illudq; probare tentant, authoritate Hippocratis quarto de ratione uictus in morbis acutis.

Cui pariter ex prædictis liquet responsio. nam eo tẽpore purgationes, iudicia, ac concoctiones perturbant, quo natura ipsa maximè concoctioni uacat, ac iudicia tentat: at cum in initiis morborum nec iudicia nec perfectæ concoctiones ab ipsa natura fiant, ea à purgantibus medicamentis perturbari ac impediri nõ poßunt: quin immò ualde opitulantur, dicente Galeno in commento aphorismi uigesiminoni secundi libri ut concoctiones citius eueniant, melius est circa principia euacuare, quo minorem iam factam materiam facilius posſit natura concoquere. morbo autem consistẽte, cùm iam natura concoquit, superfluum est euacuare. qua de re ualde absurdum est, ac Galeni dictis maximè pugnat, dicere, purgationes in morborum initijs (cum medico uideantur) coctiones ac iudicationes impedire: & si Galenus in commento præallegati textus, quarti de ratione uictus in morbis acutis dicat, purgationes contrarias existere coctioni humorum, intelligendum est, si propinentur eo tempore, quo natura maximè concoctioni uacat. id autem est trãsacto uniuersali principio. nam eo tempore ab his motionibus, quæ à pharmaco fiunt cessare debemus, præsertim in summo uigore, cùm corpus uehementer mouentes frangant, exemplo assumpti atque deuorati in uentrem alimenti, quod ut optime concoquatur, à cæteris motionibus cessare corpus debet, ut soli concoctioni uacet. & si imbecillis fuerit facultas concoquendi, eo tempore aliquo externo auxilio iuuanda est,

ut Galenus eodem loco præcipit. Vel dictum Galeni ueritatem habet in morbis, in quibus summa inest cruditas, ut ipse exponit in commento præallegati textus: in quibus nec ipsi, nisi post concoctionem ac præparationem, purgationem probamus, cùm fiant hi ex frigidis, crassis, ac lentis humoribus, ut diximus. At si quis aliter eius dicta exponere tentabit, cùm in commento aphorismi uigesiminoni secundi libri contrarium sentiat, in eius dictis pugnantiam soluat Apollo. quãquàm Galeni dicta aliter intelligere seu exponere deprauati sensus ac intellectus sit.

Aliam quandam rationem in medium afferunt, quæ talis est: si in initijs febrium purgantia medicamenta exhibentur, aut febres ipsæ sunt diutinæ aut acutæ. si diutinæ, per concoctionem aut per abscessum finiunt. quare non medicamentis purgantibus, præcipuè in initijs, curari debent. Si acutæ licet excretionibus finiant, illud tamen multis modis eße poterit, aut sanguinis è naribus fluore, aut sudoribus, uel uomitibus: paucæ uero sunt, quæ per uentris solutionem iudicantur. cùm itaque rarò natura in febribus & acutis alijs morbis, uentris deiectionem efficiat pro eorum curatione raro etiam hanc ipsam purgantibus medicamentis medicus procuret. qua de re noxium est, febres ferè omnes alui deiectionibus persanare uelle. hæc ipsi: At nos facillimè respondemus, aßerentes, in principijs diutinarum

febrium nunquàm uti debere medicamentis purganti-
bus, ut sæpius diximus: In acutis uerò, in quibus aut
multitudo, aut mala qualitas, uel locus instat, & si
natura per alui excretionem eas non finire debeat, ta
men utendum esse medicamentis purgantibus (eò ma
gis, si soluenda erit febris ipsa per alui deiectionem)
nam licet iudicium per alias corporis partes futurum
sit, ut illud celerius ac promptius ab ipsa natura fiat,
eo tempore quo decet, optimum erit ipsam exonera-
re, illudq; non nisi in principijs. alleuiata enim natu-
ra ipsa, ualentius poterit per quamcunque uiam iudi-
cia procurare. quæ tamen nunquàm in morborum ini-
tijs criticè procurat. Nec nos per hæc medicamenta
purgantia omnino febres ipsas perfecte persanare in
tendimus, sed naturam ipsam, ut retulimus, per ea al
leuiare, quo magis possit ac uehementius causam mor-
bi aggredi, eamq; superare, ac per quamcunq; regio-
nem sibi magis conuenientem euacuare. Impediren-
tur autem iudicationes ex alui deiectione, per pur-
gans medicamentum, si eo tempore quo natura iudi-
cat, propinaretur. absit tamen ut illud præcipiamus.
scimus enim hoc Hippocratis sentẽtijs aduersari apho
rismis 20. & 21. primi libri. procuramus autem præ
cipue uentris deiectionem, cùm hæc uniuersalior sit
ac expeditius in cunctis talibus, salubriusq; à nobis
perfici queat. Quod uero de febre pestilentiali asse-
runt, cauendum uidelicet esse, ne per aluum medicus
euacuet, quòd is motus naturæ instituto ex diametro

pugnet utpote quæ uenenatos humores non per aluũ, ſed per cutem potius excernere ſtudet. quapropter medicus motum hunc per ea quæ ſudorem eliciunt adiuuabit; & non per alui deiectionem: eadem quidem uia refellitur. nam licet, quo tempore natura in febre peſtilentiali per cutem excernere ſtudet, medicus per eandem uiam adiuuare debet: illud tamen efficiendum erit, eo tempore, quo natura criticè expellit. Illud autem eſſe non poterit, ante ſecretionem ac concoctionem. at neutrum iſtorum in earum initijs natura ipſa criticè perficere tentat, teſte Gal. in com. 22. aphoriſmi quarti libri, ubi habet: quòd quando aliquis incipit morbus, ſi quid excernitur nihil tũc excernitur naturæ ratione, ſed ſunt omnia hæc caſus præter naturam earum, quæ ſunt in corpore diſpoſitionum. quo enim in tempore à cauſis morbum facientibus natura grauatur, adeſt autem cruditas humorum, tunc aliquid bene euacuari eſt impoſſibile. hæc ille. purgationes ergo in initijs febrium peſtilentialium exhibitæ, non tantùm naturæ opus non diſtrahunt, atque impediunt, immò eam ſummopere adiuuant: cùm nec ipſa eo tempore ad partes cutis expellat, & ſi expellit illud erit ſymptomatis ratione, & propterea purgationem non impediet. neque tunc per eam uiam iuuanda eſt, cùm in medicationibus talia educere oportet, qualia ſponte prodeuntia utilia. quæ uerò contrario modo prodeunt, cohibere oportet Hippocratis decreto, ſecundo aphoriſmo quarti libri

Proinde in eis quoq; febribus, in quibus crisis omnino ad partes cutis expectãda est, uelut in his affectibus, quos medicorum uulgus uariolas & morbillos appellant, circa initia, priusquàm apparere cœperint, si ad modum multa uel uitiosa materia uideatur, ut à natura ipsa superari ac euinci non possit, cunctis purgationi consentientibus, purgare medicamento audacter censeo, eorum aliquo, quæ supra approbauimus: cùm ex eo non modo nullum sequetur incommodum, immo natura ipsa exonerata, promptius & expeditius crisim aggredietur & perficiet. Sed statim instabunt, si naturam in morborum initijs aliquid bene euacuare est impossibile, ergo & medicum. Huic autem responsum sit, quòd licet natura id eo tempore criticè non tentet, tamem cum medicus sit eius auxiliator, ut ea suo congruo tempore possit perfectè operari, in morborum initijs exonerare debet, illudq́; non nisi purgante medicamento. minorata enim materia, facilius suo tempore poterit ipsa natura & concoquere & expellere, in his uidelicet morbis, in quibus oportet.

Ex quibus studiosi iuuenes, liquet, quanti sint roboris & momenti authoritates rationes've, quibus hi eruditissimi uiri suam hæresim tueri conantur, in morborum uidelicet initijs purgantia medicamenta non esse probãda, ni materia turgeat, patet insuper, quàm perpetuæ ueritatis existat, ac quibus ualidissimis authoritatibus, & rationibus nostra opinio firmata sit,

quod scilicet non tantum utiliter in initijs morborũ, cùm materia turget, medicamentis purgantibus utendum sit; uerùm & in quibusdam: in quibus uel multitudo, uel mala qualitas, uel locus urgeat: pariter & in maximis doloribus, præcipuè uentriculi, & intestinorum, qui euacuatione per purgationẽ indigent, priusquàm robur uirium dißoluatur. in multitudine siquidem, quod ea purgante medicamento minoranda sit, patet ex Galeni mente, in commento aphorismi uigesiminoni secundi libri. nec ualet quicquam, cum dicunt, de turgentia ibi Galenum loqui, cùm de ea ne uerbum quidem unum proferat. idem & quarto methodi medendi. At mala qualitate urgente, ut in pestilentijs uidere licet, quod purgationibus utendum sit patet Galeno libro primo de differentiis febrium, ubi habet, at in quibus superfluitates redundabant, hæc purgationibus sanabamus. et lib. nono metho. medendi, talia profert uerba: Si igitur cum uiribus imbecillis corruptela incidit, utique quod affectus remedium est id cum uirtutis custodia pugnat. Siquidem affectus uacuandum esse præcipit, idq́; uel uena incisa, uel purgatione. harum autem neutrum ferent imbecillæ uires. quoniam igitur in omnibus eiusmodi repugnantiis incerta succurrendi ratio est, aliàs insanabilis omnino affectus relinquetur, aliàs spatio & ægre, idq́; si magnum nactus sit medicum, sanari poterit. oportet nanque ubi indicationes ita sibi ipsis aduersantur, & paulatim quod uitiosum est euacuare, & pau=

latim quod salubre est, pro eo reponere. uocant medici eiusmodi uitiosi succi curationem Græce epicrasim. Quid clarius, quòd in corruptela humorum, cum uiribus imbecillis præcipuè, paulatim quod uitiosum est euacuare Galenus præcipit. ea de re nulli in dubium uenire debet, in humorum corruptela, circa initia minorante medicamento uti posse, prout Galenus hic iubet, etiam si uires imbecilles fuerint. & quarto de sanitate tuenda hoc idem præcipit, sub his uerbis: Sin uires imbecilliores dehortantur, sanguis mittendus haudquaquàm est, sed deiectio mediocris adhibenda. & Paulus libro tertio de arte medendi cap. primo redundantibus uitiosis succi pro alopeciæ cura, iubet uti euacuatione primitus, quæ medicamentis purgantibus fit, Galenum sectatus, qui hoc idem iussit libro primo de compositione medicamentorum secundum locos. Quòd autem locus possit adeo urgere ut circa initia medico utendum sit purgante medicamento, patet ex Hippocrate tum secundo, tum quarto de ratione uictus in morbis acutis, cùm de cura pleuritidis uerba facit. idemq; Galenus asserit in commento. prædicti textus 2. de ratione uictus, cùm uidelicet febris uehemens non fuerit, hominisq; naturam noueris, ad medicamenti purgantis potum te conferes, si dolor sub thorace fuerit, ualdeq; infestauerit. Et licet in hac purgatione, cum loco redundantia quoque humorum de euacuatione indicet, præcipue tamen ex loco purgationem necessariam esse Hippocrates in-

dicationem

dicationem sumit. At si in pleuritide partes sub septo transuerso infestante, adeo locus urgeat, ut in initio medicamento purgãte utendum sit: eò magis urgebit, si materia in loco quopiam magis principe detineatur, ut in corde, cerebro, seu iocinore: eaq́; non uenæ sectione, sed purgante medicamento uacuanda sit. Insuper, quòd maximus dolor, præcipue circa uias cõmunes interdum adeo urgere possit, quòd purgatione inter initia utendum sit, non tantum diminuente ut in prædictis, sed ualentiori, patet Galeno in commento uigesimitertij aphorismi primi libri, & libro secundo de ratione uictus in morbis acutis. Quin immò nec in his tantum doloribus, uerùm etiam & alijs interdum inter initia purgatione uti debemus, uelut in capitis dolore præcipit Paulus libro tertio cap. 4. sub his uerbis: quòd si modum qualitas potius transilierit, purgatorio utamur medicamento & idem Galenus tertio de morbis uulgaribus commenta. 3. quàm primum hominem uacuare iubet si dolore afficiatur ex plenitudine genito, quam uacuationem aut per uentrem aut per uenæ sectionem eo casu fieri præcipit libro secundo de ratione uictus in morbis acutis in principio. Non immeritò ergo tum hisce rationibus ac authoritatibus, tum alijs superius annotatis, in hãc promoti fuimus ueritatem, assereréq; in alijs plerisque præter naturam affectibus circa eorum initia, & si materia non turgeat, purgantibus medicamentis utiliter utendum esse, eis præcipue quæ supra no-

tauimus. Quapropter non uideo, quin magnopere non extollam saluberrimum usum, quem nostri temporis eruditissimi medici Neapolitani quotidie exercent, medicamenta purgantia, ea præcipuè quæ supra approbauimus adhibentes, non tantùm in initijs morborum in quibus materia turget, uerum & in alijs, in quibus multitudo, mala qualitas, aut locus urget: pariterq; in maximis doloribus, qui curari per purgationem debent. illudq; peculiariter obseruant, in initijs acutarum putridarumq; febrium, quæ à multitudine aut mala qualitate humorum fiunt (dico autem in ea multitudine, ut supra retulimus, quæ per purgationem rescindenda est) adeoq; in his nullum obseruant ægrotis incommodum, ut perpetuò ferè maximam utilitatem ipsis comparent. Illud tamen tacere non possum, quin improbem, quod nonnulli eorum (iuniorum præcipue) in eisdem medicamentis purgantibus in initijs morborum adhibendis, perpetuò quartum obseruant diem. cùm neque inter morbi initia aliquod remediorum huiusmodi ægris adiungere oportet, de sumpto à numero dierum scopo: Qua de re Galenus quarto de ratione uictus in morbis acutis & prima interdum die, & secunda, & quarta, & interdum quinta, & non in quarta solum, quomodo isti obseruant, medicamenta dedisse aßerit. Cum ergo in principiis morborum purgantia medicamenta exhibenda sint à supradictorum aliquo impulso, non perpetuò quartus dies obseruandus erit, cùm

l à Galeno damnetur, ſed ſi poſsibile eſt in prima, uel in ſecunda die prout decretum reliquit idem Galenus in commento aphoriſmi uigeſimiquarti primi libri. quòd ſi id poſsibile non erit in quarta, uel quinta die, præcepto eiusdem in loco ſuperius citato triuendum erit, dummodò uniuerſale morbi principium adhuc præfinitum non ſit.

FINIS.

DONATO ANTO nio ab altomari. Medico ac ui- ro optimo, Ascanius San- ctinus medicus. S.

Accepi abs te uir doctissime opu sculum de re medica, oppidò quàm no uum, quàm doctum, quàm expolitum; Dii boni quantum in eo doctrinæ, quan tum inuentionis inesse cognouimus, quod quidem nihil protritum, nihil triuiale continet. Eius planè lectio mirifice me delectauit. Cum non modo te omnes flo- sculos illos cum Galeni, tum Hippocra tis deprompsisse, & beata quadam fœ licitate adauxisse cognouerim; Sed uer ba etiam exculta, nihil perperam, Sed dilucidè omnia, grauesq; in primis sen- tentiæ in eo relucere uideantur: ut gra tulari possim huic seculo uirum tanta

doctrina, tantaq; eruditione: & si plures essent tales, non haberent hæc secula cur inuiderent Antiquitati: Tu etenim (facesset adulatio) alios tum illustras tum uincis, nonnullisq; parasangiis anteuertis, & uix arbitror futurum, ut tibi similem posteritas sit habitura. Ita ut facile possim cum Poeta dicere.

Verum hæc tantum alias inter caput extulit urbeis,
Quantum lenta solent inter uiburna cupressi.

Perge igitur Vir eximie, & hos fructus tuos iucundissimos in lucem ædendos curabis, ut tuo doctissimo stilo, atq; eruditione, citius frui ualeamus. Et me, ut facis, Ama. Vale.

SERIES CHARTARVM.

A B C D E F G H I K.

K *est duernus, cæteri alij ſunt quaterni.*

VENETIIS *apud Ioan. Gryphium.*
M D XLVII.

SERIES CHARTARVM.

A B C D E F G H I K.

K est duernio, caeteri alij sunt quaterni.

VENETIIS apud Ioan. Gryphium.

M D XLVII.